

מסעם לפולין של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית משלחת "השחר"

כרך ב - נספחים

שרית טילוביץ לוי

בהנחיית: פרופ' זהבית גרוס

עבודת גמר המוגשת כמילוי חלק מהדרישות

לקבלת התואר "מוסמך האוניברסיטה"

בבית הספר לחינוך

אוניברסיטת בר-אילן

מחקר זה נערך בסיוע מענק מחקר מקרן שלם

הקרן לפיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברשויות המקומיות

2017

קרן שלם/2017/641

- 1 נספח מספר 1 – תמונות.....
- 2 נספח מספר 2 - מכתב פניה למנהלים לצורך איתור מועמדים.....
- 6 נספח מספר 3 - דף הזמנה קבוצתי לפי מסגרת לצורך זימון לראיון אישי.....
- 8 נספח מספר 4 - דף ראיונות לפולין למועמדי משלחת " השחר 6" – דוגמאות לשאלות מומלצות.....
- 10 נספח מספר 5 - דף סכום למראיין אודות המועמד.....
- 11 נספח מספר 6 - אישור הצטרפות למסע.....
- 14 נספח מספר 7 - אישור הסכמה מדעת להשתתפות במחקר.....
- 16 נספח מספר 8 - איגרת למדריך מלווה- משלחות "השחר".....
- 22 נספח מספר 9 - הזמנה למפגש משפחות.....
- 23 נספח מספר 10 - רשימת ציוד אישי.....
- 25 נספח מספר 11 - רשימת ציוד קבוצתי למזוודה של המשלחת – משלחת "השחר 6".....
- 26 נספח מספר 12 - הזמנה ליומיים גיבוש בבית יציב ב"ש.....
- 28 נספח מספר 13 - פניית אחות המשלחת.....
- 29 נספח מספר 14 - עדכון ביניים להנהלת האגף אפריל 15'.....
- 32 נספח מספר 15 - הזמנה לכנס מטוס במשרד החינוך.....

- 33נספח מספר 16 - תעודת משתתף במשלחת "השחר".....
- 34נספח מספר 17 - מכתב למשפחות שהופיע בפתיחת האתר האינטרנטי של המסע.....
- 35נספח מספר 18 - דברי תודה ופרידה משלחת "104" ערב אחרון למסע – מאת ראש משלחת "השחר 6".....
- 37נספח מספר 19 - חלקים מדו"ח מסכם להנהלת האגף.....
- 41נספח מספר 20 - "נקודת אור".....
- 43נספח מספר 21-הזמנה לטקס יום השואה והגבורה.....
- 44נספח מספר 22- דברי פתיחה באלבום תמונות שחולק בטקס יום השואה והגבורה למשפחות המשלחת.....
- 45נספח מספר 23 - דברי סיום ראש משלחת "השחר 6" לטקס יום השואה והגבורה.....
- 49נספח מספר 24 - "נקודת אור" מאי 2016 – טקס יום הזיכרון לשואה והגבורה.....
- 52נספח מספר 25 - מפגש הכנה קבוצתי ראשון למשלחת "השחר 6" (התקיים בהוסטל בכפר סבא בתאריך 19/5/15).....
- 54נספח מספר 26 - מפגש הכנה קבוצתי שני למשלחת "השחר 6" (התקיים במעון בכפר סבא בתאריך 16/6/15).....
- 55נספח מספר 27 - מפגש בן יומיים בבית יציב, 23-24/6/15.....
- 57נספח מספר 28 - שיחת סכום לאחר סיור והדרכה במוזיאון "השואה והתקומה" בקיבוץ יד מרדכי 24/6/15.....
- 58נספח מספר 29 - תיעוד תצפיות- יומן מסע (יומן חוקרת) – 11/8/15-17/8/15.....

88	נספח מספר 30 - שיחת סכום קבוצתית, לאחר הביקור במחנה המעפילים בעתלית, חודש לאחר החזרה ארצה (20/9/15).....
94	נספח מספר 31 - ראיונות אישיים, לאחר החזרה ארצה.....
144	נספח מספר 32 - מתווה שאלות לראיונות אישיים.....

נספח מספר 1 – תמונות

תמונה מס' 1-

תמונה מס' 2-

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

ט"ו כסלו, תשע"ה

7 דצמבר, 2014

לכבוד:

מנהלי מסגרות הדיור

ומנהלי מסגרות בקהילה

שלום רב!

הנדון: הוצאת משלחת "השחר 6" של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית למסע לפולין

כללי

בעקבות המסע המוצלח של משלחות "השחר" לפולין, החלטנו יחד עם הנהלת קרן קצבת להוציא גם השנה משלחת של אנשים מהדיור ומהקהילה, המעוניינים בכך והמתאימים- למסע לפולין.

כאנשי טיפול המונחים על ידי ערכים של שיווין הזדמנויות והעצמה אישית - אנו רואים חשיבות ביציאה של משלחת כזו, על מנת לאפשר לאנשים עם מוגבלות שכלית ללמוד עוד על הנושא, להכיר את האירועים הרלוונטיים ולבטא את תחושותיהם ולהבין את חשיבות קיומה של מדינת ישראל.

מטרות

המסע הייחודי מהווה תמהיל מיוחד במינו של מרכיבים ערכיים, קוגניטיביים, רגשיים, חווייתיים וחברתיים.

1. העברת מידע, הקניית ידע ותכנים על חיי היהודים באירופה לפני ובתקופת השואה.
2. הבנת האירועים שהתרחשו בתקופת השואה
3. הידיעה הקוגניטיבית והחוויה האמוצינאלית חוברות יחד לכדי יכולת הזדהות עם העם היהודי לדורותיו ועם ערכים אוניברסאליים כמו: עזרה לזולת, קדושת חיי אדם.
4. חינוך לציונות, לדמוקרטיה ולהומאניות – בסיוורים מתחזקת תודעתם הציונית והכרתם הלאומית היהודית-ישראלית של המשתתפים במסע, וכן מתחזקים הרגשות ההומאניים שלהם ומתגברת ההוקרה לחסידי אומות העולם, כמו גם תחושת השייכות וההכרה בעובדה שהם חלק מחברה ישראלית ומשתתפים בחוויה יוצאת הדופן עם נציגי העם היהודי מכל העולם.

בחירת המשתתפים

יש לזכור כי המסע לפולין אינו קל ואינו מהנה ככל טיול לחו"ל, לכן יש להקפיד במיוחד על בחירת המשתתפים:

1. אנשים בני 25+ דיירי מסגרות דיור: דירות, הוסטלים, מעונות, מסגרות בקהילה.
2. המועמדים גילו עניין אישי בנושא: שאלים שאלות, השתתפו באירועים קודמים בנושא השואה, בעלי קרבה משפחתית לאדם שחווה את השואה והם מביעים עניין בנושא.
3. יכולת הבנה סבירה המאפשרת הפנמת משמעות האירועים והמסע.
4. יכולת רגשית המאפשרת השתתפות באירועים בעלי מטען רגשי .
5. ללא בעיות רפואיות קשות ו/או מצבי רוח קיצוניים.
6. הביעו רצון אישי להצטרף למשלחת
7. בעלי יכולת גופנית לעמוד בתנאי קור והליכה ממושכת .
8. תתבקש הסכמת הורים/ אפוטרופוסים בכתב מראש לחשיפת תמונות וליציאה מהארץ !

תפקיד המסגרת

- כל מסגרת המעוניינת בכך, תוכל להציע בין 2 ל- 4 מועמדים לנסיעה העונים על הקריטריונים
- מסגרת שמתוכה יבחרו לפחות 3 מועמדים תציע מועמד כמלווה לנוסעים (אדם ותיק במסגרת המכיר היטב את הנוסעים).
- באחריות המסגרת לדאוג להגעת המועמדים והמלווה שנבחר לליווי המסע, לכל מפגשי המיון, וההכנה שידרשו בטרם הנסיעה.
- באחריות מסגרת שמתוכה נבחרו 2 נוסעים אך ללא מלווה מתוך המסגרת- לשלוח מלווה לסדנאות ההכנה ולכל המפגשים בארץ ועד לליווי לשדה התעופה.
- באחריות המסגרת לוודא קיומו של דרכון בר תוקף .

מידע ארגוני:

- מספר המשתתפים בקבוצה ינוע בין 40-32 , שמתוכם 24 אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית.
- לא יצא אדם בודד ממסגרת.
- לקבוצה מונו 2 מנהלים שיעסקו בכל הארגון והליווי המקצועי.
- לקבוצה יצורפו אנשים נוספים: רופא / אחות / פסיכולוג-עו"ס

- אבטחה על פי דרישות המשרד. (ליווי בטחוני כחלק ממכרז משרד החינוך) הנסיעה תמשך כ-6-7 ימים ותמומן כולה ע"י קרן קצבת נכות של האגף
- למסע מתלווה מדריך מוסמך לפולין
- הסיור מתוכנן לצאת באוגוסט או ספטמבר- אוקטובר ויכלול מלבד אתרים הקשורים ליהדות ולשואה, אתרים לאורך הדרך לצורך הפוגה.
- מפגשי ההכנה יערכו במסגרת במרכז הארץ, הנסיעה למפגשים באחריות המסגרת השולחת
- ההכנה תכלול גם שני ימי הערכות רצופים כולל לינה (ללא עלות כלל) באחריות המסגרת השולחת לארגן הגעת המועמדים והמלווה למקום ההתכנסות

מסגרת המעוניינת לצרף דייריה או חניכיה, תעביר את שמות המועמדים המתאימים העונים על קריטריונים הנ"ל לגב' שרית לוי במייל: SaritLe@molsa.gov.i לצורך זימונם לוועדת קבלה ראשונית, **עד לתאריך 15.1.2015.**

צוות המסגרת מתבקש לאתר את המועמדים, לברר את מידת התעניינותם והבנתם את מטרת הנסיעה ויפנה אותם לראיונות, **חשוב להזכיר כי לא כל מועמד יתקבל, ולכן יש להכין את המועמדים כי זו בדיקת האפשרות בלבד!**

בכבוד רב,

אבנר זקן

ס/מנהל האגף

רח' ירמיהו 39 מגדלי הבירה ת.ד. 1260 ירושלים 91012 טלפון: 02-5085502/3 פקס: 02-5085121

avenrz@molsa.gov.il rutik@molsa.gov.il

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

נא להחזיר הטופס עד לתאריך 15.1.2015
לידי שרית לוי טילוביץ'

מייל : SaritLe@molsa.gov.il

שם המסגרת: _____

שם ממלא הטופס: _____ תפקיד: _____

טלפון נייד: _____

מייל המסגרת: _____

להלן המועמדים המומלצים על ידינו

שם+משפחה	גיל	מין	בעיות רפואיות מיוחדות- אם קיימות	יכולת ניידות	מידת התאמה לתכנית/ נימוקים להמלצה

הערות: _____

רח' ירמיהו 39 מגדלי הבירה ת.ד. 1260 ירושלים 91012 טלפון: 02-5085502/3 פקס: 02-5085121

avenrz@molsa.gov.il rutik@molsa.gov.il

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

פברואר 2015

לכבוד

_____ מר/גב' _____

שלום רב!

הנדון: ראיונות אישיים למועמדים/ות למסע לפולין.

לאחר סיום שלב א' של עיון בתיקי האנשים המועמדים למסע,

אנו מעוניינים לראיין את האנשים שנשלחו על ידכם ושעברו את דרישות הסף מבחינת ועדת הקבלה.

המועמדים ששלחתם והוחלט כי הם יעברו ראיון אישי ע"י ועדת הקבלה:

.....

.....

.....

הנכם מוזמנים להגיע עם המועמדים שלכם ביום..... שעה.....

מקום:

לראיון עבור כל מועמד/ת חובה להצטייד ב:

1. דוח תפקודי עדכני
2. דו"ח חינוכי/ תעסוקתי עדכני
3. דו"ח סוציאלי עדכני הכולל את התרשמות העו"ס המטפלת ביחס להתאמת המועמד למסע.
4. דו"ח רפואי עדכני הכולל את התרשמות הרופא המטפל ביחס להתאמת המועמד למסע.

לתשומת לבכם, לכל מרואיין הוקצו כ-10 דקות, אך יתכן כי בפועל הראיונות יתארכו. לכן, מומלץ לצייד את המועמדים ואת המלווים במזון, שתייה וציוד אישי, בהתאמה לזמן שייקח לכל הקבוצה לחזור למסגרת.

אנא זכרו והעבירו זאת למועמדים:
יש מועמדים רבים, מספר המקומות מוגבל ולא כולם יוכלו לנסוע במשלחת הנוכחית, לכן יש להתכונן גם לאפשרות של דחיית הבקשה.

בברכה

עו"ס שרית טילוביץ לוי

מפקחת ארצית על מערכת האבחון

אחראית משלחת " השחר 6"

העתקים:

מר אבנר זקן, סגן מנהל האגף

גב' כרמלה זלטין, קרן 30

חברי ועדת הקבלה

אתר ממשל זמין - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

נספח מספר 4 - דף ראיונות לפולין למועמדי משלחת "השחר 6" - דוגמאות לשאלות מומלצות לראיון אישי

1. שאלות פתיחה והתמצאות-

שם?

איפה את/ה גר/ה?

עובד/ת? איפה?

גיל?

ספרי/י לנו על עצמך...

מה את/ה אוהב/ת לעשות?

היית פעם בחוץ לארץ/ טסת פעם במטוס?

אם כן איך היה? איך הרגשת?

2. בדיקת מוטיבציה-

מה הביא אותך אלינו?

למה את/ה רוצה לנסוע לפולין?

לא עדיף לך לנסוע לפריס או לרומא נניח?

3. בדיקת ידע בנושא-

איפה זה פולין? איך מגיעים לשם?

מה קרה בפולין?

מה זה שואה? מחנות?

מה זה ניצולי שואה? את/ה מכיר ניצולי שואה?

4. תאום ציפיות-

מה את/ה מצפה שיהיה בנסיעה?

לכמה ימים אנחנו נוסעים?

מה לדעתך יהיה קשה שם? אם יהיה קשה איך תסתדר/י?

ישנת פעם מחוץ לבית? לדירה? למעון?
יש דברים שיכולים להפחיד אותך?
יש מישהו שתתגעגע אליו אם תיסע?
איך תסתדר/י בלי החברים/ות?
איך זה יהיה לישון בחדר בבית מלון עם חבר חדש שאתה לא מכיר?
מה יהיה אם יגישו אוכל שאתה לא מכיר/ה? לא אוהב/ת?

5. דרכי התמודדות במצבים שונים-

מה את/ה עושה כשקשה לך?
איך את/ה מגיב/ה כשמעצבנים אותך?
למי תפני/ה אם לא תרגיש/י טוב?

6. עצמאות-

איזה דברים את/ה יודע/ת לעשות לבד?
ומה קשה לך לעשות לבד? במה את/ה צריך/ה עזרה?
לבנות לשים דגש על זמן מחזור.
אם תצטרך שירותים ונהיה באמצע נסיעה באוטובוס? כמה זמן תוכל להתאפק?

7. רפואה-

בד"כ את/ה מרגיש/ה טוב? את/ בריא/ה?
את/ה לוקח/ת תרופות? למה?
לבדוק מודעות לרגישויות לכאלה שמופיעים בחומרי הרקע רגישויות.
לבנות לשים דגש על תחושות/כאבים בזמן מחזור?

נספח מספר 5 - דף סכום למראיין אודות המועמד

דף למראיין לקראת המסע לפולין: _____

שם המועמד _____ מסגרת _____

הערות	הערכתך מ 1 (נמוך) - 10 (גבוה)	התייחס לנושא הבא
		הבנת מטרת הנסיעה והפנמת סיטואציות בנסיעה
		מוטיבציה לנסיעה
		יכולת לביטוי עצמי ולביטוי רגשות
		יכולת להסתדר בתנאים משתנים (מטוס, נסיעות ארוכות באוטובוס, מלונות...)
		עזרה עצמית וניידות
		מזג ומצב רוח
		יכולת להסתדר בקבוצה
		מצב רפואי/בריאותי

החלטת ועדת הקבלה לגבי המועמד

לא מומלץ 1 2 3 4 5 מומלץ
נימוק: _____

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מחלקת אבחון קדום והשמה

קרליבך 23 ת"א

לכבוד

גב' שרית טילוביץ לוי

מפקחת ארצית באגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

קרליבך 23 תל אביב.

שלום רב,

הנדון: אישור המסע לפולין – משלחת "השחר 6"

אני (שם פרטי ושם משפחה מלא)

מס' ת.ז.

ממונה כאפוטרופוס חוקי על החסויה

מס' ת.ז. שוהה במסגרת

ידוע לי כי בתאריכים 10.8.15-18.8.15 תצא משלחת "השחר 6" מטעם האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, למסע לפולין וכי החסויה/ה _____ נמצא מתאים לצאת עם המשלחת.

מדובר במשלחת ממלכתית, באישור מנהלת פולין.

ידוע לי כי טרם היציאה עם המשלחת יתקיימו מפגשי הכנה לנוסעים והנוכחות בכל המפגשים הינה חובה. תאריכי מפגשי ההכנה הינם ב:

19.5.15 - יום ג' - שעה 10:00 במעון רוחמה

14.6.15 - יום א' - שעה 10:00 במעון רוחמה

23-24.6.15 – ימים שלישי ורביעי- יומיים הכנה כולל לינה בבית יציב באר שבע (פרטים נוספים בהמשך)

6.7.15 - יום ב' אחה"צ- מפגש עם ההורים/אפוטרופסים, על מיקום ושעה תתקבל הודעה בהמשך.

בנוסף, לאחר המסע, יתקיים לפחות מפגש מסכם אחד לנוסעים, הנוכחות חובה .

אני מאשר/ת בזאת בחתימתי, את יציאתו/ה של החסוי/ה עם המשלחת לפולין בתאריכים הנקובים.

אני מאשר/ת בזאת בחתימתי, את השתתפותו/ה של החסוי/ה בכל המפגשים המתוכננים, בתאריכים הנקובים, לפני ואחרי המסע.

אני מסכים/ה בזאת לתיעוד וצילום של חברי המשלחת ובכללם של האדם עליו מונית כאפוטרופוס חוקי.

אני מודעת/ת לכך כי המסע אליו יוצאת משלחת "השחר 6" יחקר במסגרת עבודת תיזה במסלול ללימודי מוגבלות שכלית ע"י סטודנטית לתואר שני באוניברסיטת בר-אילן. מצ"ב טופס אישור הסכמה מדעת להשתתפות במחקר.

לאור האמור לעיל, אני מאשר/ת ומביע/ה בזאת הסכמתי ליציאתו/ה של
לפולין-"השחר 6" ולתעודו/ה במהלך המסע .

לאישור המצ"ב, יש לצרף את המסמכים הבאים:

- צילום של כתב מינוי אפוטרופסות.

- צילום דרכון ישראלי שתוקפו חצי שנה קדימה לפחות, מיום היציאה מהארץ.

הערות:

- במידה והחסוי שומר שבת נא לציין זאת בכתב על גבי האישור.

- במידה והחסוי צמחוני נא לציין זאת בכתב על גבי האישור.

- מצ"ב רשימת הציד הנדרש לנסיעה.

העתקים:

מנהל המסגרת

מר אבנר זקן, סגן מנהל האגף

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

נספח מספר 7 - אישור הסכמה מדעת להשתתפות במחקר

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מחלקת אבחון קדום והשמה

קרליבך 23 ת"א

לכבוד

גב' שרית טילוביץ לוי

מפקחת ארצית באגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

קרליבך 23 תל אביב.

שלום רב,

**הנדון: אישור הסכמה מדעת להשתתפות במחקר שיערך אודות המסע לפולין –
משלחת "השחר 6"**

אני (שם פרטי ושם משפחה מלא) _____ מס' ת.ז. _____
ממונה כאפוטרופוס חוקי על החסויה _____ מס' ת.ז. _____ שוהה
במסגרת _____

ידוע לי כי בתאריכים 10.8.15-18.8.15 יצא החסוי למסע לפולין במסגרת משלחת "השחר 6" מטעם
האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית, במשרד הרווחה.

החסויה נמצא מתאים לצאת עם המשלחת ונסיעתו אושרה על ידי.

אני מודעת/ת לכך כי המסע אליו יוצאת משלחת "השחר 6" יחקר במסגרת עבודת תיזה במסלול ללימודי מוגבלות שכלית ע"י שרית טילוביץ לוי, סטודנטית תואר שני לחינוך מיוחד באוניברסיטת בר-אילן.

במסגרת המחקר תחקר הקבוצה באמצעות תצפיות קבוצתיות ובמידת הצורך ראיונות אישיים של המשתתפים. החוקרת תתעד את התכנים העולים תוך כדי המסע ובראיונות האישיים.

ההשתתפות במחקר הינה התנדבותית והנחקר יכול להחליט ולהודיע לחוקרת כי הוא מפסיק את השתתפותו במחקר בכל רגע.

מחקר זה אינו כרוך באי נוחות או בפגיעה כלשהי חלילה בנחקר.

החוקרת מתחייבת לשמור על סודיותם ופרטיותם של המשתתפים.

במחקר שיפורסם, לא יצויינו שמות או פרטים שעלולים לחשוף את זהותם של המשתתפים.

תופעת המשלחות לפולין של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית טרם נחקרה.

תקוותי היא כי מחקר זה ישפוך אור בנושא וכן יוסיף לידע הקיים בתחום המוגבלות השכלית ובתחום הוראת השואה.

עם סיום המחקר, בכוונתי לגבש גם המלצות יישומיות, שעשויות להיות לעזר לאוכלוסיית היעד.

אודה מראש על חתימתכם להסכמה מדעת אודות השתתפות במחקר אותו אני עורכת.

במידה ועולה הצורך בשאלות הבהרה נוספות ניתן לפנות לחוקרת שרית במייל-
saritle@molsa.gov.il או בטלפון 050-6223664

במידה וקיימת התנגדות להשתתפות במחקר נא לעדכן את הגב' נילי בן דור- מפקחת ארצית לניהול ידע והדרכה במייל- nilib@molsa.gov.il או בטלפון 050-6223651

חתימת האפוסטרופוס _____ תאריך _____

אתר ממשל www.gov.il

אתר משרד הרווחה www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מלווים יקרים,

זיכרון השואה הינו מרכיב חשוב בזהות הישראלית והיהודית. אנו רואים את זכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית לחוות, להשתתף ולהיות חלק פעיל במורשת הזיכרון של עם ישראל.

המסע לפולין הינו חוויה חזקה ומטלטלת ברמה האישית והקבוצתית.

לנו המלווים במשלחת תפקיד מהותי - תיווך, המשגה, עיבוד התכנים ואחריות כבדה לשלומם הפיזי והנפשי של הנוסעים.

המשלחת הינה משלחת ממלכתית והיא אחת ממשלחות משרד החינוך וכפופה להוראות הקפדניות שלו בנושא אבטחה, שמירת שבת, מלונות, מזון ותוכניות הסיורים והטכסים. משלחת "השחר" - מונה 21 נוסעים, ו-11 מלווים.

האחריות על הנוסעים מוטלת על המלווים. מדובר באחריות של 24 שעות ביממה לאורך כל ימי המסע.

כל אחד ואחת ממלווי המשלחת נמצא מתאים וראוי למשימה חשובה זו ואנו בטוחים כי הוא יעשה הכול לטובת הנוסעים ולהצלחת המסע.

הבה נהייה כולנו מכוונים למשימה חשובה זו, בכוחות משותפים, בעזרה הדדית, בפתוחות, סובלנות ורגישות.

בברכת הצלחה

הנהלת המשלחת

הנחיות למדריך מלווה – משלחות "השחר"

א. לפני המסע:

1. כל מדריך מלווה יכיר את הנוסע שבאחריותו, יקבל אינפורמציה אודותיו מכל מקור מידע רלבנטי, כגון: נציג מהמסגרת, המשפחה, אחות המשלחת, ראש המשלחת וכד'.

המדריך ילמד את יכולותיו, מגבלותיו, דברים שאוהב, מאכלים שלא אוהב או שרגיש אליהם, מה מרגיע אותו, נטילת תרופות וכדו'.

כמו כן יש להכיר את תפקודו במיומנויות העזרה עצמית והיום יום ומהם התפקודים בהם נזקק לסיוע ותמיכה.

2. להצטייד מראש ברשימת טלפונים ודוא"ל. של בני משפחה ומספרי טלפון אחרים חשובים.

3. לדאוג לסיפור אישי של החניך/ה ושמות בני משפחה שברצונו להזכיר.

ב. לפני הנסיעה:

כל מדריך מוודא בטרם הנסיעה שאכן המזוודות של הנוסעים הוכנו עפ"י רשימת הציוד המומלצת וכמו כן האריזה נעשתה עפ"י ההנחיות.

1. תרופות: יש להביא תרופות ל-14 ימים (דהיינו 2 קלמרים שבועיים)

קלמר אחד יהיה בתיק המדריך וקלמר נוסף בתיק עלייה למטוס של החניך/ה.

יש לצרף אישור רפואי עדכני על לקיחת תרופות.

2. מזון: בדיקת רגישות למזון מסוים והאם נדרשת כלכלה מיוחדת

כגון: אוכל צמחוני לחניך.

3. כסף כיס: כל חניך רשאי להביא 100 יורו בשטרות קטנים וימסור זאת למדריך. באחריות המדריך ניהול ושמירת הכספים.

4. עפ"י ההנחיות הדרכון יהיה צמוד לכל אחד, כל מדריך יחזיק ברשותו צילום דרכון של הנוסעים. צילומים של כלל הדרכונים יהיו גם אצל ראש המשלחת. לאחר בידוק הדרכונים יש לאסוף את כל הדרכונים.

5. בשדה התעופה: ככלל כל ההתנהלות לפני היציאה ובמסע הינה לפי הקבוצות שנקבעו כולל קניות בדיוטי פרי, בקניון בפולין, הליכה לשירותים, עליה וירידה מהמטוס, אוטובוס וכיו"ב.

6. הקבוצה תיפגש בשדה התעופה במקום מפגש שהוסכם מראש. כל מדריך מוודא שהנוסעים שבאחריותו (כולל אלה שאינם ממסגרתו והגיעו עם מלווה שאינו מצטרף למסע) אכן הגיעו לשדה התעופה.

שחרור המלווים בשדה התעופה, שאינם מצטרפים למסע ייעשה בתיאום עם ראש המשלחת. בזמן החזרה ארצה, שחרור הנוסעים בשדה התעופה תעשה לאחר בדיקה ודאית כי הגיע מלווה שילווה אותם בחזרה למסגרתם/לביתם.

7. תהליך הבידוק והכירטוס ייעשה באופן קבוצתי, רק לאחר סיום

התהליך ניתן יהיה לבלות את הזמן באולם הנוסעים. כל קבוצה והמלווה שלה.

8. מטען: משקלה של כל מזוודה לא יעלה על 18 ק"ג. 2 הק"ג הנותרים

ישמשו למזכרות שנקנה במסע. תיק עלייה למטוס לא יעלה על 8 קג

נא הקפדתכם המלאה לעניין המשקל.

תיק העלייה למטוס לא יכיל בקבוקים עם נוזלים ולא יכיל כלים חדים כגון: מספריים, פצירה. התיק חייב להכיל סט ביגוד להחלפה, עליונית, מטריה מתקפלת, טישו/מגבונים, תרופות אישיות וסנדוויץ'/פרי. כל נוסע יעלה למטוס עם נעליים נוחות להליכה.

ג. במסע:

1. כפי שכבר הזכרנו, ככלל, כל ההתנהלות, גם במסע, היא בקבוצות קטנות כפי שחילקנו.
2. במהלך כל המסע צמוד אלינו אותו אוטובוס. כבר בעלייה הראשונה לאוטובוס יש לדווח לראש המשלחת אם יש שברים/קלקולים פגמים בכיסאות או בחלונות וזאת על מנת שלא יחייבו אותנו בהמשך.
3. כנ"ל בקבלת החדרים בכל בית מלון (וילונות, מגבות וכד').
4. ככלל, נשיאת המזוודה עד לאוטובוס תיעשה ע"י כל אחד בעצמו. ההעמסה לאוטובוס ופריקה ממנו ייעשו רק ע"י הנהג.
ברם על המלווים לוודא שאכן כל המזוודות של הקבוצה שלו, כולל של עצמו, הועלו לאוטובוס. בהורדה הנהג מוריד את המזוודות וכל אחד נושא את המזוודה שלו עד לחדרו במלון.
המדריך/מלווה מוודא שאכן לא נשכח כלום במלון, באוטובוס ובכל מקום אחר.
5. ככלל אין לפנות לשום גורם באופן ישיר (נהג אוטובוס, קב"ט, דלפק בית המלון וכיו"ב אלא אך ורק באמצעות ראש המשלחת, גם לא לעצירה לשירותים ולקניית דבר כלשהו.
6. שיבוץ החדרים נעשה מראש, נקלט עוד לפני הגעתנו בכל מלון ואין לשנותו.
7. אין לצאת מהמלון לשום מקום לרבות המלווים ללא בקשה מראש המשלחת שאמור לקבל על כך אישור מהקב"ט.
8. ארוחות:

ארוחת הבוקר במלון היא מספקת. בארוחת הבוקר כל אחד מכין בעצמו ולעצמו כריכים לארוחת הצהריים.
המדריך/מלווה יודא שאכן כל דייר הכין את הכריכים בכמות מספקת מחד ומאידך בצורה שאינה מוגזמת. שקיות אוכל מסופקות בחדר האוכל.

ארוחת ערב חמה מקבלים במלון.
שעות הארוחות ימסרו בסופו של כל יום לקראת יום למחרת.

9. בסופו של כל יום יערך סיכום עם הנוסעים לגבי היום שעבר. הנוכחות של כולם הינה חובה.

אנו ניתן להם מקסימום אפשרות של התבטאות המתייחסת למה שראו/חוו/חשבו דמיונו.

10. אחרי כל עלייה וירידה מהמטוס, מהאוטובוס, סיור רגלי, השכבה, השכמה, כניסה לאתרים לחדר האוכל, הפסקת קפה, שירותים וכיו"ב המדריכים יודאו פיזית שהדיירים שבאחריותם אכן נמצאים.

11. כל אחד מהקבוצה יקבל תג זיהוי תלוי על צווארו עם פרטיו האישיים ופרטי המלון של אותו יום.

12. כסף אישי – ברשימת הציוד האישי הומלץ לא להביא יותר מ-100 יורו או כ-120 דולר. כל מדריך יקבל את הכסף אישית מכל דייר וינהל כרטיס הוצאות (לדעתנו יהיו מעטות מאוד, אולי קצת מזכרות) בתום המסע יחזיר את הנותר לדייר עם רשימת הוצאות ועלות של כל דבר. נא להצטייד בדפים ובעט.

13. השכמה והשכבה של הנוסעים באחריות המדריך/מלווה.

14. פלאפונים – מותר לנוסעים להביא פלאפונים. האחריות והשימוש בפלאפון באחריות הורים/אפוטרופוסים. השימוש אך ורק לאחר שניתנה הוראה כי ניתן להשתמש.

15. בשל מעבר בין המלונות, בהגעה לבתי המלון מומלץ לא לפרוק מזוודות אלא להוציא רק את מה שצריך. המדריכים המלווים יעזרו לנוסעים באריזת המזוודות, מקלחות במידת הצורך וכיו"ב.

16. בקבלת החדר ובעזיבתו המדריך/מלווה יעשה סריקה שהכול תקין לא נלקח ולא נשכח שום פריט.

17. הכנת הפעלות להפוגה ובנסיעות הארוכות.

18. כל מדריך/מלווה אחראי אישית לחלוקת התרופות לחניכים בקבוצתו. (בתאום עם האחוזת/רופא)

איחולי נסיעה טובה ומסע מוצלח!

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

שלום רב,

הנדון: מפגש הורים ואפוטרופסים לפני נסיעת משלחת "השחר 6" לפולין

לקראת צאת המסע לפולין, אנחנו מתכבדים להזמינכם למפגש, בו יוצגו תכנים כמו: מסלולי המסע, הציוד הנדרש, הצוות המלווה, תיעוד המסע ועוד.

המפגש יתקיים ביום ב' - 6/7/15 בשעה 17:00 במעון רוחמה-

רחוב תל אביב יפו 119, כפר סבא, מול תחנת הרכבת.

נשמח לראותכם במפגש זה ולענות על שאלותיכם.

למפגש נא להצטייד ב-

100 ₪ במזומן לתיעוד המסע (פרוט מלא תקבלו במפגש).

רשימות נספים להקראה במהלך המסע (לא חובה).

סיפורים אישיים בכתב, של נספים וניצולים, למי שעדיין לא שלח ומעוניין לשלוח.

כמו כן נבקש מכל הנוכחים להצטייד מראש במכתב "מלב אל לב" לנוסע, מומלץ לצרף למכתב גם תמונה של בני המשפחה/אנשים קרובים לו/ בע"ח אהוב וכד'.

את המכתבים נחלק למשתתפים במהלך המסע, חשוב לציין כי מדובר בנקודת ציון מאוד משמעותית ומרגשת עבור המשתתפים, אז אל תהססו להשקיע...

בברכה

צוות "השחר 6"

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

רשימת ציוד אישי מומלצת לאריזה במזוודה עד 18 ק"ג- אין לחרוג!

כמות **פריט**

<u>מקבלים כובע, כיפה ושתי חולצות של המשלחת</u>	
<u>פליז משלחת (מקבלים ממשרד החינוך)</u>	
5	מכנסיים ארוכים/ג'ינס
4	חולצות שרוול ארוך
5	חולצות שרוול קצר
1	קפוצ'ון (פליז) מומלץ מעיל רוח/גשם
10	תחתונים
10	גרביים
6	חזיות לנשים
2	פיג'מה
1	מערכת בגדים חגיגית לשבת
1	נעלי הליכה נוחות (לא חדשות)
1	נעליים רזרוויות להליכה
	כלי גילוח, רחצה, מברשת שיניים
	משחת שיניים, מסרק, דאודורנט
	קרם לחות, קרם ידיים, שפתון שקוף
	תחבושות הגייניות לנשים במחזור
	מגבונים לחים- אקולוגיים
2	קלמרים לתרופות לנזקקים
	נעלי אצבע למקלחות
	מטרייה מתקפלת

משקפי ראייה רזרביים לנזקים	
ממחטות נייר באריזות קטנות	
נרות נשמה	2
סידור תפילה, תפילין טלית לגברים שומרי מסורת	
רשימת טלפונים ודואר אלקטרוני של בני המשפחה	
צילום דרכון	3
ודרכון כמובן!	
כסף כיס מקומי (זלוטי) לא יעלה על שווי של \$100	

ציוד קבוע לתיק עלייה למטוס

- סט בגדים ולבנים
- מגבונים לחים
- מברשת ומשחת שיניים
- סוודר/עליונית
- קלמר תרופות
- מטרייה
- כסף כיס
- דרכון
- נשנושים

הערות חשובות:

-במידה וידוע מראש על צורך בהחלפה תכופה יותר של בגדים, למשל בשל נטייה להרטבה לילית, יש להצטייד במספר רב יותר של פריטים, אך מבלי לעבור את המשקל המותר במזוודה.

- במידה וידוע על ציוד אישי ספציפי וחיוני, שאינו מופיע ברשימה, יש לדאוג להביא אותו.

- לצערנו לא נוכל לקחת אחריות על אובדן / נזק שיגרם לרכוש, אנא הימנעו מהבאת פריטים יקרי ערך

בברכה

שרית טילוביץ לוי

נספח מספר 11 - רשימת ציוד קבוצתי למזוודה של המשלחת – משלחת " השחר 6 "

צ'ופרים באריזות אישיות קטנות – בכל יום יקבלו הדיירים צ'ופר אישי אחד

פיצוחים/חטיפים לשבת

11 מתנות סמליות עטופות בפצפצים

מכתבים מהבית

אביזרים לפגישות סיכום

תרסיס גדול ואיכותי נגד יתושים

נרות שבת מארז של 50

נרות זיכרון

מחשב נייד

מגבונים לחים

נייר טואלט

ממחטות נייר

דגלי מדינה ומוטות

כסף מזומן קבוצתי -4000 ש"ח

תיק עזרה ראשונה לאחות

נספח מספר 12 - הזמנה ליומיים גיבוש בבית יציב ב"ש

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מחלקת אבחון קדום והשמה

קרליבך 23 ת"א

לכבוד,

חברי משלחת "השחר" 6 לפולין

שלום רב,

הנדון: מפגש גיבוש והכנה למסע בבית יציב בבאר שבע 23.6.15 – 24.6.15

בתאריך הנדון נפגש לצורך המשך ההכנות למסע.

ביום ג' בתאריך 23.6.15 נפגש בתחנת רכבת באר שבע האוניברסיטה (באר שבע צפון) בשעה 10:45 בבוקר.

בתחנה ימתין אוטובוס. בשעה זו בדיוק האוטובוס זז לכיוון בית יציב נא לדייק!!!

תכנית המפגש:

יום ג' – 23.6.15

הגעה לבית יציב וחלוקה לחדרים	11:00 – 11:30
מפגש בוקר	11:30 – 13:00
ארוחת צהריים	13:00 – 14:00
הכנת מזכרות לטקס	14:00 – 15:30
איש עדות	16:00 – 17:00
הכנה לטקס	17:00 – 18:00
התארגנות אישית (מקלחות)	18:00 – 19:00
ארוחת ערב	19:00 – 20:00

20:15 – 22:00 באולינג באר שבע

22:30 כיבוי אורות

יום ד' – 24.6.15

07:00 השכמה והתארגנות

08:00 – 09:00 ארוחת בוקר

09:00 - נסיעה לקיבוץ יד מרדכי

10:00 – 12:30 סיור במוזיאון יד מרדכי

12:30 – 13:30 ארוחת צהריים בקיבוץ

13:30 - פיזור בתחנת הרכבת באשקלון

הצטיידות למפגש:

סט בגדים ליציאה לבאולינג

בגדי שינה וכלי רחצה

סט בגדים ליום השני

נעליים נוחות להליכה

תרופות וציוד אישי

תמונת פספורט

הערות:

נא לא לשכוח להביא סיפורי עדות אישיים של בני משפחה בכתב הקשורים לשואה

מומלץ להצטייד בכריך, פרי ושתייה לבוקר היום הראשון

אנו מבהירים בזאת כי אין אנו לוקחים אחריות על חפצים יקרי ערך כגון: מכשירי טלפון ניידים, כסף וכד'

ההגעה לנקודות המפגש באחריות המדריכים המלווים!!!

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

נספח מספר 13 - פניית אחות המשלחת

לחברי משלחת " השחר 6" שלום רב,

במסגרת ההיערכות למסע לפולין, חשוב לנו למנוע, ככל שניתן, בעיות רפואיות שעלולות לצוץ במדינה זרה ושיצריכו פניה לקבלת שירותים רפואיים בחו"ל.

לאור כך מומלץ לכל הנוסעים (כולל אנשי צוות):

- לעשות חיסון טטנוס במידה ואינכם מחוסנים (החיסון תקף ל- 10 שנים).
 - להיבדק בדיקה שגרתית אצל רופא שיניים ולטפל בבעיה אם קיימת.
 - להצטייד מבעוד מועד בתרופות/תכשירים נדרשים ולא לחכות לרגע האחרון.
 - כל מי שמרכיב משקפי-ראיה - חובה להצטייד בזוג נוסף.
- מומלץ על שיפור סיבולת לב ריאה באמצעות פעילות ספורטיבית מותאמת.

כיוון שחלים שינויים בתחום הרפואי, אבקש מידע עדכני מהמסגרת על טיפול קבוע עדכני- תרופות, משחות, שימוש באביזרי עזר, מידע על רגישויות/ אלרגיות למזון, חומרים וכו

נא לעדכן אותי על תאריך חיסון טטנוס.

מידע אודות מצב בריאותי של הצוות המלווה ירוכז על ידי לריסה האחות תוך הקפדה על חיסיון ופרטיות.

אבקש לקבל את המידע המבוקש בכתב עד ליום- 24.6.15

בתודה מראש על שיתוף פעולה

לריסה שניידר-אחות אחראית על התחום בריאות במשלחת " השחר 6"

נספח מספר 14 - עדכון ביניים להנהלת האגף אפריל '15

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מחלקת אבחון קדום והשמה

קרליבך 23 ת"א

לכבוד:

מר אבנר זקן

סגן מנהל האגף

הנדון: עדכון אודות סיום בחירת מועמדים הנוסעים למשלחת לפולין ב-11.8.15 - "השחר 6"

א.נ. שלום רב.

אני מתכבדת בזאת להגיש לך עדכון מסכם אודות המיונים שביצענו עד כה ותוצאותיהם.

סך כל המועמדים שהוגשו : 98 איש.

מתוכם נבחרו: 24 נוסעים.

סך המדריכים המלווים שהוגשו ע"י המנהלים: 10.

מתוכם נבחרו: 6 מדריכים מלווים (במפתח של 1:4).

הצוות המוביל יכלול 4 אנשי צוות (שרית לוי, סילביה אוחיון, אמיר אזולאי מדיור בעמק ולריסה שניידר אחות מחברת נעורים).

סכום מיון אנשים עם מש"ה

שלב המיון הראשוני –

בוצע באמצעות תוכנת האבחון הממוחשבת, על סמך אבחונים וועדות אבחון עדכניות.

השימוש בחומרי האבחון המקצועיים והמקיפים נמצא כיעיל מאוד לשלב המיון הראשוני.

מועמדים שע"פ המסמכים העדכניים נמצאו כבלתי מתאימים ליציאה למסע לפולין, מסיבות שונות (רפואיות, נפשיות, התנהגותיות ועוד) נפסלו על הסף על ידי הצוות המוביל ולא הוזמנו לשלב הראיונות האישיים.

שלב המיון השני-

לראיונות אישיים שנערכו ע"י הצוות המוביל, הוזמנו 55 מועמדים שעברו את שלב המיון הראשוני והצטיידו לראיונות בדו"חות רפואיים ותפקודיים עדכניים.

סה"כ נערכו 4 ימי ראיונות- 2 ימי ראיונות באזור המרכז, אחד בצפון ואחד בדרום.

מתוך 55 המועמדים שהוזמנו, חלקם החליטו להסיר מועמדות מיוזמתם/ ביוזמת האחראים וחלקם נמצאו על ידי הצוות המוביל כמועמדים שאינם מתאימים דיים לצאת למסע המורכב לפולין.

כאמור נבחרו לבסוף 24 מועמדים, שקיבלו על כך הודעה מסודרת, באמצעות המסגרות.

התמהיל- 15 בנים ו-9 בנות (במידה ולא יהיו שינויים).

לאחרונה נשלחו גם אישורי אפוטרופסות באמצעות המנהלים ואנחנו ממתינים לאישורים החתומים.

כמו"כ הועברו רשימות ציוד אישיות המומלצות לנסיעה ודגשים מיוחדים.

היוצאים למסע בחלוקה לפי מסגרות:

מגשימים חלום (אליאס)- 6 איש

דיור בעמק- 4 איש

יחדיו ב"ש- 3 אנשים

עמ"י ב"ש- 2 אנשים

מע"ש לוד- 2 אנשים

בית איל- 2 אנשים

אדנ"מ- 2 אנשים

אקים חיפה- 1

יעלים- 1

בית רקפת ירוחם-1

סכום בחירת מדריכים מלווים:

מסגרות בהן נבחרו 3 נוסעים ומעלה התבקשו לשלוח 2 מדריכים מלווים מועמדים לראיון ומסגרות בהן נבחרו 2 נוסעים ומטה התבקשו לשלוח מדריך אחד לראיון.

הראיונות בוצעו ע"י הצוות המוביל.

כאמור, מתוך 10 מועמדים שהוגשו, נבחרו 6 מדריכות מלוות, לפי החלוקה הבאה:

מגשימים חלום- 2 מדריכות מלוות (אחת מהן חיילת)

דיור בעמק- מדריכה מלווה אחת

יחדיו ב"ש- מדריכה מלווה אחת

עמי ב"ש – מדריכה מלווה אחת

בית איל- מדריכה מלווה אחת

מעדכנת שבשיחה שערכתי היום, עם מר מוטי מלאכי ממנהלת פולין, נמסר לי כי המשלחת שלנו תצא עם תלמידי בי"ס תיכון מקיף "זילמן" בדימונה*. בכוונתי להגיע לביה"ס לצורך מפגש אוריינטציה עם התלמידים, בהקשר של מוגבלות שכלית התפתחותית.

כמו"כ נקבעו תאריכים לפגישות הכנה עם הנוסעים, מתוכם יומיים עם לינה בבית יציב. נקבע תאריך למפגש הורים.

בהזדמנות זאת, ברצוני להביע את הערכתי ותודתי העמוקה לגב' כרמלה זלטין, שליוותה וממשיכה ללוות אותי ואת הצוות המוביל באופן פעיל, צמוד ומסור, זמין ומקצועי, בכל אחד ואחד מהשלבים.

בברכה

שרית טילוביץ לוי

מפקחת ארצית על מערכת האבחון

ועומדת בראש משלחת " השחר 6" לפולין

העתקים:

מר גדעון שלום, סמנכ"ל בכיר ומנהל האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית.

מר מארק שמיס, מנהל מחלקת אבחון קדום והשמה.

גב' כרמלה זלטין, מרכזת קרן 30 ואחראית המשלחות לפולין.

חברי הצוות המוביל.

אתר ממשל זמין - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

*הערה: לבסוף משלחת " השחר 6" יצאה עם בי"ס ואולפנות של בנות דתיות.

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

מחלקת אבחון קדום והשמה

קרליבך 23 ת"א

לכבוד: חברי משלחת "השחר 6" לפולין.

הנדון: "כנס מטוס" במנהלת פולין

חברים יקרים,

ביום חמישי- 23/7/15 מתוכנן מפגש אחרון לפני המסע לפולין.

המפגש יתקיים במנהלת פולין, רחוב קפלן 42 פתח תקווה.

סדר היום המתוכנן מפוצל לשני חלקים, החלק הראשון הוא רק למשלחת "השחר 6" ובחלק השני אנחנו חוברים למשלחות של בתי הספר.

חלק 1-

11:00- התכנסות בזמן!!! אוי ואבוי למאחרים!!!

11:15- דברי ברכה מאת מנכ"ל משרד הרווחה

11:30- דברי ברכה מאת סמנכ"ל בכיר ומנהל האגף לטיפול באדם עם מש"ה

11:40- טקס חלוקת תעודות ושי למשתתפי המשלחת הממלכתית לפולין

חלק 2-

1. 12:00- כינוס באולם הכנסים לשיחה עם הקב"ט בענייני אבטחה, שיחה עם ראש המשלחת ועוד.

2. נוכחותכם חובה

צוות "השחר 6"

אתר ממשל זמין - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

וזאת לתעודה

כ' _____

נבחר להשתתף במשלחת ממלכתית של

משרד הרווחה למסע לפולין

אוגוסט 2015

צאתכם לשלום ושובכם לשלום

גב' שרית טילוביץ' לוי

מר גדעון שלום

ראש המשלחת

מנהל אגף מש"ה

אתר ממשל זמין - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

נספח מספר 17 - מכתב למשפחות שהופיע בפתחת האתר האינטרנטי של המסע

אוגוסט 2015

משפחות יקרות,

זיכרון השואה במדינת ישראל מהווה במשך השנים אתוס משמעותי עבור החברה הישראלית. במשך שנים, נעדרו אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית מהשיח הציבורי אודות השואה. בכל הנוגע לאנשים עם מוגבלויות, מדובר באוכלוסייה שדווקא היא הייתה הראשונה לשמך, במסגרת התיאוריה המזעזעת אודות "טוהר הגזע" ובמסגרת "מבצע האוטונסיה" שעסק בהמתת חסד לכאורה של אנשים עם מוגבלויות.

בשנים האחרונות, כחלק ממגמה של שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית במשרד הרווחה, חרטה על דגלה להוציא מידי שנה משלחת ממלכתית לפולין- משלחת "השחר".

בכל משלחת נבחרים להשתתף בקפידה כ-20 אנשים בוגרים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, שרמתם התפקודית, מצבם הפיזי והרגשי, מאפשרים יציאה למסע מורכב מסוג זה והם מגלים מוטיבציה לכך.

בן משפחתכם נבחר ע"י הצוות המוביל של משלחת "השחר 6", כמי שמתאים להשתתף במשלחת לפולין. חשוב לנו שתדעו שהבן/הבת נמצאים בידיים טובות ואנחנו עושים הכול על מנת שהמסע יצליח ושכולנו נחזור הביתה בשלום. על מנת לשמור על קשר רציף אתכם המשפחות, הוחלט להקים אתר אינטרנט של המשלחת, אליו תוכלו להיכנס באופן יומיומי בכל ימי המסע, להתבונן בתמונות ולהתרשם מהעדכונים.

ולסיום אני מבקשת לכתוב גם כמה מילים לבני המשפחות של אנשי הצוות הנבחרים שלנו. חברי הצוות הבכיר והמדריכות המלוות נבחרו גם הם בקפידה והחל מהרגע הראשון, הם עשו את מלאכת הקודש באופן מסור ומעורר הערכה. אבקש בהזדמנות זאת להודות לכם על שתמכתם ואפשרתם הצטרפותם למסע מורכב זה (ועוד במהלך חודש אוגוסט, שזה לא מובן מאליו...).

בברכה

שרית טילוביץ' לוי

מפקחת ארצית באגף לטיפול באדם עם מש"ה

וראש משלחת "השחר 6"

**נספח מספר 18¹ – דברי תודה ופרידה משלחת "104" ערב אחרון למסע- מאת ראש משלחת
"השחר 6"**

וואוו! לפני כחודש, כשנפגשנו כולנו בכנס מטוס, החלו המחשבות וההרהורים.
האם זה מתאים להוציא את האנשים שלו למסע הקשה הזה?
האם הבנות ידעו להכיל אותנו, להתקרב ולהיפתח למשהו חדש שהן לא מכירות?
האם הצוות האחר ישכיל לשלב אותנו ולהתחשב בצרכים המיוחדים שלנו?
אז הגענו לטקס מטוס והתיישבנו חוששים בסוף האולם והתחלנו לעשות הכנה ולהכשיר את הלבבות.
אתמול בערב, בטקס חסידי אומות העולם, עין לא נותרה יבשה למראה החומות שנפלו והלבבות
שנפתחו.
החבר'ה המשולבים שלנו שרו את השירים עם כל המילים, פיזזו ורקדו והניפו דגלים ממש כמו כולם.
אני רוצה להודות לבנות שהשכילו לעזור לנו ולהתחשב בנו בדברים הקטנים, אם זה בסחיבת מזוודות
ואם זה בעקיפת התור בשירותים.
אני בטוחה שלא תשכחו אותנו על זה, אך גם בטוחה שזה יעשה אתכן לאנשים יותר טובים ויותר
מתחשבים.
אני רוצה להודות בשם כולנו לא' ולא', על הרגישות וההתחשבות שממש אינם מובנים מאליהם.
אני רוצה להודות לא', לכל צוות ההדרכה ובמיוחד לע' שלנו, שידעה להעביר לנו את המידע בצורה
מונגשת ומתאימה.
אני רוצה להודות למורות של הבנות שחיפשו את ההזדמנויות לחזק, לזרוק חיוך ולהגיד מילה טובה.
אני חייבת להודות לע' הקב"ט היקר שלנו, שגרם לנו להרגיש הכי בטוחים בעולם, תוך שהוא עושה
זאת ברגישות המירבית.
תודה לבן של א' על הסיוע בסחיבת המזוודות ותודה לפול הצלם הדגול שלנו.
אני רוצה להודות לצוות היקר שלי שליווה את האנשים שלנו במסירות ונתן 200% מעצמו.
לא', הסגן שלי, מה הייתי עושה בלעדיך?!
לס' שבלעדיה לא היינו מצליחים להרים היום את הטקס המרגש ולקיים את שיחות הערב.
לל' האחות המקסימה, שהצליחה תודה לאל לשמור על תיק הציווד הרפואי כמעט מלא ולא לבזבז
אותו יותר מידי.
למ', קולגה שלי לעבודה ושותפתי לדרך, שגילתה רגישות מדהימה לאנשים שלנו.
לכן, צוות מדריכות יקרות- נ', ר', א', ב', א' וא'- אני יודעת שעבדתן מאוד קשה ואני מצדיעה לכן על
כך, תבורכו.

¹ הערת החוקרת: בנספח זה וכן בנספחים הבאים הרלבנטיים בהם הוזכרו במקור שמות אנשי הצוות במשלחת, על מנת לשמור על פרטיותם, נעשה שימוש באות הראשונה של השם.

ואחרונים חביבים אתם- חברי משלחת השחר 6- תודה על היותכם אתם!
ייצגתם את משרד הרווחה, את האגף שלנו ובעיקר את עצמכם בצורה מכובדת ובגאווה רבה.
הבטחנו למשפחות שלכם שנעשה הכול כדי להחזיר אתכם הביתה בריאים ושלמים, אולם לאחר
המסע הזה, אתם חוזרים ארצה יותר מבריאים ושלמים.
אתם לא תהיו עוד אותם אנשים כפי שהייתם לפני צאתכם למסע.
אני מאמינה שאתם חוזרים יותר מחוזקים, יותר מבינים, יותר רגישים ויותר חלק משמעותי מעם
ישראל, ממדינת ישראל ומההיסטוריה היהודית.
אוהבת מאוד כל אחד ואחת מכם וכבר מתחילה להתגעגע...

שרית

2.9.15

לכבוד:

מר אבנר זקן

סגן מנהל האגף

הנדון: דוח מסכם אודות הוצאת משלחת "השחר 6" למסע לפולין

א.נ. שלום רב,

הרינו מתכבדים בזאת להגיש לך דו"ח מסכם אודות משלחת "השחר 6" לפולין. המסע היה אינטנסיבי מאוד, משמעותי ולמרות מורכבותו ניתן לסכם ולומר כי הוא עבר בהצלחה רבה. המיונים הקפדניים וההכנה הממושכת שקדמה למסע, תרמו רבות להצלחתו, הקבוצה הגיעה למסע מגובשת והמתבוננים מהצד הופתעו לגלות שמדובר בקבוצה שאינה נפגשת ביום יום. אנו מבקשים להעביר אליך את עיקרי הנושאים שעלו במסע, כאשר תחת כל נושא בחרנו לשתף מהתובנות שלנו ולהציע את המלצותינו העתידיות.

מועד המסע:

המשלחת הממלכתית יצאה לפולין ב-10.8.15 וחזרה נרגשת בשעה טובה ארצה ב-18.8.15. היציאה תוכננה במכוון לחודשי הקיץ, על מנת להימנע מהחורף הקשה והקר בפולין. לרוע מזלנו, הגענו לפולין יחד עם גל החום שפקד את אירופה, שכידוע אינה ערוכה למזג אויר מסוג זה. נאלצנו להפעיל לחץ על הנהגים שיקררו את האוטובוס באמצעות מיזוג אויר, המים שחיכו לאנשים שלנו באוטובוסים היו חמים ולא הייתה דרך לקרר אותם, במלון בלובלין לא היה מיזוג אויר.

תובנות והמלצות אודות מועד המסע:

אנו ממליצים לשקול ולבדוק אפשרות הוצאת משלחות "השחר" הבאות בחודשים אחרים, כגון יוני.

² הערת החוקרת: בנספח זה הושמטו קטעים שאינם נוגעים ישירות למשלחת "השחר 6", אלא לגורמים מחוץ למשלחת שלא התבקשו לאשר השתתפותם במחקר זה. במקומות בהם הושמטו הקטעים יופיעו שלוש נקודות, כך שניתן יהיה לזהותם

תיעוד המסע:

באדיבות האגף, המסע תועד לראשונה ע"י חברת צילום מקצועית "גלובאל אימאג", הן בתמונות סטילס והן במצלמת וידאו. למשפחות הייתה אפשרות להיכנס על בסיס יומימי לאתר החברה באינטרנט ובאמצעות קוד סודי לצפות בתכנים שתועדו ואף לשגר מסרים ומכתבים אישיים ליקיריהם. הצלם שנשלח היה אדם מיוחד משכמו ומעלה, רגיש ומקצועי. הדבר שחרר את אנשי הצוות מהצורך לצלם ופינה אותם להתעסקות בעיקר. תוצרי התיעוד ישמשו אותנו בטקס שמתוכנן להתקיים בסינמה סיטי ביום השואה.

תובנות והמלצות אודות תיעוד המסע:

אנו ממליצים בחום לאמץ גם להבא את שיטת התיעוד ע"י חברת צילום מקצועית.

אוכלוסיית היעד:

המשלחת מנתה 21 משתתפים בוגרים בגילאי 24-55 ש', הן מהדיוור החוץ ביתי והן מהקהילה. המשלחת מנתה 6 מדריכות, 3 אנשי צוות בכירים, אחות רפואית, אשת מנהלה מהמטה ומדריכת פולין.

סה"כ 33 נוסעים, כולם נבחרו בקפידה.

אנו מבקשים לציין לטובה את הרעיון של הוצאת אשת מנהלה (הגב' מ'), שתרמה רבות בצאתה למסע ואף נתרמה. חשוב שהאנשים שעובדים בתחום, יחוו ויכירו את האוכלוסייה מקרוב.

משלחת "השחר 6" יצאה מטעם משרד החינוך וחברה ל4 אולפנות של בנות דתיות ...

סה"כ מנתה המשלחת 4 אוטובוסים, כאשר למשלחת "השחר 6" הוקצה אוטובוס בנפרד.

לבנות האולפנה ניתנה הרצאת חשיפה בנוגע לאוכלוסיית אנשים עם מש"ה, במסגרת כנס מטוס שהתקיים במנהלת פולין.

...

הייתה תחושה של שליחות, החברים היקרים שלנו ייצגו את עצמם ואת האגף בכבוד והשיא היה בטקס המרגש והמיוחד שהם הכינו ביער לופוחובה (בניצוחה של גב' ס').

תובנות והמלצות אודות אוכלוסיית היעד:

אנו ממליצים לבחון שנית את החיבור עם תלמידי תיכון... אנו ממליצים לשקול ולחתור לקראת חיבורים עם אוכלוסיות בוגרות אחרות כגון: שכבת בוגרים מטעם תנועות נוער, עובדי משרדים ממשלתיים כגון הרווחה, אנשי צבא וכוחות הביטחון, אנשי מקצועות בריאות כגון משלחת של מיילדות. התובנות שלנו בתחום של פער הגילאים, עולות בקנה אחד עם "תיאוריית הגיל המפצה באוכלוסייה בעלת מוגבלות שכלית" של פרופ' חפציבה ליפשיץ מבר-אילן, לפיה לעיכוב ההתפתחותי בגילאים מוקדמים בקרב אנשים עם מש"ה, יש פיצוי בגילאים מבוגרים יותר. בקרב אנשים בוגרים עם מש"ה – הבשלות, ניסיון החיים והחשיפה לגירויים בגיל בוגר, מאפשרים להם לפצות על העיכוב שלהם בשנותיהם הראשונות ולקלוט נושאים שלא נקלטו בעבר. אנו סבורים כי יש לנצל היטב את חלון הזמן הזה בבגרות, לטובת התפתחותם הרגשית והקוגניטיבית, באמצעות גירויים שתואמים את גילם ואת רמתם.

המימד הרגשי:

ליציאה למסע קדמו פגישות הכנה שהינן חשובות ביותר למימד הרגשי. את שיחות הערב עם המשתתפים לקחה על עצמה הגב' ס' שלמדה את תחום הנחיית הקבוצות. תרומתה של ס' למסע הייתה משמעותית ביותר והשיחות הועילו מאוד למשתתפים...

תובנות והמלצות אודות המימד הרגשי:

מומלץ שאחד מאנשי הטיפול המתלווים למסע, יהיה בעל ניסיון/נכונות להנחיית קבוצות. למרות מגבלות טכניות ולוח זמנים צפוף, המסע הינו "מטלטל" גם עבור הצוות ולכן מומלץ להקדיש יחידות זמן לוונטילציה מובנית של הצוות תוך כדי המסע ולהיות ערים לתגובות הרגשיות של הצוות.

המימד הלוגיסטי:

החתומים מטה כחלק מניהול המשלחת, לקחו על עצמם את הפן הלוגיסטי, בסיועה של הגב' כ'. ההתעסקות הלוגיסטית הינה מורכבת וממושכת ומתחילה כשנה טרם היציאה למסע. לאור העובדה כי משלחת "השחר 6" חברה לעוד 3 אוטובוסים של בנות (סה"כ כ-150 איש), הלוגיסטיקה הופכת להיות מסובכת עוד יותר מבחינת מגבלות של אבטחה, תורים ארוכים בשירותים, שינויים במסלולים לצורך התאמות והנגשות.

לדוגמא- ביום הראשון היה מסע רגלי ארוך ביותר, בחום בלתי נסבל, אחרי לילה עם טיסה ללא שינה, מה שהעמיד את האנשים שלנו ובמיוחד את חולי האפילפסיה, בסכנה בריאותית ממשית. רק לאחר שהפעלנו לחצים כבדים על ... קיבלנו אישור לקצר את המסלול הרגלי שתוכנן לשבת.

...

תובנות והמלצות אודות המימד הלוגיסטי:

לדעתנו ומניסיונו הפן הלוגיסטי מאוד חשוב. הוא יכול לגרום להצלחת מסע או חלילה להיפך. אנו סבורים כי יש להפעיל לחצים כבדים על משרד החינוך בנושא זה, כגון: הטלת וטו על המלון בלובלין. לחילופין, ניתן לשקול חבירה לקבוצה קטנה ומאורגנת יותר.

המימד הלימודי:

החומרים הלימודיים הועברו ע"י ע', שליוותה כמעט את כל משלחות "השחר" לפולין. החומרים הועברו בצורה מותאמת, ברורה ובסבלנות רבה. האנשים שלנו ציינו לטובה את ע' כמדריכה ויצאו עם תובנות. המסע היה משמעותי עבורם והם למדו דברים חדשים. לעניות דעתנו אישיותה מתאימה מאוד לאוכלוסייה שלנו והלמידה החווייתית מוכיחה את עצמה.

תובנות והמלצות אודות המימד הלימודי:

ממליצים על המשך למידה חווייתית (כמומלץ גם בשדה המחקרי עבור אוכלוסיות מיוחדות), באמצעות יציאה למסעות לפולין ובראשותה של ע' המדריכה אם יתאפשר הדבר.

המימד הרפואי:

את המשלחת ליוותה מתחילת הדרך הגב' ל'. נוכחותה הורגשה והייתה משמעותית מאוד כבר בשלב המיונים. במסע חווינו לצערנו 3 פציעות של אנשי צוות שטופלו במסירות ובמקצועיות ע"י ל'. לשמחתנו משתתפי "השחר 6" חזרו כולם ארצה בשלום.

תובנות והמלצות אודות המימד הרפואי:

נוכחותו של איש מוסמך ממקצועות הבריאות (רופא או אחות), המצויד בכל הציוד הרפואי הנדרש, הינו קריטי. הנוכחות חשובה ביותר גם בשלב המיונים למסע.

לסיכום:

משלחת "השחר 6" נחלה הצלחה והמסע היה משמעותי ומלמד. האנשים שלנו חזרו ארצה בגאווה רבה.

לאור מורכבות המסע ותכניו, אנו סבורים כי יש להפיק לקחים לעתיד ולבצע התאמות היכן שניתן, בעיקר בצדדים הלוגיסטיים, עם דגש על בחירת השותפים למסע והתנאים הפיזיים.

הרעיון הוא לעבור לעמדה של מובילים, תוך השפעה על פרטי המסע, על תכניו ועל תנאיו. להערכתנו, בהינתן תנאים מתאימים ומאפשרים, החוויה הלימודית הופכת להיות משמעותית יותר.

לחילופין, אנו ממליצים לשקול הוצאת משלחת עצמאית באישור משרד החינוך (כפי שהיה במשלחת "השחר" הראשונה וע"פ שיחה עם ד"ר דליה ניסים).

הצוות הבכיר והמדריכות עבדו מאוד קשה ועשו ימים כלילות למען הצלחת המסע והחזרת הנוסעים בשלום.

אנו סבורים כי יש לנסות ולהסדיר את נושא התגמול לעובדים.

נשמח מאוד לעמוד לרשות הנהלת האגף בכל הקשור לחשיבה ותכנון עתידי ונשמח לקחת חלק בכל משימה שתוטל עלינו בנושא משלחות "השחר" לפולין, לטובת הנוסעים העתידיים.

רצ"ב נספח גם על חשיבה לגבי שאר האוכלוסיות של האגף, שאינן יוצאות למסע.

ולסיום, אנו רוצים להודות להנהלת האגף על שהביעה בנו אמון והפקידה בידנו קבוצה של אנשים עם מש"ה למשימה שמבחינתנו ניתן לסכמה כשליחות לאומית.

בברכה

שרית טילוביץ לוי

יו"ר המשלחת

א'

סגן

נספח מספר 20 - "נקודת אור"

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

לכבוד

הנהלת האגף

מפקחים

מנהלי מסגרות

"נקודת אור" ספטמבר 2015 - משלחת מש"ה "השחר" 6 מסע לפולין

המסע פולין "משלחת השחר" נבחרה כמיזם מצטיין לחודש ספטמבר 2015.

משלחות "השחר" לפולין, מהוות דגל וסמל לעוצמתם וזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית להיות, לחוות ולהתמודד עם זיכרון השואה כמו כל אחת ואחד מאיתנו, חלק מתולדות ומורשת העם היהודי.

מיזם משותף זה של האגף ו"מינהלת פולין" מטעם משרד החינוך מגשים הלכה למעשה, את ההכלה ביציאה משותפת של אנשים עם מש"ה עם בני נוער ממסגרות חינוכיות ברחבי הארץ.

זו השנה השישית בה יוצאת משלחת ממלכתית של אנשים בוגרים עם מש"ה למסע לפולין.

תהליך מיון קפדני של חברי המשלחת כלל מיונים וראיונות לבחירת אנשים עם מוטיבציה לנסיעה ויכולות קוגניטיביות. ההיערכות למסע ארכה מספר חודשים וכללה מפגשי הדרכה והעברת מידע מותאם ומונגש.

במשלחת "השחר" 6" השנה יצאו 21 אנשים עם מש"ה ממסגרות הדיור התומך והקהילה, נשים וגברים בגילאי 24-55 ו 5 אנשי צוות.

תודה מיוחדת והערכה רבה לגב' שרית לוי טילוביץ, יו"ר המשלחת ולצוות המלווה על מעורבותם ואחריותם בארגון המסע וברגישות רבה ועל תרומתם הרבה לשלומם הפיזי והנפשי של חברי המשלחת.

בטוחני, כי המסע לפולין הוא גם המסע האישי והפנימי של כל אחד ואחת מחברי המשלחת שילווה אותם לאורך כל ימי חייהם.

ב ב ר כ ה

גדעון שלום

סמנכ"ל בכיר ומנהל האגף

רח' ירמיהו 39 מגדלי הבירה ת.ד. 1260 ירושלים 91012 טלפון: 02-5085502/3 פקס: 02-5085121

gideons@molsa.gov.il

mazalb@molsa.gov.il

www.gov.il - אתר ממשל

www.molsa.gov.il - אתר משרד הרווחה

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

נספח מספר 21 - הזמנה לטקס יום השואה ולגבורה

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

הזמנה

אנו מתכבדים בזאת להזמינכם לאירוע המסורתי המרכזי לציון יום הזיכרון לשואה ולגבורה בהובלת אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית וחברי משלחות השחר לפולין, לדורותיהם.

האירוע יתקיים השנה בסימן 6- לזכר ששת מיליון היהודים שנרצחו בשואה ויכלול הקרנת בכורה של סרט המתעד את מסעה של משלחת השחר 6 ששבה מפולין.

האירוע יתקיים ביום הזיכרון לשואה ולגבורה

יום חמישי, כ"ז בניסן תשע"ו, 5/5/16

בין השעות 9:30 - 12:00

באולם מספר 2, סינמה סיטי ירושלים, שד' יצחק רבין 10, ירושלים

הכניסה לאירוע חופשית, חניה חופשית בחניון הלאום

בהשתתפות

עו"ד אליעזר ח.יבלון, מנכ"ל משרד הרווחה והשירותים החברתיים

מר גדעון שלום, סמנכ"ל בכיר ומנהל האגף לטיפול באדם עם מש"ה

נספח מספר 22 - דברי פתיחה באלבום תמונות שחולק בטקס יום השואה והגבורה למשתתפי המשלחת

חברי משלחת "השחר 6" היקרים.

המסע שלנו לפולין היה עמוס מאוד ומשמעותי ביותר.

סיירנו בין שרידי חומת הגטו, הרחנו את ריח המוות, ראינו בעיניים שלנו את המשרפות, את המקלחות, את ערמות הנעליים האינסופיות והבלתי נתפסות.

עשיתם מאמץ גדול ללמוד, לשאול, להבין ולדעת.

הרשמתם את כל מי שפגש אתכם.

הראתם לכולם כי אתם חלק משמעותי מהמסע, מהעם היהודי וממדינת ישראל.

הטקס שהכנתם ביער לופוחובה היה מרשים ומרגש מאוד.

שיתפתם ברגשותיכם בשיחות הערב. עשיתם מאמץ גדול לשמור על הכללים.

אנחנו גאים בכם ואוהבים אתכם

שרית, א', ס', ל', מ', ע', נ', א', ר', ב', א' וא'

נספח מספר 23 - דברי סיום ראש משלחת "השחר 6" לטקס יום השואה והגבורה

ברשותכם מכובדי,

מנכ"ל משרד הרווחה, מנהל האגף, סגן מנהל האגף, חברי הנהלת האגף, ניצולי שואה ובני משפחותיהם, קולגות לעבודה, שותפים לדרך, אורחים נכבדים וחברי משלחות השחר היקרים.

משלחת "השחר 6" חזרה ארצה מפולין בקיץ האחרון. המסע שלנו לפולין היה עמוס בחוויות עוצמתיות שנחרטו בנשמותינו.

למרות ההכנה שעברנו ולמרות שחשבנו שאנחנו מגיעים מוכנים, כשאתה שם זה אחרת.

זה מכה בך בבטן הרכה במלוא הכוח ואתה חוזר משם אדם אחר.

לא קל להכניס מסע מטלטל בן שבוע, לסרט של 40 דקות.

השתדלנו להקרין בפניכם סרט שינסה לשקף ולהעביר לפחות חלק קטן מהחוויות שחווינו ומהתחושות שחשנו.

על מה שלא צולם בסרט, אני רוצה לספר לכם היום.

כששבנו ארצה, נפגשנו לסיור במוזיאון עתלית וקיימנו פגישת סיכום עם החברים.

בפגישה שאלנו אותם האם ומדוע הם חושבים שצריך לנסוע לפולין?

החברים הסבירו על הרצון לדעת וללמוד, על שייכותם לעם היהודי, על החיבור לסיפור המשפחתי,

על הקשר בין השואה לתקומה של מדינת ישראל.

הקשנו על החברים ושאלנו מדוע דווקא בפולין? למה לא ללמוד את נושא השואה בארץ?

מתמונות או מסיפורים למשל...

חבר אחד ממש כעס עלינו והסביר שאין לזה טעם, כי בפולין אנחנו מרגישים וכשאנחנו מרגישים יש לנו יותר ידע.

החברים הסבירו לנו כי במחנות בפולין ניתן היה למשש את שרידי חומת הגטו, להריח ממש את ריח

המוות, לראות בעיניים את המשרפות, את המקלחות, את ערמות הנעליים האינסופיות והבלתי

נתפסות. הכול היה כל כך מוחשי. הם הסבירו לנו שזה לא כמו שרואים בסרטים.

חברי משלחת השחר 6 ביקשו ומבקשים להעביר מסר חד משמעי להנהלת האגף- חייבים להמשיך

ולהוציא משלחות של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית לפולין.

נראה כי חברי המשלחת כיוונו לדעת גדולים. חוקרים בעולם מצאו כי אחת הדרכים היעילות ביותר להטמיע חומר לימודי בקרב אוכלוסיות המתמודדות עם קשיים, הינה באמצעות למידה חווייתית.

הלמידה החווייתית נחקרה ונמצאה כמשמשת להקניית ידע, ללמידה רגשית, לשינוי התנהגותי וחברתי.

בישראל ובמדינות נוספות מאמינים כיום כי הוראת השואה המשמעותית ביותר עשויה להתרחש באמצעות חוויה חושית בלתי אמצעית, ויותר מכל- על אדמת פולין.

מצד שני, מדובר במסע מורכב שלא מתאים לכל אחד.

החברים שלנו עברו מיונים קפדניים ונמצאו מתאימים לצאת למסע.

אולם, מה לגבי אנשים עם מוגבלות שכלית שאינם מתאימים או אינם מעוניינים לצאת למסע.

למרות שהאוכלוסייה שלנו הייתה הראשונה לטבח, באמצעות תעשיית ההשמדה האכזרית והמרושעת של הנאצים ועוזריהם, חלק גדול מהם למעשה מודרים ונעדרים מהשיח החברתי החשוב כל כך בנושא השואה.

השואה הינה חלק משמעותי בזיכרון הקולקטיבי ובזהות הלאומית של עם ישראל.

בוגרים ובני נוער ללא מוגבלויות, לוקחים חלק פעיל באופן שוטף, בזיכרון הקולקטיבי של מדינת ישראל ושל העם היהודי, אודות נושא השואה.

נראה כי בכל הנוגע לבוגרים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, החלק שלהם בזיכרון הקולקטיבי מצומצם יחסית ביחס לאוכלוסיה ללא מוגבלות.

המסעות לפולין הם חלק מרכזי בהווי התרבותי והחינוכי של מדינת ישראל.

מנתוני מוזיאון אושוויץ- בירקנאו עולה כי למעלה ממיליון מבקרים פוקדים את האתר מידי שנה, מתוכם כ-820,000 תלמידים מרחבי העולם.

חשוב להזכיר כי בשנת 2012 אשררה מדינת ישראל את אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, אמנה המחייבת נקיטת פעולות אקטיביות לקידום זכותם של אנשים עם מוגבלויות לשוויון והענקת נגישות בכל תחומי החיים, לצורך שילובם בחברה.

המדינות המאשררות את האמנה מחויבות לפעול להסרת החסמים המונעים מאנשים עם מוגבלות השתתפות מלאה, תוך פיתוח מדיניות וכלים המאפשרים חיים שוויוניים וחברה מכילה.

סעיף 30 באמנה, העוסק בהשתתפות בחיי תרבות, בילוי, פנאי וספורט, כולל בתוכו את הזכות

לגישה לספריות, למוזיאונים, לתיאטראות, לאתרי הנצחה ולאתרים בעלי חשיבות תרבותית לאומית. המסעות לפולין הן דרך מצוינת וייחודית ללמוד על השואה, אולם לא כולם יכולים, רוצים או צריכים לנסוע לפולין כדי ללמוד את קורות העם היהודי ולעיתים אפילו מדובר בקורות משפחתם, בשר מבשרם.

אני מאמינה שלכל אדם באשר הוא אדם חשובה זהותו והגדרתו האישית ומועיל לו להרגיש שייכות למשהו, למישהו, למשפחתו, לעמו, למדינתו.

דווקא בהיותי מוגדרת כדור שלישי לשואה וכמי שבבית הסבים שלה נהוג היה לכבות את הטלוויזיה ביום השואה ולא לדבר על הנושא, אני מאמינה כי יש לנו אחריות לדבר, לספר ולהנחיל לדורות הבאים את הפרק החשוב הזה בהיסטוריה היהודית.

ניתן וצריך ללמוד על השואה גם פה בארץ ומחובתנו המוסרית והמקצועית להנגיש את הנושא למי שמעוניין בכך, ללא כל קשר לרמתו הקוגניטיבית והתפקודית.

איש איש ע"פ רמתו, איש איש ע"פ רצונו וע"פ צרכיו.

אני רוצה להזמין כעת לבמה, אתכם חברי משלחת השחר 6, לטקס העברת דגל ישראל לחברי משלחת השחר 7.

בזמן עלייתכם לבמה, אני רוצה להודות לצוות המדריכות שליוו את משלחת השחר 6 במסעם לפולין ועשו ימים כלילות על מנת לדאוג לשלומם ובריאותם של הנוסעים, גם כשהן בעצמן לא חשו בטוב: נלי, איווט, רחל, בלה, אריאנה ואסתר-תודה!

אני רוצה להודות ללריסה האחות של המשלחת, שגם היא כמעט ולא עצמה עין ועשתה מאמצים להחזיר את כולנו ארצה בריאים ושלמים.

למזל, שהתלוותה למשלחת ועטפה אותנו בחום ובאהבה אימהית, תודה.

לענת המדריכה המיתולוגית של פולין, שהשכילה לחלוק איתנו מידיעותיה, בצורה מותאמת ומכבדת, תודה.

לסילבי שותפתי לחדר ולמסע, שלקחה על עצמה להנחות את הקבוצות ולדאוג לצדדים הטיפוליים, וכמובן שבלעדיה הטקס שלנו בפולין לא היה מתקיים.

תודות מקרב לב לאמיר, סגני ויד ימיני, שלקח על עצמו לדאוג לקטעים הלוגיסטיים, מה היינו עושים בלעדיך?

תודה לכרמלה היקרה, שליוותה ברגישות ובנחישות את המשלחת שלנו, מקרוב ומרחוק.

תודות להנהלת האגף, על שאפשרה ומאפשרת את המסעות המשמעותיים של משלחות השחר

לפולין.

והכי חשוב, תודות לכם חברי משלחת השחר 6, על שלימדתם אותנו שיעור מאלף לחיים.

אני מזכירה שבתום הטקס חברי משלחת השחר 6 נשארים באולם לקבל את אלבומי התמונות ואת דיסק הסרט של המסע.

כעת, משלחת השחר 7 בראשותה של סבטלנה, אתם מוזמנים לעלות לבמה לקבל את הדגל.

תשמרו עליו. צאתכם לשלום ושובכם בשלום. אנחנו מאחלים לכם מסע מלמד ומשמעותי.

בזמן שהחברים עולים לבמה, אני רוצה להודות לכל מי שכיבד אותנו היום

בנוכחותו.

עם תום העברת הדגל, נעמוד כולנו לשירת התקווה. ילווה את ההמנון בניגון גבי ממשלחת השחר 6.

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

הנהלת האגף לטיפול באדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית

לכבוד

הנהלת האגף

מפקחים

מנהלי מסגרות דיור חוץ ביתי ומסגרות בקהילה

שלום רב,

הנדון: "נקודת אור" – בחירת טכסי יום הזיכרון לשואה ולגבורה

לתכנית המצטיינת לחודש מאי 2016

בחרתי לציין לשבח את מיזם לציון יום הזיכרון לשואה ולגבורה בטקס מסורתי המתקיים אחת לשנה ע"י אגף מש"ה.

הוראת השואה בכלל והמסעות לפולין בפרט הינם חלק מרכזי בזיכרון הקולקטיבי, בזהות הלאומית ובהווי התרבותי והחינוכי של מדינת ישראל והקשר בין השואה לתקומה של מדינת ישראל קיים בכל אדם יהודי באשר הוא.

ראוי לציין כי אוכלוסיית אנשים עם מוגבלויות הייתה הראשונה לטבח, באמצעות תעשיית ההשמדה האכזרית והמרושעת של הנאצים ועוזריהם.

כידוע, עם חזרת המשלחת הראשונה בשנת 2010 הוחלט על מסורת קיום טקס יום השואה בהשתתפות דיירי המסגרות, מנהלים, עובדי המשרד ועובדי אגף מש"ה.

ביוזמה מבורכת של ד"ר חיה עמינדב, מנהלת אגף מש"ה דאז, ומר אבנר זקן, ס. מנהל האגף מש"ה החל משנת 2010 יוצאת כל שנה משלחת של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית לפולין הקרויה משלחת "השחר".

יציאת משלחות השחר למסע לפולין מהווה נדבך חשוב ונוסף בעקבות אשרורה של מדינת ישראל את אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, אמנה המחייבת נקיטת פעולות אקטיביות לקידום זכותם של אנשים עם מוגבלויות לשוויון והענקת נגישות בכל תחומי החיים, לצורך שילובם בחברה.

המשלחות מונות כ- 26 אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית אשר גרים במסגרות שבפיקוח האגף, וגם כאלה שגרים בבתיהם. חברי המשלחת עוברים הכנות למסע כולל יומיים גיבוש לפני היציאה לפולין ואליהם מתלווים מדריכים מטפלים וראש המשלחת, רופא/אחות, עובדת סוציאלית. (תהליך הוצאת משלחת לפולין הינו בשיתוף של משרד החינוך – מנהלת פולין אשר מצרף משלחות מש"ה בכל פעם לבית ספר אחר).

משתתפי המשלחת לפולין עורכים טקס זיכרון בד"כ ביער הילדים בפולין ותוכנו של הטקס המרגש בפולין מהווה חלק בלתי נפרד מהטקס ביום השואה בארץ.

כמסורת באגף הטקס המרכזי לציון יום הזיכרון לשואה התקיים השנה באולם "הסינמה סיטי" בירושלים.

כבודו אותנו בהשתתפותם מנכ"ל משרד הרווחה, ניצולי שואה ובני משפחותיהם, חברי משלחות השחר לדורותיהם, עובדי האגף וקולגות לעבודה, שותפים לדרך, ואורחים נכבדים נוספים.

במסגרת הטקס המרגש הוזמנו ניצולי שואה ובני משפחותיהם להדליק נרות זיכרון בליווי אנשים עם מש"ה, הוצג תיעוד המסע של משלחת השחר"ר 6 לפולין, שהציג חוויות מרגשות ועוצמתיות של צוות המשלחת שיוצאת חשיבות רבה הוקדשה להכנת מזכרות מהמסע באמצעות אלבום תיעוד ודיסק לכל חברי המשלחת כמו, כן התקיים טקס העברת הדגל ממשלחת השחר 6 אל המשלחת היוצאת משלחת "השחר 7".

אנו באגף מש"ה נמשיך לפעול הן ברמה הערכית והמוסרית להסרת החסמים המונעים מאנשים עם מוגבלות השתתפות מלאה, תוך פיתוח מדיניות וכלים המאפשרים חיים שוויוניים וחברה מכילה.

בכוונתנו להמשיך את המסורת ולהוציא משלחות לפולין גם בעתיד לבא ולהטמיע בקרב אנשים עם מוגבלויות

תודות לכלל העוסקים במלאכה על תרומתם הרבה והדאגה לשלומם ובריאותם של חברי המשלחת והחזרתם של כלל חברי המשלחת לשלום ארצה.

ברצוני להוקיר תודה והערכה רבה לגב' שרית טילוביץ לוי, ראש משלחת" השחר 6", על תרומתה המקצועית והאישית בליווי המשלחת. במסגרת המסע שרית חשפה את סיפור משפחתה והציגה פן נוסף במסע המרגש ברגישות ובפישוט לשוני את מאורעות השואה בגרמניה לחברי המשלחת.

לגב' סילבי אוהיון - שסייעה רבות בהנחיית הקבוצות

תודה לגב' ענת המדריכה המיתולוגית המלווה את מסע חברי משלחות השחר לדורותיהם, שמצליחה בכל פעם מחדש להעביר בפישוט והנגשה את זיכרון השואה - שתזכה להמשיך וללוות את חברי המשלחות לעתיד לבוא.

לצוות המדריכות שליוו את משלחת השחר 6 במסעם נלי, איווט, רחל, בלה, אריאנה ואסתר לגב' לריסה שניידר האחות של המשלחת.

תודה מיוחדת לגב' כרמלה זך, על פעילותה הרבה ותרומתה "מאחורי הקלעים" מקרוב ומרחוק, למימוש כלל צרכי המשלחת.

לגב' מזל בנאי, שהתלוותה למשלחת מטעם אגף מש"ה ולמר אמיר אזולאי, שלקח על עצמו לדאוג לחלקים הלוגיסטיים.

בהזדמנות זו ברצוני לאחל לגב' סבטלנה צוויג רייז, ראש משלחת השחר 7 איחולי הצלחה לקראת ההכנות למסע מלמד ומשמעותי נוסף.

בברכה
גדעון שלום
סמנכ"ל בכיר ומנהל האגף

העתק: פורום ה-70 באגף

רח' ירמיהו 39 מגדלי הבירה ת.ד. 1260 ירושלים 91012 טלפון: 02-5085502/3 פקס: 02-5085121

gideons@molsa.gov.il

mazalb@molsa.gov.il

אתר ממשל - www.gov.il

אתר משרד הרווחה - www.molsa.gov.il

זמין

קהילת הידע: www.molsa.gov.il/kehilot

נספח מספר 25 - מפגש הכנה קבוצתי ראשון למשלחת "השחר 6" (התקיים בהוסטל בכפר סבא בתאריך 19/5/15)

כיוון שמדובר במשלחת ארצית, המשתתפים מגיעים מכל קצוות הארץ ואינם מכירים בהכרח זה את זה. הם מתאספים לחדר המפגש ומחולקים להם מדבקות לצורך רישום השמות. ראש המשלחת פותחת במשחק הכרות של חברי הקבוצה. לאחר מכן משוחחים על הסרט התיעודי של משלחת "השחר" הקודמת ("השחר 5"), שהוקרן ביום השואה בסינמה סיטי ירושלים ומה הצפייה בסרט עוררה בנו. על רצפת החדר מונחים פרצופי רגשות עם כיתובים מותאמים לפרצוף (כמו: שמח, מבולבל, מתרגש, כועס, עצוב, מפחד, מתבייש) וכל משתתף שמעוניין, מוזמן לבחור פרצוף שמתאים לו ולשתף ברגשותיו.

מלכה: אני בוחרת מפחדת. יש לי צמרמורת, פחד מהצפירה, עוד פעם לזכור.

אסנת: אני אבחר מבולבל. היה קצת קשה, קצת קשה, פחדים איך להסתדר.

יאיר: אני מתרגש מאוד מהמסע.

חנן: אני מתרגש לקראת הנסיעה. אני רוצה לעזור לחברים.

יעקב: מתרגש. עברו בי צמרמורות בסרט.

תומר: הסרט היה מעניין. אני בוחר ברגש עצוב.

עומר: אני שמח לצאת לפולין. כשהקרנו את הסרט הרגשתי עצוב.

אסנת: הרגשתי גם גאווה, זה מאוד חשוב.

רחל: שמחה. הסרט הראה מקומות שנהיה בהם וזה הכין אותנו.

שרה: עצוב. הייתה לי צמרמורת.

מדריכה 1: אני מרגישה הרבה רגשות ביחד. פחד ועצב מהלא נודע, אני מתרגשת ומבולבלת.

אור: אני מבולבלת ועצובה.

אילן: מרגש.

מדריכה 2: סקרנות, רצון לדעת, כעס על מה שקרה.

-בשלב זה הממונית על הלוגיסטיקה מטעם משרד הרווחה עושה הצבעה בין המשתתפים ושואלת אותם עד כמה היה חשוב להקריין את הסרט. רוב מוחלט של האנשים מצביעים בעד.

- בהמשך מדריכת המסע לפולין נותנת רקע עיוני, מספרת לקבוצה על החיים בפולין לפני השואה, על בתי הכנסת ועל הקהילות היהודיות, היא מספרת על מלחמות העולם, מסבירה על דמותו של היטלר, על גזענות ואנטישמיות. כאשר היא שואלת את החברים מה היטלר רצה לעשות, מרבית הקבוצה עונה פה אחד כי הוא רצה להרוג את היהודים. מרבית הקבוצה גם מגלה בקיאות בכך שהיטלר האשים את היהודים בצרות הכלכליות והם מכירים את נושא סימון היהודים באמצעות התלואי הצהוב ובאמצעות מספרים על היד. תוך כדי ההסברים חברי הקבוצה מגלים סקרנות רבה ושואלים שאלות רבות. אחת מהמשתתפות מופתעת מאוד לשמוע שגם במחנות אנשים צחקו והתאבלו, אחד המשתתפים מבקש לדעת איך זה התחיל, משתתף אחר הביע עניין לגבי השלטון בפולין והאם המלך שם עוד חי, משתתפת אחרת מבקשת לדעת האם נכנס לכל המחנות בפולין.

בנוסף למידע העיוני, חברי הקבוצה מקבלים גם מידע אינפורמטיבי, כגון: בנושא קבוצת הבנות הדתיות שתצא למסע ויש לכבד אותן ולשמור על מרחק בינאישי, כי חלקן שומרות נגיעה.

נושא שמאוד הטריד את משתתפי הקבוצה, בעיקר הצעירים שביניהם בשעות העשרים לחייהם, היה נושא של חשיבה על הגבלת המשתתפים בשימוש בטלפונים ניידים בעת המסע. המשתתפים הצעירים כעסו ואמרו שלא יתכן שהצוות ישתמש בטלפונים והם לא. הובטח לחברים, כי הנושא יובא לדיון בפורום של הצוות הבכיר וההחלטה תימסר להם במפגש הבא.

בהמשך, מדריכת פולין מפזרת בחדר עשרות תמונות וחפצים והמשתתפים צריכים לבחור תמונה או חפץ ולספר על בחירתם.

יאיר: בחר את התמונה של יאנוש קורצ'אק וסיפר עליו- היה לו בית ילדים, גם הוא עלה לרכבת, הוא נשאר עם הילדים עד הסוף, הוא גם היה רופא.

משתתף שפרש מהקבוצה: בחר תמונה של אנה פרנק ומשתף- היא כתבה ספר, יומן. יש מוזיאון שלה בהולנד. הייתי בבית שלה בהולנד.

רבקה: אחותי היתה שם והפכו את הבית שלה למוזיאון, מלא מבקרים באים לשם.

חיים: בחר תמונה של בית כנסת, כי בפולין יש גם בית כנסת.

תומר: בחרתי תלמי צהוב. זאת הרגשה לא טובה. השפילו את היהודים יותר מידי.

שרה: בחרה תמונת פרסומת של "דיוטיפרי" ומסבירה כי נעבור שם.

רבקה: בחרתי את המפה של פולין כי אני רוצה ללמוד איפה פולין נמצאת בעולם וגם סבתא שלי נולדה בפולין.

אסנת: בחרה תמונה של שער הכניסה למחנה בירקנאו עם דגלי ישראל ברקע ומסבירה- זאת תמונה של מסע לפולין וגם אנחנו ניקח איתנו דגלים למסע לפולין. אני מרגישה טוב שאנחנו הולכים לשם עם דגל ישראל.

בנימין: לקחתי תמונה של פאשיסט נאצי מגרמניה עם דגל המפלגה הנאצית, שרצה להרוג 6 מיליון יהודים.

דני: בחרתי את "התקווה". אין כמו ארץ ישראל, אני אוהב את העם שלי.

רן: בחר תמונה בה עכברים ומגן דוד ומדריכת פולין מסבירה לו שזה חלק משלטי התעמולה.

עומר: בחר תמונה עם המילה חיים והסביר שזה מהתקופה המאושרת של החיים שהיו בבית הילדים של יאנוש קורצ'אק.

אילן: בחרתי תמונה של רכבת שהייתה בפולין ולקחה את היהודים.

בטי: בחרתי תמונה של בית קברות יהודי.

תומר (בהתייחס לבחירה של בטי): ראינו את זה בסרט.

בטי: ראיתי את זה בעיתון.

דולב: בחר תמונה ומדריכת פולין מסבירה כי זאת תמונה מגטו ורשה, מהמקום בו אספו את היהודים לפני שלקחו אותם ברכבות.

נספח מספר 26- מפגש הכנה קבוצתי שני למשלחת "השחר 6" (התקיים במעון בכפר סבא בתאריך 14/6/15)

המפגש השני נפתח גם הוא במשחק הכרות של שמות חברי הקבוצה, אך הפעם כל חבר שאומר את שמו, מספר גם משהו על עצמו, למשל: איפה הוא גר, במה הוא עובד, מה התחביב שלו וכד'.

בהמשך ולאור העניין שעורר נושא הטלפונים הניידים במפגש הקודם, הוחלט לערוך עם חברי הקבוצה תיאום ציפיות ולבנות מולם מעין חוזה טיפולי. דובר על כללים וחשיבותם. המשתתפים התבקשו להעלות כללים שנראים להם חשובים, בשיטה של סיעור מוחות. מטעם המשתתפים הועלו מוטיבים כמו: נימוסים, הקשבה, להישמע להוראות, להיצמד לקבוצה ולמדריך, לא לעשות בלאגן, לא להתפרץ, לא לקלל, לא להרביץ, לשמור על הניקיון באוטובוס, לשמור על תרבותיות במלון, להתנהג יפה, לכבד את המקומות, להגיע בזמן ולא לעכב אחרים.

ראש המשלחת הודיעה לחברים על ההחלטה בעניין הטלפונים הניידים. הוחלט כי מי שהוריו יסכימו לכך, יוכל להביא איתו טלפון נייד למסע, אך הוא לא יוכל להשתמש בו בזמן ההדרכות וההסברים. ניתן יהיה לתקשר באמצעות הטלפון, לשמוע מוזיקה, לצלם וכו'. ובלבד שהדבר לא יפריע למהלך התקין של המסע. הוסבר כי גם הצוות ינהג כך וכי יוסבר להורים בפגישה עמם, שהמשתתפים לא תמיד יהיו זמינים וכי יש זמנים בהם הטלפונים יושתקו.

בנוסף, המשתתפים קיבלו מידע אינפורמטיבי בנושא הציווד שעליהם להביא, מזג אוויר וביגוד מותאם, נוהל לקיחת תרופות, דרכונים, חלוקת חדרים, ארוחות וכד'.

מדריכת פולין הציגה בפני המשתתפים את מסלול הנסיעה ע"פ חלוקה יומית, פרשה בפניהם את מפת פולין והסבירה להם על המדינות הגובלות בה. היא הציגה בפניהם את שלושת הנושאים בהם יתמקד המסע- אלף שנות יהדות בפולין, תקופת השואה ופולין בהווה.

לסיכום יום ההכנה השני, העו"ס ס' מנחת קבוצות וחברה בצוות הבכיר שהתלוותה למסע, מבקשת מהמשתתפים לשתף כיצד הם הרגישו בעקבות הצגתה של מדריכת פולין, את המקומות בהם נבקר.

יאיר: מסקרן מאוד.

דני: קשה. מקומות עצובים.

אור: מסקרן אותי איך הדודים של אמא שלי, האחים של סבא שלי, הרגישו.

מדריכה 1: הרגשתי כאילו השמש שם לא זורחת.

מלכה: לא האמנתי שבאמת יבואו ויתמכו בנו (מתכוונת לחסידי אומות העולם). הייתי בשוק. הייתה לי צמרמורת בכל הגוף ששמעתי שהם עזרו לנו.

חנן: היה מעניין.

עומר: גם הפגישה הראשונה היתה מעניינת ורק התחלנו להכיר. ביום השני אני שומע דברים שמעולם לא שמעתי ומתחיל להפעיל שיקול דעת. יש לי ספר בדירה שמספר על השואה- "המגירה השלישית של סבא". אני אביא את הספר לבאר שבע.

יעקב: המסע הולך ומתקרב, עוד חודשיים זה כלום.

משתתפת שפרשה מהקבוצה: תינוקות, נעליים, כואב לראות.

יאיר: מספר בהתרגשות ובצורה אסוציאטיבית רשמים מסרט שראה "הבריחה מסוביבור".

אלי: זה הולך להיות מראות קשים מאוד וצריך להתמודד עם זה. אין מה לעשות. זאת המדינה שלנו ופה נצטרך לחיות או להילחם על המדינה הזאת, כי אין לנו לאן ללכת. המפגש היה לי מרגש מאוד.

23/6/15

המשתתפים נאספים בשעות הבוקר המאוחרות, מכל קצוות הארץ, לשהייה משותפת בת יומיים עם לינה בבית יציב שבעיר באר שבע.

היומיים הללו מוקדשים בעיקר לגיבוש החברים, להתארגנות לקראת המסע, לביקור במוזיאון ולשמיעה של איש עדות.

אנחנו מתחילים להתארגן לטקס שלנו המתוכנן להתקיים ביער לופחובה בהובלה של משתתפי "השחר".

כיוון שמרבית מאנשי הצוות אינו מכיר לעומק את מרבית מהמשתתפים ובכל זאת יש צורך לחלק תפקידים, אנחנו בודקים איתם אחד אחד מי מעוניין להשתתף בטקס ומי לא, מי ירצה להקריא קטע קריאה, מי ירצה לשיר בסולו או במקהלה, מי יודע לנגן וכו'...

נערכים מעין אודישנים והתחושה היא מעין תחושה של בחינה.

משתתפים שרוצים להקריא קטע קריאה, מקבלים לידיהם טקסט וצריכים להציג איך הם קוראים. אנחנו רושמים לפנינו את יכולות הקריאה שלהם ואת ההיתכנות של כל אחד מהם להשתתף כקריין בטקס. כך גם לגבי השירה. כל מי שרוצה להשתתף מקבל תפקיד. אסנת מבקשת לשיר סולו ונבחנת. גם משתתף שלא יודע לשיר היטב, הוחלט לגביו כי ישיר במקהלה. בנימין מבקש להניף דגל. דולב יודע לנגן באמצעות תווים על אורגן ומתחייב ללמוד מספר קטעים. יאיר יודע לומר קדיש. רינה ודני מבקשים שלא להשתתף בטקס ואנחנו מכבדים את בקשתם. בסה"כ נראה כי כולם שבעי רצון מחלוקת התפקידים המתהווה וכי אנשים מוצאים את מקומם בקבוצה.

לאחר מכן החברים מקבלים לידיהם קופסאות פלסטיק שקופות, וחומרי יצירה. הם מתיישבים בקבוצות ליד שולחנות וכל אחד מאייר את הקופסא שלו וכותב את שמו עליה. הקופסאות הללו ימולאו בהמשך בחול מארץ ישראל, שיונח ביער לופחובה בפולין, בו מתוכנן להתקיים הטקס של המשלחת. החברים עובדים יפה וברצינות ומרוכזים בעבודות שלהם.

עם סיום עבודות היצירה, אנחנו מסדרים את החדר, מושיבים את כולם במעגל ומצפים לבואו של איש העדות, מר לב.

סכום מפגש עם איש העדות:

מר לב, אדם חביב, אופטימי וקשיש, מגיע לספר על עדותו האישית כניצול שואה, בפני חברי משלחת "השחר 6". החברים יושבים במעגל, מנומסים, קשובים מאוד, מרותקים וסקרניים כלפי הסיפור שלו. הוא מספר להם על האנטישמיות באירופה, על הרעב, על הזוועות שעבר שם עם משפחתו, על החיים בגטו, על משלוחים להשמדה, על הצורך להתחבא, על המסע שלו עם אימו ואחותו ברכבת, על אובדן האב, על ההגעה למחנה בירקנאו- אושוויץ, על עבודות הכפייה בהן אולץ לעסוק, על השתתפותו בצעדת המוות, על השחרור המיוחל, על הפגישה המפתיעה עם אחיו שניצל ועל הטראומות הגופניות והנפשיות שהוא סוחב עימו עד היום. לדבריו הנאצים רצחו לו את הילדות ורצחו לו את המשפחה, אך הוא ניצח אותם בכך שנשאר בחיים, עלה לארץ ישראל והקים פה משפחה. הוא מספר להם על החיבור שלו לארץ ישראל, לעם ישראל, למדינת ישראל, למולדת, לדגל ישראל. הוא מספר להם על שרותו בקבע בחיל האוויר של צה"ל משך 26 שנה.

ניכר היה כי מר לב השאיר בקרב החברים רושם רב והתרגשות עמוקה. בלט בהתעניינותו ובהתרגשותו הרבה יאיר.

בתום סיפור העדות הם ביקשו לשאול אותו שאלות .

השאלות שהם ביקשו לשאול אותו:

- ✓ מתי עלית ארצה?
- ✓ איך ידעת איפה למצוא את האחים שלך?
- ✓ מתי נפרדת מההורים שלך ואיך מצאת אותם?
- ✓ מה הרגשת בדיוק כששחררת ומה ראית?
- ✓ זה לא כאב לך כשרשמו לך את המספר?

השאלות היו רגישות, נשאלו לעניין ולימדו על סקרנותם של המשתתפים, על החיבור שלהם לאיש ולעדו ועל התובנות שלהם בנוגע לסיפור שסיפר להם.

לקראת עזיבתו של מר לב, המשתתפים ביקשו להצטלם איתו למזכרת.

בערב, חלוקת מפתחות לחדרים וסידורם מתבצעת בהתאם לחלוקה המתוכננת בפולין.

לאחר התארגנות וארוחה משותפת בחדר האוכל, המשתתפים מתארגנים לצאת לערב גיבוש בבאולינג המקומי.

חיים אינו חש בטוב, הוא מקיא ומסתבר כי הוא אכל ללא גבולות כמויות רבות של מזון. אחות המשלחת משוחחת איתו ונותנת לו הנחיות לגבי כמויות אוכל רצויות וסוגי מזון שעליו להימנע מהם. ערב הבאולינג עובר בהצלחה רבה, ניכר מהתצפית כי החברים שמחים והקשרים ביניהם מתהדקים.

24/6/15

הלילה עבר ללא תקריות מיוחדות. כולם ישנו והתעוררו בזמן. בבוקר אני עוברת בין החדרים לראות שהכול תקין. אחד מהמשתתפים הצעירים, בתחילת שנות העשרים לחייו, מבקש ממני לסייע לו לקפל שרוולים ואז הוא פורץ בבכי. הוא מספר שהוא מאוד מתגעגע לחברה שלו (משתתף זה הינו אחד משלושת החברים שהוחלט לבסוף שהם לא יצאו למסע, כיוון שלהערכתנו המקצועית הם עדיין אינם בשלים לכך). אנחנו אורזים, מסיימים ארוחת בוקר משותפת ויוצאים באוטובוס ליד מרדכי.

במהלך הסיור וההדרכה במוזיאון, מרבית משתתפי "השחר 6" מגלים התעניינות מרובה בתכנים, שואלים שאלות תוך כדי ומבקשים לברר עד הסוף עניינים שאינם ברורים להם. במסגרת הסיור הם מאזינים להדרכות וצופים בסרט. בתום הסיור ולאחר ארוחת צהריים בחדר האוכל של הקיבוץ, החברים נאספים על הדשא למפגש סכום, בו הם נשאלים על תחושותיהם מהביקור במקום.

נספח מספר 28 - שיחת סכום לאחר סיור והדרכה במוזיאון "השואה והתקומה" בקיבוץ יד מרדכי, 24/6/15

המשתתפים נשאלו על הרגשתם במהלך הסיור במוזיאון.

יעקב: הרגשנו לא טוב במוזיאון, היה לי קצת עצוב, לא היה להם אוכל לאכול ומים לשתות, היה לי ממש קשה.

אסנת: הרגשתי פצע בלב.

מלכה: הרגשתי מה שהם הרגישו, הרגשתי פיזית מה שהם עברו.

אור: הרגשתי במוזיאון את הכאב המשפחתי שלי, של סבתא מצד אבא שאיבדה את האחים שלה בשואה.

לאה: היה לי קצת קשה, היה לי לא קל.

עומר: הרגשתי משהו כואב שנכנס ללב, כאילו אני גם נמצא איתם ואני חווה איתם את מה שהם חוו.

יאיר: הרגשתי במוזיאון מי היה מסוגל לעשות את זה?! לא נתפס... לא נתפס...

עומר: אני לא יודע מה הם השיגו בזה שהרגו את היהודים. אנחנו הולכים לפולין כדי להיזכר.

אסנת: לזכור ולא לשכוח.

חיים: אני קצת חושש לנסוע לפולין.

יעקב: אני חושש לראות את כל הדברים. אומר לך את האמת, אני קצת פוחד. אני קצת אתמודד וקצת אבכה שם, אני חושב.

עומר: אני פוחד מהקברות שם.

רינה: אני פוחדת מהבור הגדול שזרקו שם את האנשים, אבל צריך להתמודד.

אסנת: צריך לחשוב מחשבות חיוביות.

מלכה: הכוח שכולנו ביחד.

יאיר: אנחנו חופשיים, יש לנו מדינה, הם נלחמו בשבילנו.

עומר: אני אתגבר על הפחד.

רינה: אני רוצה לנסוע לארץ שסבתא שלי נולדה.

מלכה: יהיה קשה, אבל צריך להתגבר על הפחד.

חנן: אני חושב שאוכל להתמודד בפולין.

כל הקבוצה מקבלת עדכון על ההרכב הסופי של המשתתפים ועל ההחלטה להיפרד משלושה מועמדים שהוחלט כי אינם בשלים לצאת למסע.

טרם הפיזור לבתים, נעשית חזרה קבוצתית על שירים שיושרו בטקס המיועד להתקיים בפולין.

היום הראשון- יום ג'-11/8/15

נחתנו בשדה התעופה קטוביץ ברבע לשמונה בבוקר. חלק מחברי משלחת "השחר 6" (שלהלן תקרא - "המשלחת שלנו"), עייפים ומבולבלים לאחר טיסת הלילה, ההמתנה בשדה ממושכת, והמזוודות מתעכבות. בפולין אנחנו נאלצים להסתגל לגל חום כבד של אוגוסט שפקד באופן די מפתיע את האזור. מתברר כי האוכלוסייה המקומית אינה מתורגלת ואינה ערוכה למזג אויר קיצוני שכזה, האוטובוסים שהוצמדו לנו אינם ממוזגים אלא מאווררים ובקבוקי המים המינרליים שקבלנו לא מקוררים. הדבר מקשה על המשתתפים שרגילים לשהות בד"כ במקומות ממוזגים ולשתות מים קרים. ניכר כי החום מוסיף על עייפות המשתתפים. המשלחת שלנו מקבלת אוטובוס נפרד והשהיה בו מרווחת. חלק מהחברים ומאנשי הצוות בוחרים לשבת בספסל משלהם ולהתרווח. פולין גדולה, המרחקים בפולין ארוכים וניכר כי הנסיעות באוטובוס מאפשרות למשתתפים גם זמן למנוחה, להאזנה למוזיקה וליצירת קשרים חברתיים. דני למשל נרדם בכל הזדמנות פנויה בנסיעה והוא מצליח לישון עמוק. שרה אסנת ואור, יושבות זו לצד זו בספסל האחורי של האוטובוס ומשוחחות, חנן מחובר לאוזניות שלו ומאזין לשירים בסגנון מזרחי. הגענו לבנדין. עורכים ביקור בטירה בה הוחבאו יהודים בתקופת השואה וכן באזור בית הכנסת של הקהילה שנשרף ובבית הקברות היהודי הישן. העלייה והירידה מהטירה הינה בדרך עפר מעט תלולה ומי שנזקק לסיוע, כמו שרה ורן, עולה ויורד יד ביד עם אחד מאנשי הצוות. הסיור במקום סובב סביב הסיפור האישי- משפחתי של מנהלת "משלחת 104" (שלהלן תקרא- "המשלחת הכללית"). סיפורה האישי נוגע ללב ומרגש מאוד, היא מספרת ובוכה והחברים דומעים ובוכים איתה. ניכר כי חלקם זקוקים למגע מנחם כמו חיבוק, רבקה מניחה ידה על כתף של מדריכתה הצמודה. חלק מהחברים מניחים אבן על אנדרטת הזיכרון במקום. אסנת בוכה ארוכות ונזקקת לטישו. דולב אומר כי הוא נזקק לסיגריה כדי להירגע מהסיפור הקשה והעצוב. חברי המשלחת שלנו מאזינים בקשב רב לסיפור, חלקם נראים מהורהרים, חלקם נראים המומים, חלקם מכונסים בתוך עצמם, נראה כי הם מתחילים לקלוט לאן הגיעו ובמה מדובר. הם מצטרפים למעגל השירה של המשלחת הכללית ועונים אמן לקדיש שנאמר. מאנדרטת הזיכרון הולכים כולנו רגלית למתחם בית הקברות היהודי הישן. מהתצפית ניכר כי עבור חלק ממשתתפי המשלחת שלנו, החוויה של כניסה לבית קברות זרה להם והם חוששים להיכנס. שרה למשל אומרת: "אמאלה, מה זה המקום הזה? אני לא נכנסת לפה. אני מפחדת". אלי אומר: "אני מעדיף לחכות בחוץ". הצוות מסביר למשתתפים כי אין סיבה לפחד- מדובר בבית קברות ישן, שכבר לא קוברים בו אנשים ויש שם רק מצבות. לבסוף, מרביתם נכנסים

למתחם ומקצתם בוחרים להמתין ליד הגדר המקיפה את בית הקברות. אסנת אומרת: "לא באתי לפולין כדי לוותר, אני נכנסת". זאת הייתה האווירה הכללית ששררה בקבוצה- גם אם קשה, לא מוותרים. הם נכנסים למקום לאט ובצורה מכובדת ונראה כי הם מבינים את משמעות הביקור במקום ואת ההסברים הניתנים. הצבעים השולטים במקום הם אפור ושחור, יש מצבות הרוסות, הצמחייה לא מטופלת וסבוכה, היא גבוהה ופרועה והם צריכים לעבור בזירות בין המצבות הצפופות ובין הצמחייה, על מנת לא למעוד. יש מהחברים שמוטרדים מהעובדה שבית הקברות מוזנח ולא מטופח, רבקה למשל שואלת אותי- "מה כזה הרוס פה?". בית הקברות מרוחק ממקום העצירה של האוטובוסים וכולנו נאלצים ללכת בחום הכבד, תחת השמש הקופחת. ההליכה לא פשוטה עבור חברי המשלחת שלנו, אך נראה כי הם עושים מאמץ, משתדלים וכמעט שלא מתלוננים. ישנם משתתפים שמתקשים בהליכה ונשרכים בסוף, כמו רן, ששפת גופו מעידה כי קשה לו מאוד, הוא צולע ומזיע, מנסה להדביק את קצב ההליכה של האחרים, אך הוא לא מתלונן. בשלב מסוים, אני חוששת שהעדור התלונות קשור בנטייה שלהם לתת אמון באחרים, בנטייה שלהם לרציה חברתית לדמויות סמכותיות ובקושי שלהם בסנגור עצמי, שהוא אחד ממאפייני האוכלוסייה המשתתפת. אני משתפת בתחושותיי את אנשי הצוות וגם הם מצטרפים לחששות וחושבים שההליכה המוגזמת עלולה לגרום נזק היות וחלק מהמשתתפים הם מבוגרים, חלקם סובלים מעודף משקל וחלקם סובלים מחלות רקע ומטופלים תרופתית. כיוון שאנשים עם מש"ה מתקשים לסגור על עצמם ובשל גודל האחריות המונחת על כתפי, אני פונה למנהלת המשלחת הכללית וטוענת כי אם המסע ימשיך בצורה כזאת, חברים מסוימים עלולים לשלם על כך מחירים בריאותיים וכי יתכן שיש מקום לחשוב על הקלות לקבוצה שלי. אני מביאה לידיעתה כי עבור חולי האפילפסיה שבקבוצה, חשיפה מרובה לשמש עלולה לגרום חלילה להתקף. מנהלת המשלחת הכללית מקשיבה, נראה כי היא מבינה את משמעות הדברים ומבטיחה להשתדל להתחשב בהם בימים הבאים. אנחנו ממשיכים לעיר קז'מיש שבאזור קרקוב. בעת ביקורנו בבית הכנסת של הרמ"א, דולב מפתיע אותנו כאשר הוא מספר כי קרא באינטרנט על הרב ועל חיי היהודים בפולין לפני השואה. יאיר ודני נכנסים מיוזמתם לבית הכנסת, לוקחים סידור ומתפללים תוך שהם מתנועעים כמקובל בשעת תפילה³. חלק מהחברים מבקשים להשאיר פתקים עם בקשות, כמקובל במקום. מי שמתקשה בכתיבה, נעזר באחרים. משם אנחנו ממשיכים לאזור פודגוז'ה, שבה היה הגטו של יהודי קרקוב. חברי המשלחת שלנו עייפים ומתיישבים על הרצפה ששימשה ככיור השילוחים של הגטו, שם מצויה כיום אנדרטת הכיסאות הריקים, לזכר היהודים שנלקחו להשמדה. החברים יושבים במעגל ומאזינים בדממה להסברים על המקום. אני חוששת שהם לא שתו מספיק וניגשת לקנות לכולם פחיות של שתייה. עם תום ההסברים, חלקם ניגשים להצטלם על הכיסאות. לי באופן אישי זה

³ (ראה נספח 1 תמונות, תמונה מס' 1).

מפריע, כי בכל זאת מדובר על מיצגים מתוך אנדרטה, אבל אני מחליטה לא להעיר להם. אני חושבת על זה שיחסית לצילומי ה"סלפי" שבנות האולפנה עושות בכל פינה, המשתתפים שלנו ממש מכבדים את האתרים השונים והנוכחות שלהם מאוד תרבותית ומתחשבת, למשל- הם אוספים אחריהם בהקפדה את ההאשפה האריזות הריקות מהאוטובוס. נראה לי כי היום הראשון למסע, היה יום מעייף מעבר למה שציפיתי והתבטא במיוחד במאמץ הפיזי שהיה כרוך בו. אני דואגת לשלומם של המשתתפים, אך מתנחמת בכך שמבחינה רגשית המעמסה הייתה עד עתה סבירה ולמעשה עדיין לא עברנו את חוויית המחנות. בסוף היום הראשון מנהלת המשלחת הכללית משבחת את חברי המשלחת שלנו ואת התנהלותם ומספרת על התרשמותה מההקשבה הפעילה שלהם. גם מבוגרים אחרים נושאי תפקידים, ניגשו אליי כראש המשלחת והביעו את התפעלותם מהיוזמה להוציא משלחת של אנשים עם מש"ה לפולין והתרשמותם מהמסירות של אנשי הצוות כלפי האוכלוסייה. אני חשה תחושת גאווה גדולה והתרגשות, כאילו מדובר בילדיי הפרטיים. בדרך למלון, כאשר המשלחת הכללית צועדת ברחובות, אחת המדריכות המלוות שלנו נפצעת ברגלה. היא סובלת מאוד מהכאבים, מטופלת על ידי אחות המשלחת ונזקקת לסיוע בהליכה. המשתתפים דואגים לה, אולם ארבעת המשתתפים ששייכים לקבוצה שלה- דולב, בנימין, רן ועומר- נראים מודאגים במיוחד, הם שואלים בשלומה ומציעים את עזרתם בסחיבת חפציה ובתמיכה בה. אני עצמי גם כן מודאגת, אני יודעת שארבעתם מאוד קשורים אליה והיא מאוד דומיננטית בצוות שלי. אנחנו מגיעים למלון בקרקוב עם המזוודות רק בשעה 20:00 בערב, רעבים, עייפים ומיוזעים מהיום הארוך. כיבוי אורות מתוכנן לעשר בלילה.

לסיכום: מהתצפית של היום הראשון למסע עלה כי חברי המשלחת שלנו התאמצו מאד להתגבר על הקושי הפיזי, על ההליכות המרובות ועל החום הבלתי נסבל. הם הצליחו להתעלות מעל עניינים קונקרטיים הקשורים בחום, צמא, רעב, עייפות וכאבי רגליים. נכחתי לגלות כי למרות הקשיים הפיזיים המקשים, הם גילו כוחות, הפגינו עוצמה אישית ובסך הכל הם הסתגלו היטב לסיטואציה. למרות שהם לא קיבלו הקלות בשל מוגבלותם ונדרשו לעמוד בתוכנית המובנית והאינטנסיבית, הם כמעט ולא התלוננו. נראה כי במקומות ובמצבים בהם היו חברים שנזקקו לתמיכות, הם נענו ברצון ובהבנה לסיוע שהוצע להם ונעזרו בתמיכת הזולת. החלו להתפתח אצלם קשרים חברתיים. התחושה שלי היא כי מעצם היותם חברים "נבחרים" להשתתף במשלחת לפולין הם חשו גאוות יחידה ולכידות חברתית. הם השתדלו לקחת חלק פעיל בספורים ובהסברים, הקשיבו קשב רב, שאלו שאלות ענייניות והתנהגו בצורה מופתית. מבחינה רגשית, הם התרגשו לשמוע את סיפורה האישי של מנהלת המשלחת ובכו יחד איתה בצורה מותאמת. נורמות ההתנהגות שלהם היו מקובלות. הם השתתפו במחוות שבוצעו על ידי כלל חברי המשלחת, כגון אמירת אמן לאחר קדיש והנחת אבן על האנדרטה. החברים גילו סקרנות והפעילו את יכולותיהם הקוגניטיביות. הם קיבלו

חיזוק חיובי להתנהלותם על ידי גורמי חוץ. בסה"כ אני יכולה לסכם ולהגיד שהופתעתי לטובה ושאני גאה בהתנהלות שלהם. עם זאת, אני מעט מודאגת לגבי ההמשך והיכולת שלהם לשרוד את המשך המסע המורכב הזה.

היום השני – יום ד' - 12/8/15

ההשכמה מתבצעת בחמש וחצי בבוקר. ככלל, החברים ממושמעים, קמים כשמעירים אותם ועומדים בלוחות הזמנים. מי שנזקק לסיוע פיזי בהתארגנות מקבל סיוע מאנשי הצוות- שרה למשל נזקקת לסיוע בהברשת שערות ראשה הארוכות, אילן מבקש סיוע בקיפול שרוולים של החולצה, יאיר זקוק לתזכורת לגבי הקפדה על צחצוח שיניים, גילוח ושימוש בדיאורדרנט. אני מבחינה כי חיים, שביומיים ההכנה בבית יציב, אכל באופן מופרז וסבל מהקאות, נכנס כעת לשירותים מספר פעמים כדי להקיא. אחות המשלחת שלנו משוחחת עימו על הנושא ומציבה לו גבולות ברורים בעניין סוגי המזון וכוויות האוכל שהוא אוכל⁴. במקביל, אנחנו מגלים שהמדריכה שנפצעה אתמול ברגלה לא תוכל להצטרף אלינו היום לביקור במחנות, הפצע שלה הזדהם והיא אינה מסוגלת לדרוך על הרגל. היא עצמה מנסה להתעקש לצאת איתנו, מאוד מאוכזבת מעצמה ודואגת למשתתפים שתחת אחריותה הישירה. ארבעת המשתתפים- דולב, בנימין, רן ועומר, נראים מאוכזבים, פניהם נפולות, אולם הם מבינים את המצב ומקבלים אותו בהכנעה. אני ושאר אנשי הצוות, מבטיחים לה ולחניכים לדאוג להם ולמלא את חסרונה. בתהליך הכנת כריכים לדרך, ישנם משתתפים שמתקשים והמדריכות מסייעות ומכינות להם את הכריכים. אני מאוד מעריכה את המדריכות שלי בצוות, על כך שהן מתמודדות עם דברים שבמשלחות אחרות לא מתמודדים איתם, כגון אחריות וסיוע למשתתפים בנטילת התרופות הנכונות בזמן.

היום השני למסע התמקד בביקור במחנות אושוויץ 1 ואושוויץ 2 (בירקנאו). כיום, מדובר במחנה ההשמדה הגדול, המתויר והמוכר ביותר והמשמש היום כמוזיאון ואכן בזמן ביקורנו המקום עמוס בתיירים מכל העולם ונשמעו בליל של שפות. אנחנו חוששים שהחניכים עלולים ללכת לאיבוד ומרגישים צורך להשגיח עליהם כל הזמן. אני חוששת לבטי, מימדי גופה צנומים, היא לא רואה טוב, עם זאת מאוד סקרנית וחברותית ונוטה "להיעלם" משדה הראיה. יש לה נטייה להיצמד לקבוצות אחרות ולפתח שיחה עם אנשים זרים. מרגע הכניסה לאושוויץ, אנחנו הולכים איתה יד ביד, משתדלים לא להרפות ממנה ולא לאבד איתה קשר עין. הנטל נופל בעיקר על המדריכה הצמודה שלה, שדואגת לה מאוד. המשתתפים מקבלים הסברים מקיפים בעברית על המחנה, הן ממדריך פולני מטעם האתר והן ממדריכת פולין הישראלית. מתארים להם את החיים במחנה, את היציאות לעבודה ועוד. הם מסתובבים

⁴ הערת החוקרת: החל מרגע זה, חיים משתדל להקפיד על כוויות המזון שהוא אוכל ובכל פעם שהוא מתלבט לגבי סוג המזון, הוא מתייעץ עם האחיות.

במחנה עם אוזניות ומכשיר שמספק להם הסברים, כמו לשאר המבקרים במקום, הם מבקשים מהצלם שיצלם אותם ליד המייצגים ואני תוהה האם המתבונן מהצד מזהה כי מדובר באנשים עם מוגבלות. נראה כי ביקור במחנה זה משמעותי עבור המשתתפים וחזק בעוצמתו. המשתתפים מתעניינים ושואלים שאלות רבות שמטרידות אותם, כמו: 'איפה הם ישנו?' 'איפה היו המסדרים?' 'האם היה חשמל בגדרות?' 'באיזו שנה פרצה המלחמה?', 'האם יש עדיין אנשים שגרים פה?'. אני מופתעת לטובה מכמות השאלות שלהם ונראה כי הם לא מרפים ומבקשים כל הזמן מידע נוסף. הם מגיבים בהתאמה לסיטואציה, כשיש סיפור עצוב הם עצובים, כשיש סיפור מרגש הם מתרגשים, למעשה הם דומעים ובוכים בדומה למשתתפים האחרים ולא נרגשת שונות בשל המוגבלות. אחד הדברים האוטנטיים והחזקים ביותר באושוויץ, אלו הם האוספים, כגון אוסף המשקפיים, אוסף כלי המטבח, אוסף הפרוטזות ועוד. עמדנו מול האוספים הללו נדהמים ומשתאים. הכמויות של הפריטים הן בלתי נתפסות. אני בוהה ומדמיינת לעצמי את כל האנשים הללו שהפריטים היו שייכים אליהם, קשה לי. החוויות שחווינו קיבלו חיזוק גם בשיחת הערב שלאחר הביקור. הן המשתתפים והן אנשי הצוות ציינו שהאוספים במוזיאון השאירו עליהם חותם עמוק. התרשמתי כי אוספים אלו הכו בהם כפי שהם הכו בי והמחישו בצורה חווייתית את האובדן הגדול, את הטרגדיה האנושית הנוראה ואת הכמות העצומה של הנספים שקשה לתפוס אותה. בתום הביקור, המדריך הפולני מחמיא למשלחת שלנו ומציין לטובה את הידיעות המוקדמות איתם הם הגיעו למסע ואת ההכנה הטובה שעברו. חברי המשלחת שלנו נראים מרוצים וגאים מהמחמאה. מדריכת פולין הישראלית גם היא מחמיאה למשתתפי הקבוצה על התנהגותם השקטה והנאותה, בהשוואה לקבוצות ישראליות אחרות. החברים מחייכים ומרוצים. נראה כי למשוב הזה חשיבות גדולה, הוא מעצים ותורם ללכידות ולחיזוק התדמית של המשתתפים ואף עבורנו אנשי הצוות. לקראת סיום הביקור, אנחנו מגיעים לחדר מרשים בו ספר שמות ענק בגובה שני מטר, המכיל את מיליוני שמותיהם של כל הנספים היהודים הידועים. השמות מסודרים לפי סדר, מכילים תאריכי לידה, מקומות לידה ומוות. הסיכוי לאתר שמות נראה די קלוש, הזמן קצר וצוות ההדרכה של המשלחת הכללית דוחק במשתתפים לצאת מהחדר בו מצוי הספר ולהתקבץ בחדר ממול. הצלם הפולני שהתלווה לקבוצה, מציע לי להתעכב במטרה לסייע לי למצוא את שמות הנספים מבני משפחתי. אני סקפטית לגבי היכולת שלו למצוא שם בתוך הספר העצום הזה, אבל נותנת לו את השם ומאפשרת לו לחפש. הוא נראה מנוסה בעניין ותוך כמה שניות הוא מוצא לי את שם משפחתי של סבי ז"ל – טילוביץ. אני עוברת על הרשימה ואז מוצאת את כל השושלת: דב טילוביץ ז"ל על שמו קרוי אבי, יצחק טילוביץ ז"ל על שמו קרוי דודי והשיא- שרה טילוביץ על שמה אני קרויה. אני מתלהבת ומאוד נרגשת. הוא מצלם לי את דף השמות. בינתיים, בחדר ממול מתאספים כולם, לשם קיום טקס של קריאת שמות נספים. משתתפים שרצו בכך, הצטיידו מראש בשם או בכמה שמות של נספים, לצורך הקראה. אחרי ההקראה כולם אומרים

בצוותא יהי זכרו/יהי זכרה/יהי זכרם ברוך. הטקס עוצמתי ומרגש. חברי המשלחת שלנו מאזינים בקשב רב בזמן הקראת השמות. יאיר בוחר להעלות את זכרה של אנה פרנק. הצפיפות רבה, המשתתפים יושבים כמעט אחד על השני, בנות מהאולפנות שאין להן מקום יושבות על אדני החלונות של המבנה. אף אחד אינו מתלונן על הצפיפות. אני מחכה שסבב השמות יסתיים ואז מגיע תורי. אני לוקחת את הדף שהכנתי מבעוד מועד, עם עשרות שמות של בני משפחותיהם של סבי וסבתי שנרצחו בשואה, אני מקריאה את השמות לאט ובגרון חנוק, חשה שניתנה לי ההזדמנות היחידה בחיי להעלות את זכרם. אני מרגישה שהרשימה הארוכה לא נגמרת וקשה לי מאוד. אני חשה חולשה בכל הגוף וחשה הקלה שהטקס הסתיים ושהצלחתי לשרוד אותו ואת הרשימה שלי. עם תום הטקס, כולנו נעמדים לשירת "התקווה" ו"אני מאמין"⁵. אנחנו עוברים לאושוויץ 2 (בירקנאו), שהיה המאוכלס ברשת מחנות הריכוז אושוויץ והיה גם הידוע ביותר באכזריותו הרבה. בעת הביקור ניתן היה להתרשם כי מחנה זה הינו אותנטי וניתן לראות עדיין את גדרות התיל, את מסילות הרכבת, את הכבשנים ואת תאי הגזים. אחד המתחמים שניכר כי השאירו רושם עמוק ביותר על המשתתפים שלנו, היה מתחם הבורות בו עשו האנשים את הצרכים שלהם ללא כל הפרדה ואינטימיות בסיסית. מתצפית על המשתתפים נראה כי הם הזדעזעו מהרעיון והתקשו לעכלו. כעת, לאחר שמצאתי את שמות בני משפחתי מצד סבי בספר השמות והקראתי את שמות הנספים מצד סבי ומצד סבתי, אני ניגשת למלאכה הקשה באמת ממנה כל כך חששתי עוד בארץ ומספרת להם את עדותה האישית של סבתי. אני מספרת להם שרק לאחר מותו של סבי (ששמר על קשר השתיקה), מסרה סבתי את עדותה ליד ושם. חלק המשתתפים לא מבינים את משמעות המילה 'עדות' ואני מתארת להם בשפה מונגשת מה זאת עדות. כאמצעי להמחשה, אני מציגה להם תמונות של בני משפחתי שקשורים לסיפור. הם מבקשים לראות את התמונות מקרוב ומעבירים אותן ביניהם. אסנת שואלת- 'גם הם לא שרדו את השואה?' ואני עונה לה- 'גם הם לא שרדו את השואה'. בטי שואלת- 'הם גם מתו בשואה?' ואני עונה לה בשפתה- 'הם גם מתו בשואה'. אני מספרת להם כי גם לאמא של סבתי וגם לאמא של סבי קראו שרה ועל שמן אני קרויה. חברי המשלחת שלנו ישובים קשובים, שעונים על אחד הצריפים. אני עומדת ומספרת. העדות ארוכה, קשה לי לדבר, הדמעות כמעט חונקות את גרוני, אבל אני אוספת את עצמי ומספרת את הסיפור בשפה פשוטה, ברורה ומתוקצרת. המשתתפים והצוות נראים קשובים ונדהמים מהסיפור. אני מספרת להם על האנטישמיות שמשפחת סבתי חוותה, על פטירתו של אביה, על הגירוש מהבית, על הנסיעה הקשה ברכבת, על הסלקציה שעברה במחנה מאימה ומהאחים שלה, על הצמא, הרעב, התנאים הקשים ועל סיפור הישרדותה בעזרת אישה גרמניה שסייעה לה בתוך המחנה. ניכר כי הסיפור האישי וקורותיה של סבתי מותיר עליהם רושם עמוק, הם מתעניינים בסיפור,

⁵ הערת החוקרת: שירה שהופיעה גם בכל אחד מהטקסים הבאים במהלך המסע

מתחברים אליו, מבינים אותו, שואלים שאלות ענייניות ומשיבים עניינית על שאלותיי. למשל: כאשר אני שואלת אותם מדוע לדעתם הנאצים משכו לסבא רבא שלי בזקן, בטי ומלכה מצליחות לקשר את הסיטואציה הנוכחית המסופרת, למידע קודם שקיבלו ממדריכת פולין-בטי אומרת שזה היה כדי להתעלל בו ומלכה אומרת שזה היה כדי להשפיל אותו. בהמשך, בשיחת הערב, קיבלתי תימוכין לכך מהמשתתפים שציינו כי עדות זאת הייתה אחד הרגעים המשמעותיים להם באותו יום והם גילו אמפטיה כלפי הסיפור האישי שלי שחלקתי איתם.

מלכה אמרה- גם לי קרה מה שקרה למשפחה של שרית. לא הכרתי את סבא שלי בחיים. לא סיפרו לי, לא ידעתי מי הוא. זה משהו משפחתי שלא רצו לספר לי. הרגע הכי קשה היה העדות של סבתא של שרית.

רחל אמרה- הסיפור של שרית עניין היום, שהיא קיבלה את העדות של הסבתא. היא ראתה את היומן של הסבתא וקראה בו. היא סיפרה על החיים שלה.

רבקה אמרה- זה נגע בנו קשות. הייתי מופתעת מהסיפור של שרית.

עומר אמר- הסיפור של שרית על סבתא שלה גם נגע לי בלב, שהייתה לה בחורה אחת שעזרה לה, למרות שהיא לא היתה יהודיה, היא היתה נדיבה כלפיה

אלי אמר- היה לי עצוב מהסיפור ששרית סיפרה.

לקראת תום הביקור במחנה נקראים כל המשתתפים להתאסף לקיום טקס זיכרון משותף במקום. באופן מפתיע, השמיים מתקדרים ומתחיל לרדת גשם. לנו זה נראה כמו טפטוף ואנחנו נשארים לשבת מתחת לעצים על הדשא, אולם הצלם הפולני מעריך שהגשם עומד להתחזק ואכן כך קורה. אנחנו מתחילים למחר ולרוץ למתחם הסגור בו מתקיים הטקס. לא כולם מסוגלים לרוץ, מי שלא מסוגל אנחנו מזרזים את הליכתו ומסייעים בעדו. לבסוף, אנחנו מגיעים לטקס עם ביגוד קיצי, מצד אחד מזיעים מהמאמץ ומצד שני נוטפים מים מהגשם.

הטקס מתבצע ע"י בנות אולפנה והוא כולל הקראת טקסטים ושירים שרלבנטיים למעמד. טקס זה⁶, מלווה באביזרים בעלי סממנים ישראלים כגון דגל ישראל וחולצות משלחת בצבעי הדגל. כל אחד מהטקסים הללו מסתיים כאמור בשירת המנון מדינת ישראל "התקווה" ובשירת "אני מאמין". השירה מתאפיינת בעוצמתיות רבה והמשתתפים שרים בקול רם ובטוח, זקופי קומה.

יאיר, שמתנדב בחיי היום יום שלו בצה"ל, מצדיע בכל פעם ששרים את "התקווה". ביציאה מבירקנאו, אחת מנשות הצוות מתחילה לשיר את "אדון עולם" ואת "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל". נשים נוספות מהצוות מצטרפות אליה לשירה וכן חנן, עומר ויאיר. עוצמת

⁶ הערת החוקרת: וכן כל טקס שיבוצע לאורך המסע

השירה גוברת, לשירה הספונטנית מצטרפות גם בנות מהאולפנות . בשעה 19:00 אנחנו מגיעים בחזרה למלון בקרקוב ונאספת בחדר האוכל לארוחת ערב. המשתתפים שמחו לפגוש את המדריכה שנפצעה, בעיקר ארבעת המשתתפים הנמצאים תחת אחריותה ונראה כי היא חסרה להם. משפת גופם ניכר כי הם נרגשים לראותה. הם מספרים לה בהתרגשות על החוויות ועל זוטות כמו מריבות שהיו ביניהם (בשפה מהירה ונרגשת כי בנימין ועומר רבו בעצירה בתחנת הדלק, ודחפו אחד את השני.) בשיחה שלה איתם הם היו מאוד נסערים. עומר התלונן כי בנימין אינו סובלני כלפיו ודחף אותו לא פעם בנקודות הסיור השונות באותו היום. בנימין טען שעומר גם ככה לא מתעניין כמוהו בתכנים אליהם נחשפו במהלך היום. בוצעה איתם שיחת ברור, הובהר להם שהם לא חייבים להיות חברים, אבל יש להם אחריות אישית ולכן הם מחויבים להתנהג בכבוד אחד כלפי השני. בנוסף, עקב רצונם להפסיק לחלוק ביחד אותו החדר, נעשתה החלפה בחדרים ומאותו הלילה הם לא ישנו ביחד. המדריכה מבינה כי ארבעת המשתתפים שלה חוו יום מורכב במיוחד הם נראים לה לא רגועים זעופים ותזזיתיים. דולב אף נזקק לסיגריה. היא מחליטה לקיים איתם שיחה קבוצתית אינטימית. במהלך השיחה עולה כי מלבד הריב בנימין מספר שהוא חווה קושי שפתי שגרם לו לתסכול. בנימין דובר רוסית והוא רגיל שהמדריכה מסייעת לו בתרגום חלקים שקשים עבורו. הוא פנה לאחות של המשלחת שלנו, והיא עזרה לו בתרגום הדברים. בנימין הביע התעניינות גדולה בתכנים בהם עסקנו באותו היום, סיפר כי קרא על אושוויץ לפני שהגיע לפולין ועכשיו זה מתחבר לו יותר לתמונה הכללית. עומר סיפר למדריכה על העדות של סבתי לפרטי פרטים⁷. מתכנים שהועלו בשיחת הערב על ידי כלל חברי המשלחת שלנו עולה כי הביקור באושוויץ היה משמעותי מאוד עבורם, הוא עורר בקרבם תחושות של הזדהות וכן עורר את דמיונם של המשתתפים-

אור מתאר: כשעברנו את המקלחות של תאי הגזים. באותו רגע הרגשתי כמה שזה היה זוועתי, במקום לקבל מים קיבלו גזים. זה היה סיוט גדול לעבור שם. עברה לי מחשבה בראש שחם וחלילה לא ייפול עלינו גז.

אסנת אמרה: היו קטעים שהיא סיפרה שנכנסתי אליהם עד הסוף... הרגשתי את אנה פרנק, פה איתנו מדברת וצוחקת.

בטי אמרה: דמיינתי וחשבתי על זה, איך שישה מיליון נכנסו לרכבות ולקחו אותם לתאי גזים ולמשרפות. כשיצאתי משם אמרתי- לא טוב לי המקום הזה". "הרגשתי פחד, איזה פחד. דמיינתי איך הגרמנים יימח שמם וזכרם מורידים (מהרכבת), איך הם מפנים אותם... דמיינתי את היהודים איך הם הולכים.

עוד עלה בשיחת הערב כי חלק מהמשתתפים חשו מעין מחושים פיזיים בעת הביקור: רן אמר: הרגשתי כאילו חתכו לנו את הלב; הרגשתי שריפה בלב, הרגשתי שהלב שלי נשרף

⁷ הערת החוקרת: ואף תעד זאת בכתב כאשר חזר ארצה, ביומן מסע שלו שניהל.

כמו ששרפו אותם .

דולב ציין: הרגשתי שהלב שלי כמעט נשבר.

כמו בלילה הקודם, לפני השינה, גם בלילה הזה אחות המשלחת שלנו עוברת בכל החדרים לוודא שכולם בסדר מבחינה רפואית. מלכה, בחורה עם עודף משקל, זקוקה לטיפול בעור והחל מרגע זה האחות מטפלת בה מידי ערב. מלכה היא טיפוס חברותי. מעת לעת היא הולכת שלובת זרועות עם האחות או עם אחד מאנשי הצוות שמסייעים לה בהליכה. היא מצליחה ליצור קשרים חמים וקרובים עם אנשי הצוות. ואף מציעה בעצמה סיוע למדריכים, עם חניכים מתקשים, נצמדת אליהם ושומרת שלא יתרחקו מהקבוצה .

תצפית ערב- מפגש ערב קבוצתי לצורך סיכום ועיבוד היום השני למסע שעיקרו ביקור באושוויץ- בירקנאו (יום ד' בשבוע- 12/08/15)

ס' מנחת קבוצות וחברה בצוות הבכיר שהתלווה למסע , מדברת עם הקבוצה על מטרת המפגש ועל חשיבותו, מפגש שהוגדר כמפגש סכום ועיבוד לאחר הביקור באושוויץ - בירקנאו. המשתתפים יושבים במעגל ובאופן עקרוני מקבלים רק במפגש זה את רשות הדיבור ע"פ סדר הישיבה, מתוך חשיבה טיפולית שאחרי היום המורכב והטעון שהם עברו באושוויץ – בירקנאו, חשוב שבמפגש הקבוצתי הראשון בפולין, כולם ידברו על הדברים ויפרקו חוויות⁸. המנחה מבקשת מהמשתתפים להעלות ולשתף את הקבוצה ברגעים משמעותיים וקשים שהיו להם בזמן הביקור במחנות.

אור: כשעברנו את המקלחות של תאי הגזים. באותו רגע הרגשתי כמה שזה היה זוועתי, במקום לקבל מים קיבלו גזים. זה היה סיוט גדול לעבור שם. עברה לי מחשבה בראש שחם וחלילה לא ייפול עלינו גז.

חנן: שהכניסו אותם למחנות ההשמדה. התייחסו אליהם לא יפה. זלזלו בהם. שרה: היה קצת קשה בגלל ההליכה. היה חם. וכל מה שראינו שם קצת עצוב. הם שונאים אותנו הגרמנים.

אסנת: לי היו שני דברים קשים- הסיפור שמישהי סיפרה שהיא נתנה לחם, היא ריגשה אותי, היו קטעים שהיא סיפרה שנכנסתי אליהם עד הסוף. ראיתי את פסי הרכבת ולא עיכלתי

⁸ הערת החוקרת: בשאר המפגשים הקבוצתיים שתומללו ויופיעו בהמשך, רשות הדיבור לא ניתנה ע"פ סדר הישיבה והדוברים שיתפו את הקבוצה באופן וולונטרי. החשש שלנו היה שאם נאפשר דיבור באופן וולונטרי גם במפגש ערב זה (לאחר הביקור הקשה והמשמעותי באושוויץ בירקנאו), לא כולם ירצו לשתף, לדבר ולחלוק ברגשות שלהם. היה לנו חשוב מאוד מבחינה טיפולית שתהיה אפשרות לוונטילציה שווינוית בקרב כל המשתתפים, גם המופנמים והפחות דומיננטיים מביניהם.

שהנאצים יכלו לעשות דברים כאלה ליהודים. קשה לי לעכל את זה. הרגשתי את אנה פרנק, פה איתנו מדברת וצוחקת. הסיפורים שסיפרו נגעו בי וזה מאוד מרגש. הקבר שראינו גם משמעותי. אני באתי לפולין להיות גאה בעצמי ואני מאוד גאה שעשיתי את הדרך ולא משנה מה, אני לא אוותר על כל הדרך הזאת, על כל הרגליים הכואבות שלי. ההורים שלי מתגעגעים, אני מתגעגעת, זה קשה. אבל תעצרו שנייה, זה הרגע, בואו תתרכזו בפולין. מלכה: גם לי קרה מה שקרה למשפחה של שרית. לא הכרתי את סבא שלי בחיים. לא סיפרו לי, לא ידעתי מי הוא. זה משהו משפחתי שלא רצו לספר לי. הרגע הכי קשה היה העדות של סבתא של שרית.

רחל: הסיפור של שרית עניין היום, שהיא קיבלה את העדות של הסבתא. היא ראתה את היומן של הסבתא וקראה בו. היא סיפרה על החיים שלה

רבקה: אני מצטרפת למה שאסנת אמרה- זה נגע בנו קשות. הייתי מופתעת מהסיפור של שרית, הסתכלתי היום בתמונות באושוויץ וזה נגע בלב שלי. זה משהו שחווים בו ורואים מה עבר על היהודים. הרגשתי רגש לא טוב. איך שהם השפילו והתעללו בהם.

אסנת: הרגשתי כאילו חתכו לנו את הלב כששמענו שהתעללו ביהודים. זה כמו הילדים שלך פולין

עומר: כשראיתי את התמונות והכלים, לא הבנתי מה זה, אז שאלתי ואמרו לי- משקפיים שהיו להם, כלים שהיו להם. כדי לא להתחיל לבכות תפסתי את עצמי, להיזכר בכל הדברים שסבתא שלי עברה, אמא של אמא, היא מאוד יקרה לי וגידלה אותי מאז שהייתי תינוק. כשראיתי אחרים בוכים זה נכנס לי ללב. כשראיתי שא' בוכה התחילו לי דמעות ואני חוויתי. הסיפור של שרית על סבתא שלה גם נגע לי בלב, שהייתה לה בחורה אחת שעזרה לה, למרות שהיא לא היתה יהודיה, היא היתה נדיבה כלפיה.

תומר (נשמע מרוחק רגשית): אני הרגשתי בסדר. בגלל שאני כל הזמן צופה ב"יוטיוב" במחשב אני כבר יודע את זה.

ס' שואלת: האם לראות את זה במציאות זה כמו לראות ב"יוטיוב" במחשב?

תומר: הרגשתי משהו קצת עצוב. קצת עצוב.

בנימין: הייתי היום באושוויץ – בירקנאו. שמעתי את הבחור המדריך ואת ענת המדריכה. סלונקי, פולין, היה הרבה בלאגן

ס': מה הרגשתי?

בנימין: דובר רוסית ואומר בעברית בסיסית⁹: הרגשתי לא טוב.

בטי: לא טוב מה שראיתי היום. כשראיתי את הרכבת דמיינתי וחשבתי על זה, איך 6 מיליון נכנסו לרכבות ולקחו אותם לתאי הגזים ולמשרפות. כשיצאתי משם אמרתי- לא טוב לי המקום הזה.

רן (בשל שיבושים קשים בהיגוי, קשה לנו להבין את דבריו ומדריכה שמכירה אותו חוזרת אחרי הדברים בכדי שכולם יבינו)¹⁰: הם רצו להשמיד אותנו. הרגשתי שריפה בלב. הרגשתי שהלב שלי נשרף כמו ששרפו אותם.

דולב: היה קשה לי. אני הרגשתי עצוב מאוד. הרגשתי שהלב שלי כמעט נשברלאה: (נראית נבוכה, מעדיפה שלא לענות אך המנחה מדובבת אותה לשתף, היא מתקשה לדבר ואומרת בסוף שתי מילים) על הבגדים.

אלי: היה לי עצוב מהסיפור ששרית סיפרה ואני בכיתי בגלל הסיפור על רבקה, בת הדודה של א'. חוויתי את זה. אני עד עכשיו מנסה לעכל כל מה שהיהודים עברו, אבל אני עד עכשיו לא מצליח להבין מה עבר לו בראש (ממרר בבכי).

יאיר: הרגשתי פחד. איזה פחד. ורעד בכל הגוף. דמיינתי איך הגרמנים יימח שמם וזכרם מורידים (מתכוון מהרכבת). איך הם מפנים אותם. אמרתי איך זה יכול להיות? ראיתי את המראות פעם ראשונה. דמיינתי את היהודים איך הם הולכים.

יעקב: כשהבנות עשו את הטקס ב"סאונה" איך שהם שרו את השיר של שרית חדד ממש הדמעות עמדו לי בגרון והתגעגעי מאוד לאמא שלי וכמובן כמובן גם לכלב שלי. רציתי באותו רגע לעזוב את כל הדברים שלי ולחזור הביתה לכלב שלי. גם אני עשיתי את כל הדרך, באתי לכל המפגשים, אני לא מצטער לרגע. אני מאוד גאה שבאתי לפה. מסכנים היהודים שעברו את כל הזוועות האלה.

חיים: נדהמתי. רציתי כמעט לבכות שם. 6 מיליון! אני הייתי המום.

אילן: היה מרגש בלב. כאב לי הלב על הרגליים החתוכות (מתכוון לפרוטזות בתצוגה במוזיאון אושוויץ). שהם השמידו אותם. ומה שסיפרה איריס. מרגש, כאב לי הלב, מה שסיפרה.

⁹ הערת החוקרת: לאורך המפגשים הקבוצתיים שהתקיימו, כאשר בנימין רצה להתבטא בשפה עשירה יותר, הוא בחר להתבטא ברוסית ומדריכה דוברת השפה תרגמה את דבריו.
¹⁰ הערת החוקרת: לאורך כל המפגשים הקבוצתיים שהתקיימו, התקשינו מאוד להבין את רן והמדריכה חזרה על דבריו מילה במילה.

רינה: מה שהיה בהתחלה. המשקפיים (מתכוונת לערמות המשקפיים בתצוגה במוזיאון אושוויץ). היה לי קשה.

דני: היה לי קשה כשאיריס דיברה על זה שלקחו את רבקה בשמלת השבת והיא לא זכתה לראות את ההורים והאחים שלה.

יצוין כי בסוף הסבב של דברי המשתתפים, ניתנה במה גם לדבריהם של אנשי הצוות, שהביעו את חוויותיו מאותו יום.

לסיכום: מהתצפית של היום השני למסע ומשיחת הערב הקבוצתית הראשונה לאחר הביקור באושוויץ בירקנאו עולה כי הביקור במחנות היה מטלטל, משמעותי ועוצמתי. יום זה התאפיין בדגש על התמודדות רגשית לא פשוטה של המשתתפים, היה זה היום הראשון בו הם נחשפו למה שאירע במחנות. ניכר כי הם חוו קושי רגשי גדול, או כלשונם "זוועה, סיוט". הנושא אינו קל לתפיסה ולעיכול, אולם נראה כי אמצעי ההמחשה, המיצגים האותנטיים, האוספים במוזיאון, הטקס, העדויות והסיפורים האישיים, מסייעים להם לרכוש ידע ולהבין בהדרגה את הסיפור הטראגי והמזעזע של השמדת יהודי אירופה. הם מזדהים עם הקורבנות, מדמיינים מצבים, נותנים דימויים לרגשות שלהם, מרגישים רגשות כמו עצב ופחד, מדברים על מחושים גופניים שהם חווים ומתחברים לנושא. מרבית המשתתפים משתפים את כלל חברי הקבוצה באופן פתוח ברגשותיהם, הם מרגישים שייכות לקבוצה ומרגישים בנוח להציף את הדברים. ניכר כי למרות הקושי הפיזי והרגשי, הם מסופקים, מצליחים למצוא את הכוחות להמשיך ולהפיק תועלת מהמסע ואף מביעים גאווה על כך.

לצד הקושי הרגשי הגדול שחוויו כולנו, משתתפים וצוות כאחד, נכחתי לגלות כי קיימים בקרבנו יכולות ועוצמות להתמודדות עם הקושי הרב. ככלל קיימת לכידות קבוצתית, הקבוצה התנהלה לפי הנורמות המקובלות ובהתאם לכללים הנדרשים. נוצר חיבור רגשי וקרבה של החברים, גם עם אנשי הצוות. העצמנו אחד את השני, גילינו אמפטיה זה לזה, בכינו, התחבקנו, הלכנו יד ביד ותמכנו אחד בשני. החברים השתמשו בקוגניציה, הפגינו ידע שרכשו, שאלו שאלות שהטרידו אותם, הבינו את התכנים ולכולנו "ירדו האסימונים". היכן שעלה צורך בהכוונה ובתמיכה סיפקנו אותה בצורה הנדרשת והנגשנו את הנושאים, כגון באמצעות הנגשה לשונית. מתחילים להתגלות ניצנים של הזדהות ושייכות לאומית. גם היום קיבלנו מחמאות מגורמי חוץ על התנהלות הקבוצה. החיכוכים החברתיים והבינאישיים שנתגלעו היו מעטים וסבירים יחסית. על אף הדאגות הרבות שלנו, אני יכולה לסכם ולהגיד שאני שמחה על הבחירות שלנו לגבי משתתפי המסע.

השכמה בשש בבוקר. חמישה מחברי המשלחת שלנו – מלכה, יאיר, שרה, אסנת ורבקה, מתלוננים על עצירויות. בשיחה עם אחות המשלחת, היא סבורה כי הדבר נובע מהאוכל השונה במסע. החל משלב זה, אנחנו מקפידים איתם על שתייה מרובה של מים, אכילת פירות וירקות. לאחר ארוחת הבוקר, מעמיסים את המזוודות על האוטובוס ויוצאים לנסיעה ממושכת לכיוון מחנה מיידנק. מתוכננת נסיעה ארוכה של חמש וחצי שעות, עם עצירות קצרות לשירותים. החברים מתבקשים להתאפק כי לא ניתן לעצור בכל מקום, למעט מקומות שמאשרים ע"י קצין הביטחון, בכפוף להנחיות ביטחוניות¹¹. העצירות לשירותים מתבררות כבעייתיות, בנות האולפנות מהאוטובוסים האחרים רצות ותופסות את התאים הבודדים הקיימים, נוצר תור של עשרות בנות ובנות המשלחת שלנו נדחקות לסוף התור, כאשר לא תמיד בנות האולפנה מתחשבות ועם חלקן אף נוצרים חיכוכים על רקע התור לשירותים. אני מאוד מאוכזבת ומופתעת מההתנהלות, ציפיתי בכל זאת לסוג של התחשבות והבנה מסוימת, בעיקר לאחר ההרצאה שנתתי לבנות לפני היציאה המשותפת לפולין. בנסיעה זאת, אסנת לא מצליחה להתאפק והחל מרגע זה היא מתחילה לסבול ממספר בריחות שתן ביום, תופעה שלא היתה מוכרת אצלה קודם לכן. הרושם הוא כי מרבית המשתתפים אינם שמים לב לתופעה ומי שכן שם לב, אינו מייחס לה חשיבות רבה, מקבל אותה בהבנה וממשיך להתייחס לאסנת בצורה רגילה ומתחשבת. אסנת מצידה מנסה להסתתר ולהחביא את מצבה. היא הולכת הפוך כדי שלא יראו את בגדיה הרטובים. ניכר כי התופעה מאוד מביכה אותה וקשה עבורה ועבור הצוות. בכל פעם יש לבקש אישור מיוחד מקצין הביטחון על מנת לאתר את המזוודה שלה שנמצאת בתא המטען של האוטובוס המלא מזוודות, למצוא שם בגדים ולסייע לה בהחלפה¹². ההנחה שלי כי מדובר בתופעה של רגרסיה בעקבות החוויות הקשות שהיא חווה. בנוסף מתחילות מרגע זה להופיע אצלה קשיי התנהגות שבאות לידי ביטוי בהתחצפיות כלפי צוות, הרמת קול, קללות גסות, התקפי בכי ומריבות עם בנות אחרות בקבוצה. הצוות נוזף בה ומתקשה להכיל את ההתנהלות שלה. נראה כי אור ושרה גם הן נגררות אחרי ההתנהגות הלא מותאמת של אסנת, גם הן מצחקקות במושב האחורי של האוטובוס, מלגלות על הצוות שמעיר להן וצוחקות על משתתפים אחרים, בעיקר על רבקה¹³. רבקה ושאר המשתתפים מפגינים בגרות, משתדלים להתעלם ולא להציג בפני

¹¹ הערת החוקרת: על פי ההנחיות הביטחוניות, היינו מחויבים כל ארבעת האוטובוסים ביחד, בו זמנית, לעצירות בשירותים.

¹² הערת החוקרת: בהמשך, ברמה הפרטנית, המדריכה הצמודה שלה מקבלת ממני הנחיה לקחת לפחות 2 סטים להחלפה, באופן קבוע בתיק הגב, אך גם זה מתברר כלא תמיד מספיק. כמו כן הופקו לקחים ברמה המערכתית, אני מעבירה מסר ברור בישיבת הצוות עם המורות ודורשת להתחשב באוכלוסיה עם הצרכים המיוחדים, למחרת ניכר שיפור בנושא וכן הונהג הנהג לשלוח מדריכה שתתפוס תא שירותים לבנות המשלחת שלנו, שאינן מסוגלות לרוץ כמו בנות האולפנות ו/או להתאפק כמוהן.

¹³ הערת החוקרת: כעבור יממה, שרה מבינה שהיא טעתה בהתנהגותה ומחליטה לפרוש מהשלישייה שנוצרה. החברות בין אסנת לאור נמשכת לאורך כל המסע ואף לאחריו.

הצוות שהן מתנהגות מאוד לא יפה. בכניסה למיידנק חיים מבקש מהצלם שיצלם אותו כאשר דגל ישראל מונח על גופו. נראה שהוא מאוד גאה להתעטף בדגל. בהמשך הביקור במיידנק גם עומר מבקש להתעטף בדגל שהביאה איתה אחת המדריכות ולהצטלם איתו. הדבר נראה חשוב להם ואני מצטערת שלא הבאנו איתנו דגלים נוספים. הביקור במיידנק, בדומה לביקור באושוויץ, גם הוא מאוד אותנטי ומשמעותי עבור המשתתפים. גם במיידנק, כמו באושוויץ, ניתן לצפות באוספים של נעלי הנרצחים, בערמות של גז הציקלון, בדרגשים עליהם נאלצו לישון השוהים במחנה, במשרפות. במהלך הביקור במחנה, הקבוצה נכנסת לתוך אחד מתאי הגזים ששימשו להשמדתם של היהודים. משפת הגוף של הנכנסים עולה כי הכניסה למקום לא פשוטה עבורם, הם פוסעים לאורכו לאט, בדממה מוחלטת וביראת כבוד. חלקם חשים תחושת מחנק, חלקם יכולים להתחייב כי הם מריחים את ריח המוות. מהחוויה האישית שלי ומהתבוננות שלי בקבוצה עולה כי מי שנכנס למקום הזה, לא יצא ממנו אותו דבר, משתתפים ומלווים כאחד. אנחנו יוצאים מהמבנה כפופים, המומים, חיוורים, חלקנו בוכים וזקוקים לנחמה. מלכה למשל ממררת בבכי ומקבלת תמיכה באמצעות חיבוק ומילים מנחמות, הן ממדריכה שרואה אותה בוכה והן מיעקב. בלט לי דולב, היוצא מהמבנה כשפניו המומות, הוא נראה שבור ומזועזע ונתמך ע"י חבר, כאילו הוא מתקשה ללכת באופן עצמאי. אני קולטת את המתרחש ומבקשת מהמדריכה שלו להיצמד אליו. השניים מתחבקים ממושכות ובוכים זה בזרועותיו של זו. המחזה קורע לב. נראה כי הוא הבין, הבין הכול (סוג של "ירד לו האסימון"...) ¹⁴.

בשיחה אישית שערכה איתו המדריכה לאחר שנרגע מהבכי, הוא סיפר לה שראה את הצריף, עם הצינורות גז בתקרה ונזכר גם בצריף עם המשקפיים באושוויץ, מה שגרם לו להרגיש לא טוב. הוא אמר לה- " כי זה הרבה משקפיים, ולבולי יש משקפיים" ¹⁵. נראה כי הדברים ממש חלחלו לתוכו והשפיעו עליו. המיצג המוחשי כל כך של המשקפיים סייע לו לעשות השלכה של המצב דאז לאנשים שהוא מכיר היום. ניכר היה כי הבכי היווה סוג של פורקן עבורו, לכל הכאב שנצבר בתוכו. נראה כי לאור המראות המוחשיים כאן, מחלחלת גם בשאר המשתתפים במלוא עוצמתה התובנה של הטרגדיה שהתרחשה במקום.

אסנת צועדת ובוכה, צועדת ובוכה, פניה אדומות מבכי וניכר כי קשה לה מאוד הסיטואציה. בטי שראייתה לקויה, נתמכת פיזית על ידי ונכנסת לחדר החשך בו מצויים המשרפות. בעוד שמשתתפות האולפנות המצויות במקום תופסות מרחק מה המיצגים, היא מתקשה לראות ונצמדת פיזית לכבשנים, נוגעת, ממששת, מריחה, שואלת מה יש מקדימה ומה יש מאחור וניכר כי החוויה הבלתי אמצעית בכללותה והחוויה החושית, מטלטלת אותה. ניתן לראות זאת מהרעד בגופה ומצורת הדיבור המתרגשת שלה.

¹⁴ (ראה נספח מס' 1 תמונות, תמונה מס' 2)

¹⁵ הערת החוקרת: הוא מכנה את המדריכה שלו בשם בולי.

שתינו פוסעות באיטיות, באימה וברעד לאורך שורת הכבשנים ויוצאות מהמקום לעבר הר האפר, שם נקבע מקום ההתכנסות בסוף הביקור במחנה. ניכר כי החוויה משאירה בשתינו זעזוע עמוק ואנחנו מתיישבות בנפרד מהקבוצה, ממש בצמוד להר האפר ושוקות. השתיקה אינה אופיינית לבטי והיא נראית לי עצובה ומהורהרת. בהמשך היא בוכה, אני מגישה לה טישו ודברי נחמה.

בהמשך בשיחת הערב, בטי תעיד על עצמה כי: *הרגשתי רע. דמיינתי איך שרפו את היהודים. בכיתי בהר האפר.*

עם תום הביקור, נאספים כלל חברי המשלחות בסמוך לקרמטוריום ולמרגלות הר האפר, לצורך קיום הטקס זיכרון משותף. בלטו בבכיים ובהתרגשותם בעת הטקס דולב, לאה ואלי. בסיום הטקס, ראש המשלחת הכללית מזרזת אותנו לצאת מהאתר כי הוא עומד להיסגר בקרוב. אחת המדריכות יוצאת עטופה בדגל שמונח על כתפיה ועל גבה, חלק מהמשתתפים ניגשים אליה ומבקשים להתעטף בדגל שלה, כל אחד בתורו. במהלך היציאה, מגיעה להקה של עורבים למתחם מיידינק ומסתבר כי מדובר בתופעה ידועה התחושה מצמררת, שמתחברת לחלק מהמלווים של המשלחת שלנו עם נושא של מוות ומיסטיקה.

ממיידינק אנחנו נוסעים נסיעה קצרה יחסית באוטובוס, לישיבת חכמי לובלין, ישיבה בה שרפו הנאצים בתקופת השואה את ספרי התורה וספרי הקודש. כל הבנים מהמשלחת שלנו נכנסים עם כובעי המשלחת עליהם מוטבע הלוגו של משלחת "השחר", חוץ מחנן ודני שבוחרים לשים לראשם כיפה¹⁶ יאיר חובש כיפה סרוגה באופן קבוע בחיי היום יום שלו. לאחר ההסברים הניתנים על ישיבת לובלין, משמיעים להם שירים, המשתתפים שרים ורוקדים במעגלים. חברי המשלחת שלנו מצטרפים למעגלים של בנות האולפנות, האווירה טובה, שמחה ומרוממת. המשתתפים נלהבים, רוקדים, שרים, שמחים ומוחאים כפיים. בשעה 19:30 אנחנו מגיעים למלון בלובלין. הזוהרנו מראש כי המלון בעייתי, אך המציאות עולה על כל דמיון.¹⁷ כל ארבעת האוטובוסים נכנסים לחניה אחורית של המלון, החניה קטנה וצפופה, המקום אינו נגיש בעליל. המשתתפים מנסים להוציא את המזוודות שלהם ולסחוב אותם במדרגות לכיוון שער הכניסה למלון. לא כל חברי המשלחת שלנו כשירים למאמץ פיזי שכזה, חלקם חסרי אונים וזקוקים לסיוע. המדריכים שלי מסייעים לחניכים לרדת מהאוטובוס ולפרוק את המזוודות מתא המטען של האוטובוס, אני מגלה שהם אינם מצליחים לפלס דרך בין ההמונים ולסייע לי בהרמת המזוודות במדרגות המובילות מהחניון למלון. אני נאלצת לעלות ולרדת הלך ושוב את המדרגות, כל פעם עם מזוודה אחרת. ציפיתי לסיוע מצד משתתפות המשלחת הכללית, אולם לאכזבתי, רק בודדים בחרו לעצור מענייניהם האישיים ולסייע.

¹⁶ הערת החוקרת: בהמשך יתברר כי דני נמנע מכל דבר שמתייג אותו כחבר במשלחת המיוחדת, כגון חולצת המשלחת שלנו.

¹⁷ הערת החוקרת: יצוין כי הדבר היה חריג ושאר המלונות במסע בהם התאכסנו היו ברמה טובה.

המזוודות של כל חברי המשלחות נדחקים לחדר בקומת הכניסה של המלון. המשתתפים מופנים לאכול בחדר האוכל ורק אחר כך מחלקים את מפתחות לחדרים. המלון ישן, קטן ובו רק מעלית אחת. ניכר כי הוא אינו ערוך לקלוט קבוצה כל כך גדולה שמגיעה בבת אחת. אנחנו מחליטים לא להמתין עם העלאת המזוודות מתוך הערכה שייקח זמן ממושך עד שכולם יצליחו להגיע עם המזוודות לחדרים אנשי הצוות מתפצלים לשניים - חלקנו מסייעים במאמץ הפיזי והאחרים פונים לחדר האוכל. יעקב וחנן לא הצטרפו לארוחת הערב. סגן ראש המשלחת שלנו לוקח אותם איתו והם מתחילים להעמיס בעזרתנו את המזוודות של כל המשתתפים במעלית הקטנה, פעם אחר פעם, בכמה סבבים. התהליך לוקח זמן רב, המסדרונות חשוכים ללא תאורה, החדרים אינם ממוזגים. עם סיום המשימה הקשה, אנחנו מצטרפים לארוחת הערב. החברים כבר סיימו לאכול, מתברר לנו כי המזון המוגש הוא ברמה מאוד ירודה. חלק מהמשתתפים נותרים רעבים. המשתתפים עייפים ואצל חלקם מתחיל להתגלות סימנים של חוסר שקט ועצבנות. אסנת ואור חסרות סבלנות התנהגותם קיצונית בולטת לרעה הכוללת הרמת קול על אנשי צוות. עצבנות ניכרה לראשונה גם אצלי וגם בקרב שאר אנשי הצוות. אנשים כועסים ומרימים קול אחד על השני, בצורה בלתי הגיונית ובלתי צפויה שלא נצפתה עד עתה.

גם בערב זה חברי המשלחת שלנו נאספים לשיחת ערב קבוצתית, לצורך סיכום היום, אולם מאוד קשה לנהל את השיחה, הישיבה בחדר צפופה ולא נוחה, לא כולם רואים את כולם והכאוס שולט. לאור הביקור במיידנק היום, אנחנו מתעקשים לקיים את שיחת הערב, אולם נאלצים לקצר בה. מהשיחה עולה כי הביקור במיידנק, היה מורכב, מטלטל, מלמד, משמעותי ומלא בתובנות עבור המשתתפים והתגובות שלהם מעידות על כך:

יאיר : לא ידעתי איך זה נראה, פעם ראשונה שאני רואה.

אסנת: היה לי ממש קשה, לא יכולתי לסבול.

דני : הייתי ממש מזועזע, אם הייתי יכול הייתי נלחם בהם עם הצבא ועם אקדחים".

בטי: הרגשתי רע, דמיינתי איך שרפו את היהודים, בכיתי בהר האפר.

בנימין: הייתי בקרמטוריום איפה שהיה מקלחות, הרבה בלאגן, חום, ראיתי נעליים של ילדים קטנים.

תומר: ראיתי את הגטו, איפה שהם ישנו והמקלחות ואז הבנתי שזה לא בסרטים, שזה היה אמיתי.

ניכר כי גם לטקס שהתקיים בסוף הביקור במיידנק, הייתה משמעות רבה עבורם.

בטי: היה לי קשה בטקס כשהילדים שרו את 'הלב בוכה'.

רחל : בטקס ירדו להם דמעות.

שרה: הטקס היה עצוב כשהם שרו, היה קשה.

לאחר שיחת הערב הקבוצתית, אנחנו מאפשרים למשתתפים לפרוש להתארגנות ולשינה בחדרים שלהם. למרות העייפות הרבה, אני לא ישנה טוב בלילה. המיטות לא נוחות. אני חושבת על כך שהחדרים אינם ממוזגים ואין סורגים בחלונות הגדולים. אני חוששת שמישהו מהמשתתפים יחליט לפתוח את החלונות בחדרו לרווחה על מנת שיכנס אויר, והוא עלול להתכופף וליפול. המלון נראה לי מאוד לא בטיחותי ואני חוששת מאוד לשלומם של המשתתפים.

תצפית ערב- מפגש ערב קבוצתי לצורך סיכום ועיבוד היום השלישי למסע שעיקרו ביקור במיידנק (יום ה' בשבוע- 13/08/15)

ס' מנחת קבוצות וחברה בצוות הבכיר שהתלווה למסע, פותחת את המפגש הקבוצתי בשאלה: "מה הייתם רוצים להגיד לאותם היהודים לפני שהם נשלחים למחנות ההשמדה?"

יאיר: הייתי לוקח את כולם לשיחה ואומר להם: חבר'ה, כולם מלחמה, תברחו.

עומר: שיברחו מהמקום הזה, כי זה לא בשבילם. הם צריכים להישאר עם ההורים. הם לא צריכים להגיע לשם ולמות.

יעקב: אל תגיעו למחנה השמדה, זה מסוכן. לא כדאי לכם להגיע לפה.

ס': מה הייתם אומרים לאלונה?

עומר: הייתי משתתף בצערה של אלונה שאמא שלה נהרגה, אך הייתי אומר לה- את צריכה להיות חזקה.

מלכה: לא כדאי לכם להיות במצב כזה.

ס': היתה להם ברירה? הם יכלו לבחור? הם בחרו במצב הזה?

אלי: לא היתה להם ברירה. היו יורים בהם אם הם היו בורחים. זה לא נתפס ולא נקלט.

דולב: הייתי אומר להם שיברחו.

ס': אני רוצה עכשיו שכל אחד יספר לי מה הוא למד על עצמו היום. משהו שהוא לא ידע על עצמו.

יאיר: לא ידעתי איך זה נראה. פעם ראשונה שאני רואה.

אסנת: היה לי ממש קשה. לא יכולתי יותר לסבול.

בטי: היה לי קשה בטקס כשהתלמידים שרו את "הלב בוכה".

רבקה: נהייתי לבקר במחנות, לראות את המיטות, אבל זה היה לי קצת קשה. זה נגע בי.

רחל: בטקס ירדו להם דמעות.

שרה: הטקס היה עצוב כשהם שרו. היה קשה.

עומר: היה לנו חם וקשה והכל, אבל היה חשוב לנו ללכת כדי לדעת.

דני: הייתי ממש מזועזע. אם הייתי יכול הייתי נלחם בהם עם הצבא ועם אקדחים.

אור: היה קשה לי להיות במקלחות.

בטי: הרגשתי רע. דמיינתי איך שרפו את היהודים. בכיתי בהר האפר.

בנימין: הייתי בקרמטוריום איפה שהיה מקלחת, הרבה בלאגן, הרבה חם, ראיתי נעליים של ילדים קטנים.

יאיר: פתאום ראיתי דגל (ישראל) וגיליתי שא' חופשייה

תומר: ראיתי את הגטו, איפה שהם ישנו והמקלחות ואז הבנתי שזה לא בסרטים. שזה היה אמיתי.

לסיכום, מהתצפית של היום השלישי למסע ומשיחת הערב שנערכה עולה כי חווינו יום קשה במיוחד מכל הבחינות, פיזית ורגשית, עם צורך גדול בתמיכה, בסיוע ובהכלה, שלעיתים התקשינו כאנשי צוות לספק, בתוך הכאוס שנוצר. למרות שמרבית המשתתפים הפגינו בגרות והתנהלו על פי נורמות מקובלות, ההרטבות של אסנת היו קשות ממש עבורנו אנשי הצוות וכך גם ההתנהגות הרגרסיבית שלה שהעיבה על ההתנהלות הכללית של החברים. התגלו היום קשיים במישור החברתי ובלט כי למרות שמרבית החברים חשים שייכות לקבוצה, מקצם מבקשים להיבדל ממנה. אני מרגישה שבערב ממש התפרקנו, משתתפים וצוות כאחד והסבלנות שלנו הגיע לקצה. מבחינה רגשית, מיידנק התגלה כמקום קשה ויחד עם זאת מלמד באופן חווייתי ואותנטי מאוד. המיצגים בו חזקים בעוצמתם וממחישים את שארע. השימוש בחושים בלט היום. בכינו הרבה. השתתפנו בטקס. יצאנו משם עם תובנות.

חלק מהמשתתפים הפעילו את הדמיון בעת הביקור במחנה, חלקם חשו תחושות מעין פיזיות, כמו תחושת מחנק. התרבו תחושות של גאווה ישראלית והזדהות עם סממנים ישראלים כמו הדגל. התפרקנו, שרנו ורקדנו עם כלל בנות המשלחת. עם זאת, היום הזה היה קשה מאוד וחשתי שהלכידות הקבוצתית נפגמה לאור המעמסה הבלתי נסבלת שהייתה על כתפנו, כאשר " הקש ששבר את גב הגמל " היו התנאים הפיזיים הבלתי נסבלים להם נחשפנו בערב, עם הגעתנו למלון, כגון מזון ברמה ירודה, העדר מיזוג והצורך בסחיבת מזוודות. אני כועסת על ההתנהלות של מנהלת פולין בעניין המלון בו בחרו לשכן אותנו אחרי יום כל כך מורכב ומתכננת להעלות את הנושא בכתב להנהלת האגף שלי, כאשר אגיע ארצה.

תצפית היום הרביעי- יום ו' 14/8/15

השכמה ב- 6:00 בבוקר. לאור התנאים הקשים במלון ובהעדר מזגנים, חלק מהחברים מדווחים שהם לא ישנו טוב בלילה והם אכן נראים עייפים. מובטח להם כי היום מתוכנן יום רגוע יותר, נטול ביקורים במחנות ריכוז והשמדה, יום שישי בשבוע מוקדש ברובו להכנות לשבת. אנחנו נוסעים תחילה לביקור בבית הקברות היהודי בוורשה, שמכיל בין היתר קברי אחים של יהודי הגטו. במתחם בית הקברות נמצאת אנדרטה בדמותו של יאנוש קורצ'אק והילדים, מדריכת פולין מתעכבת עליו, היא מדברת והמשתתפים שלנו מגיבים בהתעניינות מרובה לסיפור. הם שואלים כמו תמיד שאלות ענייניות המלמדות על סקרנותם ועל הרצון שלהם לדעת ולהגיע לברור האמת. בהמשך הסיור, מלכה, נכדה לניצול שואה, מספרת לחבריה את הסיפור המשפחתי שלה שהכינה מבעוד מועד בארץ. התרגשותה ניכרת, היא דומעת, עורה מאדים, קולה רועד, הדברים שלה מתבלבלים מעת לעת והמדריכה שלה מסייעת לה מעט להתמקד ולארגן את הדברים. היא מספרת כי כל השנים המשפחה לא רצתה לשתף אותה בסיפור המשפחתי, מתוך רצון לגונן עליה ועל רגשותיה. בעקבות צאתה למסע, היא למדה לראשונה את הסיפור המשפחתי, התחברה אליו, שיתפה את חבריה בסיפור ואף ביקשה מדודתה לראות את דף העדות שנמצא ביד ושם אודות המשפחה. החברים קשובים וסובלניים מאוד לסיפורה של מלכה, הם מכבדים אותה ומאזינים לדבריה בשקיקה. אף אחד לא מפריע לה לדבר. בהמשך הסיור בבית הקברות, אחת מנשות הצוות של המשלחת שלנו, נתקלת באופן מקרי, במצבה הקשורה למכרים שלה. היא מופתעת מכך שמצאה את המצבה מבלי שחיפשה אותה. בהתרגשות רבה היא בוחרת להדליק נר זיכרון במקום ומבקשת מיאיר לומר קדיש לזכרה. הוא אומר את הקדיש וכולנו מצטרפים לאמירת אמן. - רן, לאה, רינה, בטי, חיים, חנו, עומר, דולב ואסנת מדליקים נרות על פי בחירתם על המצבות הישנות. ניכר שהמחווה משמעותית עבורם. גם כאשר הגפרורים והנרות נכבים

מהרוח, הם לא מתייאשים ומדליקים אותם שוב ושוב על מנת שהאש תבער. לקראת היציאה מבית הקברות, אחת מבנות האולפנות ניגשת אליי ואמרת לי: את זוכרת שבשיחת ההכנה בהרצאה שנתת לנו במנהלת פולין, אמרת לנו שאם יש לנו איזושהי בעיה עם המשלחת שלכם, שלא נתבייש וניגש להגיד לך? אז רציתי להגיד לך שיאיר ליטף לחברה שלי כבר כמה פעמים את השערות בראש וזה ממש לא נעים לה. אני מופתעת, מודה לתלמידה על המידע ומבטיחה לה לטפל מידיית בתופעה. באותו רגע אני מבקשת מיאיר שייגש איתי הצידה יחד עם המדריכה הצמודה שלו ואני מאמתת אותו עם הדברים שעלו. הוא מכחיש ושולל את הדברים. אני מזכירה לו שאמרנו שלא נוגעים בבנות ומבהירה לו שהתופעה לא תחזור על עצמה¹⁸. מבית הקברות היהודי בוורשה, אנחנו נוסעים לעיר העתיקה ומסתובבים שם בהנחיית הקב"ט בקבוצות קטנות. זמן זה מאפשר פסק זמן ואפשרות לאתנחתא לקראת השבת. החברים יושבים בבתי הקפה במדרחוב, מסתובבים בדוכני מכירה, מצטלמים, מחייגים ארצה למשפחות ועוד. מי שנזקק לסיוע בענייני כסף ועודף מקומי, מקבל סיוע זה מאנשי הצוות. כולם נראים לי סוף כל סוף שלבים ורגועים. גם אני מתפנה להתקשר למשפחה שלי לפני כניסת השבת. אחה"צ, אנחנו נוסעים לבית מלון "נובוטל", על מנת להתארגן לכניסת השבת. המלון מפואר ביותר והתנאים בו מצוינים. החברים מתקלחים וע"פ הנחיה מראש לובשים כולם חולצות לבנות וחגיגיות לכבוד השבת. לפני היציאה לבית הכנסת לתפילת ערב שבת, נאספים לבקשתי, החברים במבואות צדדיים שהוקצו לנו בלובי המלון, אנו נחלקים לקבוצות קטנות כבנות ארבעה משתתפים, עם המדריכה. במעמד זה, אני מחלקת למשתתפים את המכתבים האישיים שהוכנו מבעוד מועד, בארץ, בדרך כלל על ידי הוריהם ולעיתים על ידי האחראים עליהם במסגרות היומיות/החופיות ביתיות בהם הם שוהים. לחלק מהמעטפות, של שרה ורבקה למשל, מצורפות תמונות של בני המשפחה והדבר מרגש אותן מאוד. למכתב של מלכה צורפה תמונה של אימה ואחיה והיא מתרגשת וממררת בבכי. גם אסנת מתרגשת וממררת בבכי - "אמא, אמא...". למעטפה של אלי מצורפים ציורים שהוכנו ע"י ילדים בני משפחתו והוא ממרר בבכי. חלק מהמשתתפים, כמו בנימין ודני, קוראים בעצמם את המכתבים האישיים שנכתבו עבורם. משתתפים שמבקשים עזרה בקריאת המכתבים כמו אור, עומר וחנן נעזרים באיש צוות שמקריא עבורם את הכתוב. למעטפה של יאיר, צורף שטר של כסף והוא ממשש את השטר מכל הכיוונים ומריח אותו.¹⁹ לכל קבוצה כזאת, מצטרף איש צוות בכיר, חלקם ממקצועות טיפוליים כמו עובדים סוציאליים, על מנת לתמוך ולעודד את המשתתפים, שנזקקים בשעה זאת למילה טובה, לליטוף, לחיבוק ולעידוד. את המכתב שקיבלתי ממשפחתי אני מחליטה לא לפתוח כעת, כי אני רוצה להיות

¹⁸ הערת החוקרת: יאיר אובחן כלוקה בתסמונת האיכס השביר. חלק מהמאפיינים הנלווים לתסמונת יכולים לכלול קשיים בויסות החושי. אני תוהה האם ליטוף שיערותיה של הנערה נובע אצלו מגילוי עניין חברתי-מיני בנערה, מעניין הקשור לויסות חושי או אולי משילוב של השניים. אני מחליטה עם עצמי שלא משנה מה המניע לכך, יש להציב לו גבול ברור בעניין זה ואכן מאותו הרגע הוא לא חוזר לעשות זאת.

¹⁹ הערת החוקרת: מה שמחזק את ההשערה שלי לגביו, כי חלק מעניין ליטוף השיער היה צורך תחושת.

פנויה אליהם, הם נראים ממש שבריריים ברגע זה והם זקוקים לנו. מהמעמד הזה של חלוקת המכתבים האישיים וקריאתם, עולה כי החוויה היא משמעותית וטעונה מאוד, המובילה לפרץ של רגשות אצל המשתתפים הנרגשים. מרביתם אינם מצליחים לעצור את הדמעות וממרים בבכי. הגעגועים למשפחות בשיאם. חלקם מבקשים לעשות שיחות טלפוניות ארצה לקרוביהם והצוות נענה למבוקשם. התבוננתי ביעקב, גבר גבוה ורחב מימדים ששמר עד עתה על אופטימיות ועל חיוך תמידי. אני לא זוכרת שראיתי אותו בוכה עד עתה, גם לא במחנות. יעקב יתום מאב, מתגורר בבית אימו. עם קריאת המכתב שכתבה לו אימו, הוא ממרר בבכי "אמא, אמא..." ומתקשה להפסיק. המדריכה הצמודה שלו לא מצליחה להרגיע אותו וניכר כי גם היא בעצמה נרגשת מהמעמד ודומעת. אני מבקשת מעובד סוציאלי שהתלווה למשלחת שלנו, לסייע למדריכה לתמוך ביעקב. הם מציעים לו לשוחח עם אימו בטלפון והשניים משוחחים. יעקב ממשיך לבכות גם בטלפון עד אשר המדריכה לוקחת את המכשיר ליד ומציעה להפסיק את השיחה. אני תוהה ביני לבין עצמי אם המעמד הזה של חלוקת המכתבים נכון עבורם ואם לא הגזמנו בנושא זה ו"מתחנו את החבל יותר מידי". המשתתפים שלנו קשורים מאוד למשפחות שלהם, חלקם עדיין מתגוררים בבתי המשפחות ולא רגילים להיפרד מהם לזמן כל כך ארוך, בחלק מהמקרים קיימת תלות פיזית ממשית בהורים לצורך סיפוק צרכים יומיומיים. גם משתתפים שאינם גרים בבית ההורים, נוהגים להתארח אצלם בחגים ושבתות. ניכר כי חוויית הפרידה קשה עבורם והקושי הרגשי הכרוך במסע זה, מתעצם עוד יותר לנוכח מעמד פתיחת המכתבים מהבית והגעגועים למשפחות, דווקא לפני כניסת השבת, שנחשבת ליום משפחתי.

הזמן דוחק והמשתתפים נאלצים לקפל את המכתבים שבידיהם ולעלות לאוטובוס, שיסיע אותם טרם כניסת שבת, לתפילה בבית הכנסת "נוז'יק", היחידי מבין בתי הכנסת בוורשה ששרד את השואה. כל המשלחות מצטרפות לקבלת השבת בתפילת ערבית של ערב שבת ויחד עם הקהילה היהודית המקומית המעטה במקום, הם מתפללים ושרים. נראה כי הגברים של המשלחת שלנו משתלבים היטב במקום והמקומיים מצטרפים אותם יד ביד למעגל הרוקדים סביב הבמה בעזרת הגברים. אני צופה מעזרת הנשים בבנימין, שמצטרף למעגל הרוקדים עם חולצת צווארון לבנה מכופתרת ומגוהצת. הוא נראה לי חגיגי מאוד, שמח ומאושר. אני שמחה בשבילו ובשביל עומר שגם הוא רוקד במעגל. נראה כי הם השאירו מאחור את המריבות ביניהם. המראה מרגש והתחושה מרוממת. משם ממשיכים כולנו לארוחה חגיגית במסעדה מקומית כשרה, הארוחה כוללת זמירות שבת כמקובל בערב שבת. במהלך הערב יאיר אומר דבר תורה וקבוצה של בנות דתיות מתכנסת סביבו על מנת לשמוע את הדברים. נראה שהן מתרשמות ממנו מאוד ומופתעות מהידיעות שלו. לאט לאט המעגל סביבו מתרחב, חברה מביאה חברה ונראה כי הוא הופך להיות במרכז העניינים. הוא נראה מחויך ומאושר, הוא שמח וצוחק יחד איתן. ואני שמחה בשבילו שהוא מצליח לשקם את

התדמית שלו בעיני הבנות, לאחר התקרית הלא נעימה עם הליטוף בשיער. עם סיום הערב, כל המשלחות מתארגנות לצאת מהמסעדה, ההתלהבות וההמולה רבה. מלכה מועדת ונופלת על הרצפה. היא נבוכה מהעניין וסומק עולה על לחייה. היא מתקשה להתרומם לבדה, ככל הנראה בשל משקל גופה העודף. המדריכה הצמודה שלה ואני מושיטות לעברה ידיים ומסייעות לה להתרומם²⁰.

לסיכום, מהתצפית של היום הרביעי למסע עולה כי אמנם גם היום המשכנו להיחשף לסיפורים אישיים ולרכוש ידע, אולם קצב האירועים מתון ורגוע הרבה יותר, ביחס לימים הקודמים. יום שישי, לקראת השבת, קיימת אוירה של אתנחתא, חגיגות, שלווה ורגוע. יום זה אפשר למשתתפים שעות של בילוי ופנאי. הקבוצה חזרה להיות מכילה ורגועה. מרבית המשתתפים התנהגו בהתאם לנורמות המקובלות, למעט אירוע חריג אחד שטופל. עברנו יום נטול מריבות, תוך חזרה ללכידות החברתית שאפיינה את הקבוצה בתחילת המסע. גם אסנת היתה רגועה היום והצליחה לשלוט בעצמה מכל הבחינות. בהתאמה למצב, פחת גם הצורך בעוצמות התמיכות הנדרשות מהצוות, ביחס למרבית המשתתפים. עלו מוטיבים של השתתפות, הצטרפות וקבלה על ידי הכלל, הן בקרב קבוצת הבנות והן בקרב הקהילה המקומית, שנראה כי רוממו את רוחם של המשתתפים והעצימו אותם. אני מתלבטת עם עצמי האם מעמד קריאת המכתבים מהבית היה נחוץ, שכן הוא עורר געגועים קשים ואמוציות רבות בקרב המשתתפים, שקשורים מאוד לבני משפחותיהם ואף תלויים בהם.

תצפית היום החמישי - יום שבת-15/8/15

השכמה בשבע וחצי בבוקר. מדובר בהשכמת רשות והיא מיועדת למי שמעוניין להתפלל תפילת שחרית של שבת במלון. נראה כי המשתתפים החליטו "להשלים שעות שינה", שהיו חסרות להם. מהמשלחת שלנו רק חנן בוחר להצטרף לתפילה ואני מתלווה אליו. נראה כי כל השאר מותשים וממשיכים לישון עוד כמה שעות, עד לארוחת הבוקר. אני שמחה בשבילם וחושבת לעצמי שהלוואי ויכולתי גם אני להצליח ולישון עד שעה כל כך מאוחרת. אני חשה כל המסע את כובד האחריות על כתפי ומרגישה צורך להיות דרוכה כל העת ולעמוד על המשמר, גם אם מדובר בשבת. לאחר ארוחת הבוקר, בשעה 11:00 יוצאים כלל חברי המשלחות מהמלון. המשלחת בכללותה מתבקשת לעמוד בכללי שמירת השבת. אין נסיעות באוטובוסים

וההליכה הינה רגלית, תחת ליווי צמוד והנחיות ברורות של הקב"ט הישראלי ואנשיו. אנחנו יוצאים להכיר מקרוב את החיים בגטאות של ורשה ולהתרשם מהשרידים שנותרו מתקופת

²⁰ הערת החוקרת: בדיעבד התברר כי המאמץ הפיזי שנדרש כדי לסייע למלכה להתרומם וככל הנראה תנועה לא נכונה שעשתה המדריכה, עורר אצלה התקף כאבים חמור החל מאותו לילה, בגין פריצת דיסק ממנה היא סובלת.

הגטו. החברים מוזהרים על ידי מנהלת המשלחת הכללית, שלא לדבר בקול רם ולא לצעוק. לדבריה המקומיים חשים מוטרדים מאוד מכמויות המבקרים שעומדים תחת חלונות דירותיהם ולא אחת בעבר נזרקו לכיוון המבקרים ביצים ומים. אנו קשובים להנחיות הביטחוניות ועושים מאמץ רב לשמור על השקט ולהקשיב להסברי המדריכה. הסיור מתחיל ברחוב זלוטה, שם ניתן להיכנס בין הבניינים ולהתרשם מהשריד היחידי שנותר מחומת הגטו. משם אנחנו ממשיכים לרחוב בו התגורר בגטו האדם שכתב את היצירה "כאן התחנה טרבלינקה". ההליכה מרובה ומעייפת, אחת מאנשי הצוות מועדת ונחבלת, אנחנו מסייעים לה לקום²¹. לאחר ארוחת צהריים משותפת, אנחנו עושים הערכת מצב לגבי המשלחת שלנו ומבקשים אישור להתפצל מחברי המשלחת הכללית ולחזור למלון. הבקשה מאושרת על ידי מנהלת המשלחת הכללית והקב"ט. בנות התיכונים והאולפנות הדתיות ממשיכות לסייר רגלית בגן קרשינסקי ובאנדרטת המרד הפולני ואילו חברי המשלחת שלנו שבים למלון, בין היתר על מנת להספיק ולעשות חזרות לקראת הטקס עליו אנחנו אחראים למחרת. אנחנו בלחץ, כיוון שאנחנו ממש לא מרגישים מוכנים לטקס וחשוב לנו מאוד שהוא יהיה מכובד. החברים שאמורים להשתתף בטקס נותרים בלובי המלון לצורך חזרות ואילו החברים האחרים מקבלים אישור שחרור לחדרים לצרכי מנוחה. בשעות אחר הצהריים, חוזרות הבנות מהסיור הרגלי וכלל חברי המשלחות מתכנסים לסעודה שלישית מאולתרת במבואות של לובי המלון. כל קבוצה מוציאה שתייה, חטיפים, פיצוחים וכו'... האווירה נחמדה מאוד. עם צאת השבת, נוסעים כלל חברי המשלחות לאולם המוזיאון לתולדות יהודי פולין, בו מתקיים ערב לכבוד חסידי אומות עולם. הטקס משותף לנו ולמשלחת ישראלית מקבילה ששוהה גם היא בשבוע זה בפולין לצרכי מסע. החברים לבושים כחול לבן בחולצות משלחת ומצוידים בדגלי ישראל. דני לא מוכן ללבוש את חולצת המשלחת שלנו והוא אומר למדריכה שלו שהוא מתבייש בשייכות שלו למשלחת שלנו ושהוא מנסה למצוא חן בעיני הבנות של האולפנות. ניכר כי הוא מודע למיוחדות של הקבוצה אליה הוא משתייך. לבסוף, הוא נעתר לשים את חולצת המשלחת, מתחת לחולצת כפתורים שלבש.

ערב חסידי אומות עולם הינו ערב מרגש באווירה חגיגית, שמטרתו הבעת הוקרה לפועלם של אנשים מאומות העולם, שסייעו בהצלת היהודים בזמן השואה. בטקס נוכחות שתי נשים קשישות שייצגו את חסידי אומות העולם ואיש עדות ניצול שואה. השלושה ישובים על הבמה, מאחוריהם עומדים שלושה בני נוער משתתפי המסע שיגישו להם בהמשך פרח ושי צנוע וכן נער ישוב על כסא גלגלים עם נכות פיזית ממשלחת מקבילה²².

²¹ הערת החוקרת: בדיעבד כשחזרה ארצה הסתבר כי כתוצאה מהנפילה, הייתה אצלה פגיעה בצלעות. היא סבלה מכאבים, אך לא רצתה להטריד אותנו ולהדאיג אותנו והמשיכה לתפקד עד סוף המסע.
²² הערת החוקרת: מדובר למעשה במעין ערב שירה בציבור, המלווה במשמעות עמוקה ובמטען רגשי, לאור חוויות המסע. נראה כי ערב זה מהווה מעין חיבור וגשר, בין השואה שהתרחשה על אדמת פולין ליהודי אירופה, לבין הקמת מדינת ישראל לעם היהודי בארץ ישראל ועצם קיומו במדינת היהודים.

הערב נפתח בשירים נוגים ושקטים כמו: "לתת את הנשמה ואת הלב", "כולנו רקמה אנושית חיה" וממשיך בשירים קצביים יותר ומלאי תקווה, שירי ארץ ישראל ושירים ישראליים²³.
תוך כמה דקות, לא נותרו כמעט משתתפים ישובים על כסאות האולם, חברי כל המשלחות מרגישים צורך עז לקום, להתנועע, לקחת חלק בשירה ולרקוד למרגלות הבמה. גם חברי המשלחת שלנו מצטרפים ואף מפתיעים בידעם את מרבית ממילות השירים, שמוקרנים על גבי שקפים במסך שעל הבמה. המשתתפים שלנו מתערבבים עם הבנות מהאולפנות, שרים, רוקדים איתן ועם אנשי הצוות כתף אל כתף וכולנו מצטלמים בצוותא. ניתן לראות יותר חברים שלנו עם דגלי ישראל, מלכה הצטלמה עטופה בדגל ישראל גדול, כשכולה קורנת מאושר וגאוה. אילן, מפתיע אותי לטובה הוא הגיע יחיד מהמסגרת שלו, ללא חברים וללא הכרות מוקדמת עם המשתתפים למסע הזה. עד עתה היה שקט ומופנם ומנומס. הוא נרתע ממגע ומקרבה. כאשר אנשים קמו לרקוד למרגלות הבמה, הוא עלה על הבמה בשמחה ובהתלהבות רבה, החל לשיר ולמחוא כפיים. ממש התרגשתי בשבילו. גם ערב זה הסתיים בשירת המנון התקווה, אך הפעם ניתן היה לשמוע ולחוש באופן מיוחד את עוצמת השירה, את הגאוה הרבה ואת חשיבותה של כל אחת מהמילים. החברים חוזרים למלון שמחים וטובי לב ופורשים לשינה בחדריהם, קרוב לחצות.

לסיכום, מהתצפית של היום החמישי למסע עלה כי השבת עברה בנעימים. התנאים הפיזיים המצוינים במלון והאווירה הנחמדה והחגיגית היטיבה איתנו ועם המשתתפים. נראה כי כולנו היינו זקוקים למנוחה הזאת ולשינוי האווירה. החברים התנהגו לפי הכללים. לראשונה במסע, כלמודי ניסיונות קודמים, ביקשנו וקיבלנו הקלות על פי הצורך. אפשרו לנו ואפשרנו למשתתפים גמישות - חלק מהחברים ששבו למלון הלכו לנוח וחלקם התכוננו לטקס הצפוי להם למחרת. השיא היה במוצאי שבת, בערב המשמעותי, השמח, המרגש והסוחף שחווינו. נראה כי במהלך הערב, בו הודגש הקשר בין שואה ותקומה ובין עם ישראל לארץ ישראל, השימוש בסממנים לאומיים כמו דגלי ישראל הגיעו לשיא, בקרב המשתתפים וכך גם גאוותם הלאומית ותחושת שייכותם לעם היהודי ולמדינת ישראל. הלכידות הקבוצתית והשייכות נראית גם היא בשיאה, למעט מקרה אחד יוצא דופן (יפורט בדיון). כמו כן נוצרו חיבורים נוספים בין הבנות לחברי המשלחת שלנו ונראה כי הקבלה על ידי הבנות וההשתתפות עם הכלל, מיטיבה עם חברי המשלחת שלנו. הרגשות חיוביים מאוד, מצב רוחנו מרומם ואנחנו מתחילים להרגיש את סוף המסע.

81 מדובר בשירים כמו: "השמש תידום בין עזה לרפיח", "אור עולה בבוקר", "לא נפסיק לשיר", "לחיי העם הזה", "שבחי ירושלים".

היום השישי למסע מתחיל בנסיעה לכיוון טיקוצ'ין, שם אנחנו מבקרים בכיכר העיר ובבית הכנסת המרשים, המשקף את עושרה של הקהילה היהודית שחיה במקום. לפי דברי המדריכה, טיקוצ'ין היתה מהעיירות הראשונות בהן התרחשה השמדה המונית של יהודים ושקהילתה הושמדה כמעט לחלוטין. היא מספרת חודשים לפני תחילת ההשמדה העיקרית, תושבי העיר התבקשו על ידי הגרמנים להתכנס במועד מוגדר בכיכר העיירה. כל יהודי העיירה מלבד הנכים והזקנים כונסו בכיכר העיר והובלו במשאיות וברגל אל יער לופוחובה הסמוך. היהודים הובלו להשמדה המונית בבורות ירי. מבית הכנסת אנחנו ממשיכים אל יער לופוחובה הסמוך, לאור הסיפור הקשה ששמענו, הכניסה ליער שקטה, אנשים מכונסים בעצמם, מתייחדים עם זכר הנספים, מנסים לקלוט ולהבין את מה שהתרחש בין העצים, בתוך היער הפסטורלי לכאורה. אני נכנסת עטופה בדגל ישראל. יאיר מתחיל פתאום לדבר לכאורה, אל הילדים היהודים שמחכים ביער לבד ללא הוריהם ולא מבינים מה קורה. הוא מדבר לעצמו והצוות מאפשר לו לעשות זאת. ניכר כי הוא ממש נכנס לסיפור וחי אותו. הוא מרוגש כולו, רועד, מנופף בידיו לעבר הילדים ומרגיע אותם. ב-שלושה מתחמים מגודרים בתוך היער, ניתן לראות את שרידי הבורות. המקום קשה להכלה. אנשים בוכים, חלקם אף נראים על סף התפרקות מהזעזוע. על הגדרות וסביבן נהוג להניח מזכרות שונות ולהדליק נרות. המשלחת שלנו בחרה להכין מבעוד מועד קופסאות שקופות מקושטות, המכילות בתוכן חול כמזכרת מארץ ישראל והחברים שופכים את החול מהארץ, שמתמזג עם החול המצוי מעל הבורות²⁴. סמוך לבורות, שרה ואור, דור שלישי לשואה, מציגות עדות אישית שהכינו מבעוד מועד, על הסבים שלהן. רחל מביאה עדות משפחתית של חברה טובה. לעיתים, כאשר הן מתקשות להביע עצמן מדריכת פולין מסייעת להן בהקראת העדות. כל חברי המשלחת שלנו מקשיבים. למרות שהעדויות מתארכות מעט, איש לא פוצה קול ולא מפריע. בסוף העדויות, משמיעה מדריכת פולין שיר שקט ועצוב, החברים חבוקים במעגלים, לעיתים בשלשות, לעיתים בזוגות. יאיר למשל עוצם עיניו בכאב ומתנועע כתף אל כתף עם אלי. חלקנו דוממים, חלקנו בוכים וחלקנו מצטרפים לשירה. אני מוצאת את עצמי באחד המעגלים, מימיני חיים, משמאלי אסנת, מרגישה ספונה בכאבי, כולי מצומצמת והכאב צורב ממש. בהמשך, מתכנסים כלל חברי המשלחת במתחם היער לטקס היומי. הקבוצה שלנו אחראית על הטקס. המשתתפים לובשים את חולצות המשלחת. מאחור חברים מחזיקים דגל ישראל גדול. הטקס מרגש ובלוט בעוצמתו על רקע מיקומו ביער בו התרחשו הזוועות ועל רקע היות חברי המשלחת שאמונים על הטקס, אנשים עם מש"ה. למרות מוגבלותם,

²⁴ הערת החוקרת: עוד בארץ נערך דיון בנושא ולמשתתפים הוסברה הסימבוליקה שבבחירת הבאת חול מארץ ישראל והעובדה שהנרצחים לא זכו להגיע לארץ ישראל הקדושה ולחזות בהקמת המדינה, שהוקמה מיד לאחר השואה בין היתר בזכות הניצולים.

הצלחנו להרים בזמן קצר יחסית טקס מרשים, הקטעים לקריאה, השירה והנגינה מצריכים מאמץ רב. המשתתפים מקריאים טקסטים מתוך חוברת שהוכנה עבורם מראש. למרות שהטקסטים מנוקדים, ניכר כי הקריאה קשה לחלקם, אך הם מתאמצים לקרוא בצורה רהוטה ומובנת ככל שניתן. הם שרים שירים שמתאימים לטקס, כמו "הליכה לקיסריה". אסנת ואור בחרו לשיר בצמד את שירה של שרית חדד "כשהלב בוכה". את השירה מלווה דולב בנגינה על אורגן, הוא התאמן חודשים רבים על קטעי הנגינה. הדבר אינו מובן מאליו ואני מעריכה אותו מאוד על כך. יאיר מסיים את הטקס באמירה מצמררת של קדיש תוך שהוא ממרר בבכי ומסיים בהצדעה כמקובל בצה"ל (בהיותו מתנדב בצבא). אחת מנשות הצוות ניגשה אליו והניחה יד על כתפו לנחמה. דולב מסיים בנגינת המנון "התקווה" וכולם מצטרפים. מלכה שהכריזה על תום הטקס, ממררת בבכי, ניגשים להרגיע ולנחם אותה גם אנשי צוות שלנו וגם בנות מהאולפנה. לאה גם היא בוכה ואני שמחה שהיא מצליחה לפרוק את אשר היא חווה, לאור התנהלותה המופנמת והקושי שלה לשתף בשיחות הערב. המדריכה שלה ניגשת אליה והשתיים מתחבקות. עם סיום הטקס, ניכר ההלם על פני כל משתתפות האולפנות והתיכונים. הן עומדות במעגל גדול ומתקשות לעכל את הטקס הבלתי סטנדרטי שחוו. חלקן בוכות מהתרגשות. ניכר כי גם המורים והמלווים שלהם מופתעים מהעוצמה. אנשי צוות מלווים מהמשלחת שלנו שהיו מאופקים רגשית ולא בכו עד עתה, מתפרקים ובוכים. גם אצלי ההתרגשות בשיאה. אני בעצמי, שעד עתה שלטתי רגשית בכל הסיטואציות, מתפרצת לראשונה בבכי ממשי ולא צפוי. למרות שאני מכירה את האוכלוסייה כבר שנים רבות, הם מפתיעים אותי בכל פעם מחדש ואני גאה בהם ואוהבת אותם מאוד. כולם מתקשים לעזוב את המקום ולצאת מהיער. אחת מהמדריכות שלנו נצמדת לגדרות ולראשונה במסע בוכה בכי משמעותי ונוגע ללב. משתתפים מהמשלחת שלנו ניגשים אליה בדאגה ומנסים לנחם אותה ולתמוך בה. לבסוף, כולם עולים בשקט לאוטובוסים. אנחנו ממשיכה לטרבלינקה וכמו בכל אחד מהאתרים, מדריכת פולין מספקת הסברים מותאמים למשתתפי המשלחת שלנו. המשתתפים ישובים על אנדרטת פסי הרכבת ומקשיבים גם הפעם קשב רב להסברים. לאחר מכן, מתקבצים כלל חברי המשלחת וכן חברים של משלחת מקבילה, לטקס המרכזי בטרבלינקה, הוא מתקיים בנוכחות בכירים ממנהלת פולין. בשטח מחנה טרבלינקה הוקם אתר הנצחה לאומי של פולין, בצורת בית עלמין. על שבע עשרה אלף אבנים חרוטים שמות הקהילות שמהן הובאו קורבנות להשמדה לטרבלינקה. עשר אבנים מציינות את שמות המדינות מהם גורשו היהודים לטרבלינקה. המבקרים במקום מסתובבים בין האבנים ונראה כי הם מתרשמים מהכמות העצומה של הקהילות שהן מסמלות. הטקס המרכזי מתקיים סמוך למצבת הזיכרון המרשימה שהוקמה במקום לזכר קורבנות הנאצים ובסמוך לאבן הזיכרון שנמצאת במקום לזכרו של יאנוש קורצ'אק. הטקס כולל הדלקת שש משואות לזכר ששת מיליון הנרצחים. מנהלת המשלחת הכללית ניגשת אליי ומבקשת ממני לבחור

משתתף מצטיין של המסע שלנו, שידליק משואה. בהתייעצות עם הצוות ולאחר התלבטות קצרה, אנחנו בוחרים במלכה, שבלטה לטובה לאורך כל המסע, הייתה פעילה בשיחות הערב ובהדרכות, שיתפה אותנו בסיפורה המשפחתי וסייעה לצוות בכל הנדרש, תוך שהיא מתגברת על הקשיים האישיים שלה. מלכה מתרגשת מאוד מהמעמד ומתארגנת ללבוש את חולצת המשלחת בצבעי כחול לבן. המעמד מרגש גם אותנו ואני חושבת לעצמי שהתפקיד ממש מגיע לה לבחורה המקסימה הזאת. אחת מששת המשואות, מודלקת על ידי שתי בנות עם צרכים מיוחדים- אחת מהן, נערה נכה המרותקת לכסא גלגלים מהמשלחת המקבילה והשנייה מלכה שלנו. מלכה המתינה בסבלנות ובצורה מכובדת עד אשר איש צוות מהמשלחת המקבילה יסייע לנערה עם הנכות לעמוד בקרבת המשואה ויחד השתיים הדליקו את המשואה. אני מצטמרת וגאה בהתנהלות של מלכה ובהתחשבותה בזולת.

לסיום היום השישי למסע והערב האחרון טרם השיבה ארצה, התאספו כלל משתתפי המשלחת לדברי פרידה וחלוקת מתנות לצוות. אני מקריאה את דברי הפרידה שלי (ראה נספח מס' 18) ומעלה את אלי ואת יעקב כדי להיפרד מכל הקבוצות, בשם המשלחת שלנו. כולם מוחאים לנו מחיאות כפיים סוערות וההתרגשות גדולה. אני חשה תחושה של שליחות על כך שהוצאתי את המשלחת שלנו לפולין יחד עם קבוצות "רגילות". לאחר מכן, התקיים מפגש סיכום לחברי המשלחת שלנו, שמטרתו היה לסכם את המסע מבחינת המשתתפים ולסגור מעגל.

תצפית ערב- מפגש ערב קבוצתי אחרון לפני העזיבה את פולין (יום א' בשבוע- 16/08/15)

ס' מנחת קבוצות וחברה בצוות הבכיר שהתלווה למסע, מדברת עם הקבוצה על מטרת המפגש ועל חשיבותו, מפגש שהוגדר כמפגש סכום המסע. המשתתפים מתבקשים לסכם במשפט אחד את חוויית המסע שלהם.

רבקה: למדתי על פולין ועל השואה.

עומר: הרגשתי לא טוב עם זה, זה הכניס לי כאב.

מלכה: יצאנו לשליחות מהמדינה שלנו.

אור: המסע היה קשה מאוד, לראות את התמונות שלהם.

יאיר: אני מאוד התרגשתי.

אסנת: זה מסע לא קל, זה קשה. בית העלמין היה קשה.

יאיר: הכי קשה היה לי באושוויץ.
בטי: לי הכי קשה היה בהר האפר.
מלכה: לי היה קשה בתאי הגזים.
ס': מה למדתם מהמסע הזה?
רבקה: איך שהיהודים שרדו ונלחמו בגרמנים בסרט. הם ניצחו.
חיים: על הגטו למדתי.
חנן: שאחד בשביל כולם וכולם בשביל אחד.
עומר: שחלק מהיהודים שרדו ושהילדה שאיבדה את אמא שלה קיבלה את זה מאוד קשה.
ס': מה תספרו בבית כשתחזרו?
רחל: על הטקסים שהיו.
יעקב: שהייתי באושוויץ, בגטו ורשה.
ס': עם איזו הרגשה אנחנו חוזרים ארצה?
חיים: עם הרגשה מוצלחת.
אילן: הרגשה של כאב.
רבקה: השתנינו קצת ולמדנו על השואה.
דני: הרגשה כבדה.
יאיר: גאים במדינת ישראל!
יעקב: אין על הארץ שלנו!
ס': כמה נרצחו?
כל המשתתפים ביחד: 6 מיליון.

לסיכום, מהיום השישי למסע עלה כי המשתתפים שלנו היו מדהימים והצליחו להרשים את כולם, כולל אותנו בעצמנו שמכירים שנים את האוכלוסייה. הטקס שלהם היה סוג של שיא במסע. הופתעתי לטובה מהם ומהיכולות שלהם. הכניסה ליער והטקס שהתנהל בו הציפו רגשות, גם בקרב משתתפים ואנשי צוות שהיו "אסופים רגשית" עד לרגע זה. הטקס היה עוצמתי, בפרט לאור העובדה שמי שהוביל אותו הם אנשים עם מש"ה, שהתאמצו להרים טקס מכובד, תוך שהם מתגברים על הקשיים האישיים שלהם. אני מאוד שלמה שהחלטתי לצאת למסע הזה ושמחה שהם זכו לקחת בו חלק. אני גם סבורה שכל מי שהצטרף אליהם למסע, מהחינוך "הרגיל", הרוויח זכה להכיר את האוכלוסייה הייחודית והמיוחדת הזאת. הם הצליחו לרתק את כולם בטקס והפתיעו לטובה בהתנהגותם גם את אנשי המקצוע הוותיקים בתחום המסעות לפולין. סוף המסע מתקרב וההתרגשות בעיצומה. בשיחת הערב המסכמת בלט כי למרות הבעות של קושי רב וכאב מצדם, הם מדברים על חווייה מוצלחת, על חוויית הלמידה, על רכישת הידע והפנמתו, על חשיבות הטקסים, על לכידות חברתית, על ערבות הדדית, על שינוי אישי שעברו, על תחושת השייכות והגאווה במדינת ישראל ולאורך ישראל.

תצפית היום השביעי- יום שני-17/8/15

היום האחרון למסע והמזוודות של כולם צריכות להיות ארוזות. המדריכות עוברות בין החדרים, מסייעות למי שצריך ומוודאות שלא נשכח כלום. היום השביעי למסע בהיותו יום הטיסה חזרה ארצה, תוכנן להיות מתון ורגוע יחסית. חברי המשלחת שלנו יוצאים בבוקר בהתרגשות מהחדרים לכיוון חדר האוכל. יעקב שבלט בהתרגשותו ובגעגעויו הביתה, נלהב ואמר בהזדמנויות שונות לאורך היום: "זהו, גמרנו לבכות, סוף סוף חוזרים הביתה, אין כמו בארץ". בתחילת היום מתקיים ביקור בגן החיות בוורשה, בו מסופר הסיפור המיוחד של הצלת כשלוש מאות מיהודי ורשה, החבאתם בתוך התאים האחוריים של כלובי החיות ובביתו של מי שהוגדרו לימים כחסידי אומות העולם- יאן ואנטונינה ז'בינסקי זכרם לברכה. הגן פעיל עד היום. כלל משתתפי המשלחות מסיירים סיור קצר בחלק קטן של הגן, מפאת קוצר הזמן. ניתן לראות כי חלק גדול מהביקור בגן החיות מוקדש לפרידה של חברי המשלחת שלנו מהמשלחות של הבנות. הם מצטלמים איתן, מתחבקים ומחליפים מספרי טלפון ביניהם. ניכר כי ההתרגשות רבה. אנחנו ממשיכים למסלול הגבורה המוביל מכיכר השילוחים לאנדרטה לזכר מורדי גטו ורשה ומקשיבים להדרכה. ניכר שהמשתתפים כבר מאבדים את סבלנותם, הם לא תמיד קשובים להסברים, נראים עייפים, מבולבלים ונרגשים מסיום המסע ומהשיבה ארצה. הם מדברים על השיבה ארצה, למשפחותיהם, למקומות עבודתם ולחברים שלהם. בהמשך אנחנו נוסעים לביקור במוזיאון המרשים לתולדות יהודי פולין, הממוקם בשטח של גטו ורשה. אנחנו חווים רק חלק קטן מהאפשרויות ומהמיצגים והתחושה היא של

פספוס, בבחינת "תפסת מרובה לא תפסת". יש כל כך הרבה מה לראות ומה ללמוד במוזיאון הזה, אבל אנחנו לא באמת מצליחים להפיק תועלת מהביקור בו, בשל הזמן הקצר שהוקצב לנו במקום. כאמור המשתתפים עייפים ושחוקים מהמסע, הדבר בלט במיוחד כאשר עומר ורן נרדמו זה לצד זה על אחד הספסלים, תוך כדי דברי המדריכה. התחושה הייתה כי מיצינו. דולב הדאיג אותנו במיוחד²⁵. עם כניסתו למוזיאון לא חש בטוב, התלונן על קוצר נשימה, ולחץ בחזה. הוא נבדק על ידי אחות המשלחת והפרמדיק, הדופק נמצא מעט גבוה, הוחלט באותו רגע על השגחה צמודה ומנוחה. בחצר המוזיאון, בכיכר גיבורי הגטו, למרגלות האנדרטה שהוקמה לזכרם, מקיימים כלל המשתתפים טקס אחרון טרם עזיבתם את אדמת פולין. בשעות אחה"צ, אנו מקבלים ארבע שעות חופשיות לצורך קניות ואתנחתא בקניון פולני "ארכדיה", מה שמסמן את סיום המסע והחזרה לשגרת החולין. המשלחת שלנו שבה בשלום ארצה בטיסת לילה ונחתה נרגשת בארבע לפנות בוקר בשדה התעופה בן גוריון.

לסיכום, מהתצפית של היום השביעי למסע עולה כי המשתתפים התעסקו בעיקר בצורך שלהם להיפרד מהסובבים אותם, הם פחות פנויים ללמידה ואינם קשובים לתכנים. גם הם וגם אנחנו עייפים, נרגשים, מיצינו, אנחנו מתגעגעים ומשתוקקים לחזור הביתה בשלום.

²⁵ הערת החוקרת: בילדותו הייתה כנראה היסטוריה לבבית. עם הנחיתה בארץ הוא נבדק, הממצאים תקינים, משיחה עמו עלה כי התרגש והיה עצוב, ניכר כי הנסיעה והמראות אליהם נחשף השפיעו עליו, והוחלט על המשך שיחות טיפוליות בארץ. מאז הוא חזר לשגרה וחזר לעצמו.

נספח מס' 30 - שיחת סיכום קבוצתית, לאחר הביקור במחנה המעפילים בעתלית, חודש לאחר

החזרה ארצה (20/9/15)

ס' מנחת קבוצות וחברה בצוות הבכיר שהתלוותה למסע, מדברת עם הקבוצה על מטרת המפגש, שהוגדר כמפגש סכום לצורך "סגירת מעגל".

ס': בואו נחזור לתקופה שלפני היציאה למסע. רציתי לשאול אתכם למה בכלל היינו צריכים לצאת למסע?

עומר: לפני כן דיברנו מה חשוב לראות שם, במה להיזכר, לדעת ולהבין מה קרה שם

ס': איפה שם?

עומר: בפולין.

ס': למי?

עומר: ליהודים.

מלכה: היה חשוב לכל אחד ואחד להיות בפולין ולחוות את מה שהם חוו ולראות מה היה שם ואיך היה שם. זה העם שלנו. זה היהודים שלנו. רציתי לדעת מה קרה למשפחה שלי, לדעת ולראות מה הם חוו.

ס': למה היה חשוב לנו לנסוע לפולין?

יאיר: המסע חשוב בגלל הגאווה. גאווה שלנו. אנחנו מדינה חופשית.

אור: המסע היה חשוב כדי שנדע מה עבר על האנשים של מדינת ישראל, של העם היהודי שהיו שם ושל המשפחה שלנו.

בטי: לדעת מה שהיה בשואה, מה שעברו היהודים.

ס': אז במקום שתיסעו, הייתי מבקשת מענת המדריכה לבוא למסגרות שלכם ולספר לכם מה קרה ליהודים בפולין.

עומר: אין לזה טעם (בטון כועס, כמי שמנסה להבהיר לנו את עמדתו ואת חשיבותה).

ס': הייתי מבקשת ממנה להראות לכם תמונות.

עומר: זה לא נותן שום דבר, זה לא נותן הרגשה. כשאנחנו מרגישים יש לנו יותר ידע. המקום. הריח.

אור: הרגשתי שאני חלק ממדינת ישראל שהתגברה על השואה ועל הנאצים.

עומר: אנחנו לא צריכים לראות תמונות. בתמונות זה לא נותן לנו שום דבר. דברים כאלה שקרו ליהודים שלנו זה מחזה. אני זוכר שנכנסתי למקום חשוך וב' (המדריכה המלווה הישירה שנפצעה) לא הייתה ונבהלתי בחושך. בכלל לא ראיתי את א' (מנהל המסגרת שלו וסגן ראש המשלחת). א' (אחת המדריכות המלוות) תפסה לי את היד והורידה אותי ופחדתי. לא ראיתי אף אחד.

אלי: היינו צריכים לבוא ולראות במקום את כל המראות. את המשקפיים, את השערות, את הנעליים.

רינה: חשוב לדעת מה שקרה בפולין. לראות את המקומות שאנשים חיו בפולין, בגטו.

ס': אמרתם שנורא חשוב לנסוע לפולין כדי לדעת מה קרה לעם היהודי בתקופת השואה ושחשוב לנסוע לשם. יש פה אנשים שדיברו על ריחות ועל רגשות קשים כמו פחד, אנשים אחרים דיברו על רגשות אחרים של עוצמה וגאווה.

אור: גאווה שהצלחנו להתגבר על כל המצב, ניצחנו את היטלר, את הגרמנים ואת הפולנים.

ס': איך ניצחנו אם נרצחו 6 מיליון יהודים?

אור: חלק הצליחו לברוח, הם הצליחו למרוד.

יאיר: יש לנו מדינה שלנו. להם לא הייתה מדינה. לנו מה חסר?

ס': לפני כמה זמן קרתה השואה?

משתתפים בצוותא: עונים מגוון תשובות.²⁶

ס': לפני 70 שנה. זה היה מזמן. למה צריך ללמוד מה קרה שם?

משתתפים בצוותא: כדי לזכור.

ס': למה לזכור?

מלכה ודני: כי הם חלק מהעם שלנו.

²⁶ הערת החוקרת: קיים קושי קוגניטיבי מובנה בהבנת זמנים בשל המוגבלות השכלית וכן העדר חשיפה מספקת לתאריכים כחלק מהחלטה אסטרטגית אודות התכנים והחומרים המועברים.

עומר: הם חלק מהחיים שלנו. לא זוכר איפה היינו שראינו את הפסל של יאנוש קורצ'אק (מתכוון לפסל בבית העלמין בורשה). הוא מחזיק כמה ילדים איתו שהוא לימד אותם וגידל אותם כאילו הם היו הילדים שלו ואני כשראיתי את זה וכשענת (מדריכת המסע לפולין) סיפרה על זה, הרגשתי עצב בלב ואמרתי לענת- למה הוא לא ברח? איך זה שהוא לא הצליח לברוח עם הילדים?

ס': מה קרה שהוא לא הצליח לברוח?

עומר: אולי הוא לא הספיק לברוח כי היו לו יותר מידי ילדים.

ס': יש לנו יום הזיכרון לחללי צה"ל כל שנה. למה חשוב לנו לציין את זה כל שנה ולעמוד בצפירה?

משתתפים בצוותא: כי הם נלחמו למעננו, כי בזכותם יש לנו מדינה, אנחנו זוכרים אותם.

ס': אז למה אנחנו זוכרים את אלה שנרצחו בשואה ולמה זה חשוב כל שנה לזכור את כל ה-6 מיליון?

יאיר: כדי לספר לדורות הבאים מה היה.

ס': למה אנחנו מספרים כל שנה בליל הסדר את סיפור יציאת מצרים?

יאיר: כדי להעביר מדור לדור מה שקרה לעם היהודי במצרים.

ס': ופה חשוב לנו לזכור מה קרה לעם היהודי בשואה.

אור: זה עובר מדור לדור.

ס': יש כאלה שאומרים לא לשכוח ולא לסלוח. אבל בעיקר מה אסור לנו? לשכוח.

דולב: אסור לסלוח לגרמנים.

ס': אז מה אתם הייתם ממליצים למשרד הרווחה? מה דעתכם? להוציא משלחת?

אלי: כן, חייבים, כן, חייבים.

אור: כן, שילמדו כמו שאנחנו למדנו.

ס': למה באנו לפה היום? למה בחרנו לקחת אתכם למחנה המעפילים?

בטי: שהם הגיעו לישראל. הם הגיעו מכל הארצות.

ס': ומה קרה פה? מה זה המקום הזה?

בטי: מחנה פליטים.

ס': למה היה חשוב שאחרי שהיינו לפולין נבוא למקום הזה?

בטי: כי היהודים הגיעו לישראל באוניות.

ס': ראינו כל מה שעבר על היהודים, למה דווקא לפה הגענו בסוף? מי יודע מתי הסתיימה המלחמה?

המלחמה הסתיימה ב-1945. ומי יודע מתי קמה המדינה? המדינה קמה ב-1948. אז כמה שנים עברו? 3 שנים עברו. ומה זה אומר בשבילנו?

רבקה: שזה הבית שלנו. ארץ ישראל זה הבית שלנו.

ס': נכון, אנחנו קוראים לזה הבית היהודי.

רבקה: היה חשוב שנלמד איך המדינה הוקמה.

ס': יפה מאוד, באנו לראות איך המדינה הוקמה אחרי השואה הנוראה.

רבקה: והקמנו פה משפחות.

תומר: למדנו דברים חדשים. ראינו את הסירה. את הים.

ס': אבל מה הרגשתם?

מלכה: היה צפוף, היה קשה.

דני: הרגשתי חוויה כאילו הייתי חלק מהמעפילים.

עומר: ראיתי בעיניים שלי את האוטובוס הישן של פעם וביקשתי אישור מב' (המדריכה) שתצלם לי את זה. זה ריגש אותי כי נזכרתי שפעם הוא היה עובד האוטובוס הזה. היום הוא כבר לא עובד.

ס': אני הרגשתי גאווה. הצליחו להציל את היהודים. נלחמו בבריטים. בשואה לא הצליחו לעזור ליהודים ופה במחנה כן הצליחו. אתם בעצמכם סגרתם מעגל. נסעתם לראות ולהבין מה קרה לעם היהודי בתקופת השואה ולמדנו על האסון הנורא והיום ראינו איך העם היהודי הצליח להילחם ולהציל את עצמו ולהקים מדינה ואנחנו נסענו לפולין כעם חופשי בארצו.

ועכשיו נעשה כאילו אני ממנה אתכם לוועדה שתמליץ למשרד הרווחה מי האנשים שניקח איתנו שנה הבאה בעזרת ה' למשלחת "השחר 7". אז עכשיו אני אפזר על הרצפה כמה דברים ואתם תגידו לי מה הכי חשוב (המילים שהופיעו על הכרטיסיות- התנהגות, משמעת,

כוח פיזי, עזרה, מבוגרים, צעירים, סדר וניקיון, הבנה, שאלות). כמו שראיינו אתכם לפני המסע לדעת אם אתם מתאימים, אנחנו רוצים שאתם תמליצו לנו את מי כדאי לקחת בפעם הבאה. איזה דברים בעיניכם הכי חשוב שנבדוק אצל המועמדים?

דני: משמעת. שיוכלו לשמוע ולהקשיב לצוות.

רבקה: צעירים, שהם יוכלו לראות מה שהמשפחות עברו. צעירים קולטים יותר מהר ממבוגרים.

אור: התנהגות. חשוב לדעת אם יש להם התנהגות טובה, אם הם לא מקללים, מרביצים ואלימים.

מלכה: כוח פיזי, ללכת, הכוח, העוצמה.

יעקב: עזרה. שידעו לעזור אחד לשני, כמו לעזור להוציא את המזוודות מהאוטובוסים, לעלות את המזוודות לחדרים.

עומר: הבנה, להבין את מה שקרה.

ס': איך נבדוק את זה?

עומר: לשאול אותם.

ס': למה הבנה מתקשר?

עומר: מהמוח, מהשכל.

ס': איזה קריטריונים לדעתכם אנחנו צריכים לבחון אצל המדריכים שיוצאים למסע? גם הצוות יכול לענות.

מדריכה 1: שאלות. כאלה שידעו לשאול שאלות.

מדריכה 2: כבוד. כבוד למקום. צריך לדעת לכבד את המקום.

בנימין: מדריכות שלא ירוצו ולא יפצעו.

ס': יש משהו שאתם חושבים שהיינו צריכים לעשות ולא עשינו?

מדריכה 1: היה מאוד חם. צריך לצאת אולי בתקופה אחרת.

מדריכה 2: שהמסלול יהיה יותר מותאם מבחינת הקושי הפיזי.

יאיר: להגיע בזמן ולעמוד בזמנים. סדר וניקיון.

ס': הייתם מורידים משהו ממה שעשינו?

משתתפים בצוותא: לא. לא היינו מורידים כלום.

אור: אני הייתי מורידה חלק ממקומות ההשמדה. הייתי מורידה אחד. כמה מקומות השמדה אפשר לראות כל יום?

עומר: אני הייתי מוריד את המשרפות. זה לא היה נעים לי לראות את זה. הייתי מוריד גם את המלון שישנו בו והיה חם.

ס': אנחנו תכננו שכל ערב יהיו שיחות אתכם, אבל לא הספקנו לעשות את כולם. האם היה צריך לדעתכם שיחות כל ערב?

אור: לא, כי היה אפשר ללכת לישון יותר מוקדם. הייתי עייפה.

יעקב: כן, בשביל לסגור כל יום מה שעברנו ולספר איך הרגשנו, מה חווינו.

נספח מספר 31 - ראינות אישיים, לאחר החזרה ארצה

31.1 ראיין אישי עם מלכה (שם בדוי), משתתפת במשלחת "השחר", שבוע לאחר החזרה ארצה מהמסע (מועד הריאיון- 23/8/15)²⁷

- חוקרת: מה שלומך? איך הייתה החזרה הביתה?
- מרואיינת: חזרתי מותשת. ישנתי המון. שעות.
- חוקרת: האמת שגם אני, זה היה ממש מעייף. ואכלת טוב?
- מרואיינת: אכלתי טוב.
- חוקרת: תוכלי לסכם לי את המסע מבחינתך?
- מרואיינת: המסע שינה אותי לטובה, באתי חזרה יותר מפוכחת. יותר אני מבינה מה היה ומה קרה. לא הבנתי את המשמעות. עכשיו אני יותר במציאות ופחות בסרטים. - חוקרת: תוכלי לתת לי דוגמאות? מה למשל?
- מרואיינת: למשל הנעליים, הפרוטזות, המשקפיים, הריחות של הגזים והעשן, הזוועה שהייתה שם, תאי הגזים שהיינו, התמונות שראינו. הטקסים שכולם עשו. היה מרגש. הבנות- אהבתי את כולן. - חוקרת: אם נחליט בשנה הבאה להוציא שוב משלחת של "שחר" למסע, האם לדעתך צריך לצאת שוב עם הבנות מהאולפנות, או עם קבוצות אחרות, אולי הורים נניח?
- מרואיינת: עם הבנות, הן עושות שמחה בלב. - חוקרת: במה המקום עצמו שהיינו בו, שונה ממה שראית בסרטים?
- מרואיינת: בסרטים רואים חלקים. במציאות רואים את כל מה שקרה. את כל המקומות שאפשר להרגיש אותם. זה לא אותו דבר כמו להרגיש ברגליים שלך. אני אזכור את זה לתמיד, הכי לטובה שיש. התחברתי לכל המדריכים והחניכים, לכולם. אני מוכנה לעשות את המסע עוד פעם בשביל החוויה שהייתה לי עם החבר'ה. נהייתי מכל רגע. אני ילדה שלא מתחברת כ"כ מהר, הייתי מתרחקת מכולם והפעם התקרבותי לכולם כי נתנו לי את הביטחון לגשת לכולם, להתקרב, את החיבוק של כל הבנות, החבר'ה והמדריכים. - חוקרת: את אומרת שנהנית מכל רגע. את יכולה להסביר?

²⁷ הערת החוקרת: יום לאחר הראיון מלכה התקשרה אליי וסיפרה כי היא השיגה את דפי העדות מיד ושם על הסיפור המשפחתי שלה וכי היא ממשיכה להתעניין בנושא ולחקור אותו.

- מרואיינת: בפולין היתה שירה, ריקודים, גם בוכים, גם שמחים וזה נתן לי הרגשה טובה. - חוקרת: אפילו זכית בסוף בתואר מצטיינת משלחת "השחר" והדלקת את המשואה.

- מרואיינת: שמחתי מאוד שבחרו אותי, הרגשתי טוב, היו גאים בי, כל המשפחה שלי היתה גאה בי כשהדלקתי את המשואה. - חוקרת: מה הרגשת באותו רגע שהדלקת את המשואה?

- מרואיינת: היה לי קצת מוזר כי זאת פעם ראשונה שאני מדליקה משואה. כשראיתי את התמונות שפול (הצלם) צילם, היה בי זעזוע, לא הספיק לי, זה עורר בי שוב את הרצון לנסוע ולראות שוב. לא הספקנו לראות הכול. היינו עייפים ומותשים. - חוקרת: ולמרות העייפות והקושי, האם היית ממליצה גם לאנשים אחרים לצאת למסע שכזה?

- מרואיינת: כולם מאוד נהנו. שנה הבאה אני אמליץ לחניכים לנסוע ולחוות את מה שאנחנו חוונו, בגאווה רבה. לא רואים את זה כל יום ולא חווים את זה כל יום. - חוקרת: בואי נדבר רגע על הגאווה שהזכרת. תוכלי לפרט?

- מרואיינת: אני הייתי גאה בעצמי שהגעתי עד לשם וגם המשפחה שלי הייתה גאה בי. הדלקתי את המשואה. הגעתי לשם ויכולתי לדעת ולזכור מה קרה למשפחה שלי. לא ידעתי כלום. - חוקרת: לא סיפרו לך מה קרה למשפחה שלך בשואה?

- מרואיינת: לא סיפרו לי כלום והיום אחרי המסע אני יודעת יותר על מה שקרה שם. אחרי המסע סיפרו לי על סבא שלי, שהיה קשה לו לבד בשואה בלי המשפחה. סבא שלי אהב לשמוע מוזיקה של מוצארט. עכשיו הדודים שלי אוהבים לשיר וממשיכים עם המוזיקה. סיפרתי לכם בבית העלמין (בוארשה) על הדודים והאחים של סבא שאהבו לשיר. עכשיו גם אני למדתי קצת לשיר, עשיתם לי שמחה ששרתם. - חוקרת: את בעצם מדברת על המשכיות.

- מרואיינת: כן, שיהיה לדור שיבואו אחרינו וגם הבאים שיסעו, שיחוו מה שאנחנו חוונו. - חוקרת: איזה מקומות היו הכי משמעותיים בעיניך?

- מרואיינת: הגטו. צמרמורת ובכי היה לי שם. וכל מחנות ההשמדה שבכיתי שם המון. והיער. - חוקרת: ולמרות שהיה לך קשה ובכית, היית נוסעת שוב?

- מרואיינת: כן, לא הספיק לי קצת, הייתי רוצה יותר לראות וללמוד ולחוות את ההמשכיות. אבל אני רוצה שגם אחרים ייסעו. אני אמליץ להם על זה. - חוקרת: הסרטים שענת הקרינה לנו באוטובוס, גם עזרו לך ללמוד על השואה?

- מרואיינת: הנגן (מתכוונת לפסנתרן) עשה לי שינוי. תיארתי ודמיינתי לעצמי את סבא שלי מגיל קטן, מה עבר ומה היה להם במציאות. דמיינתי מה היה להם שם בעולם שלהם. היה לי טוב שנשעתי לדעת את החוויה. איך הם ישנו. הם סבלו נורא. - חוקרת: ולפני שהם סבלו, איזה חיים היו להם?

- מרואיינת: חיים טובים של אושר, אהבה, שמחה בלב. - חוקרת: וכמה יהודים נרצחו בשואה?

- מרואיינת: 6 מיליון.

- חוקרת: באיזה צורה רצחו אותם?
- מרואיינת: שרפות, חלק ירו בהם, חלק קברו אותם חיים, חלק רצחו אותם ושרפו אותם חיים. קיבלתי צמרמורת איך עשו להם את זה. - חוקרת: ואת אמרת לי שזה שינה אותך כאדם, באיזו צורה?
- מרואיינת: לא הייתי מחוברת לעצמי. הייתי שלילית. לא היה לי כוח בעבודה. המסע נתן לי כוחות ואנרגיות. נתן לי מורל. השתנתי.
- חוקרת: השתנית כלפי עצמך, אבל מה לגבי הסביבה והחברה?
- מרואיינת: לקח לי זמן עד שהתחברתי לכולם וזה עשה לי טוב. - חוקרת: ראיתי גם שעזרת לאנשים בסביבתך כל המסע. זה תמיד היה אצלך.
- מרואיינת: כן, גם בבית זה תמיד היה.
- חוקרת: האם היחס שלך לחברה הישראלית ולעם היהודי ישתנה בעקבות המסע?
- מרואיינת: הבנתי את ההשלכות. הבנתי מה קרה למשפחה של אבא שלי. אני רוצה שישתנה המון, אני רוצה שיהיה שלום, שלא תהיה שנאה בין אנשים ובין ערבים ויהודים. שנאה מובילה לדברים לא טובים כמו רצח רבין. יש רק מלחמות ושנאה, גם בין היהודים וזה לא כיף. שתהיה שמחה וחברות. - חוקרת: איך הרגשת כלפי הנושא של חסידי אומות העולם?
- מרואיינת: בכיתי המון. אני מורידה את הכובע בפניהם על מה שהם עברו למעננו. לא דמיינתי שהם עזרו לנו, לחלשים. - חוקרת: לפני הנסיעה היית מודעת לנושא של חסידי אומות העולם?
- מרואיינת: כן, שמעתי על זה המון.
- חוקרת: אבל לפגוש אותם זה אחרת?
- מרואיינת: התעוררתי. "ירד לי האסימון" על מה שהם עשו בשבילנו. לא דמיינתי עד כמה הם עזרו לנו. הן היו חמודות (מתכוונת לחסידות אומות העולם שהיו בטקס). כשאמרו קדיש לכולם התחלתי לבכות. חשבתי על המשפחה של אבא שלי. אני דור שני ואני חיה את השואה בבית. הדודים שלי עושים טקסים.
- חוקרת: את היית פעם בטקסים?
- מרואיינת: רק בבית הספר.
- חוקרת: ואיך הרגשת בטקסים בביה"ס?
- מרואיינת: הרגשתי כאב לעם ישראל.
- חוקרת: ואיך הרגשת בטקסים בפולין?

- מרואיינת: הרגשתי גאווה. זאת הפעם הראשונה שלי שם. זאת גם הפעם הראשונה שאני יוצאת לחו"ל.

- חוקרת: ואיך הרגשת כששרו התקווה?

- מרואיינת: הרגשתי קשה מאוד.

- חוקרת: תסבירי...

- מרואיינת: היה להם את התקווה לחיות, לראות את האור בקצה המנהרה. בסרטים היה לי מאוד קשה לראות את מה שהם עברו וזה שהחרימו להם. - חוקרת: יש עוד משהו שלא דיברנו עליו ואת רוצה להוסיף?

- מרואיינת: הקדיש. ביום חמישי הקרוב היתה אזכרה של סבא שלי ואמרו קדיש והתחלתי לבכות. היה לי קשה. סבא שלי היה בגטו ורשה ונהיה חולה מזה. סבתא שלי לא רצתה לפתוח את מה שהיה ולספר. זאת הייתה חוויה לכל החיים. במיוחד איתך ועם ל" (האחות הרפואית).

31.2 ראיון אישי עם יאיר (שם בדוי), משתתף במשלחת "השחר", כחודש לאחר היציאה למסע

(מועד הראיון-10/9/15)

- חוקרת: אז איך היה לחזור הביתה?

- מרואיין: נחתנו בחמש בבוקר, א' לקחה אותי לרכבת, אמא שלי חיכתה לי.

- חוקרת: מה שלומה? איך היא מרגישה?

- מרואיין: בסדר. סיפרתי לה חוויות. סיפרתי לה שהיינו בפולין, שראינו את הגטו, בירקנאו, אושוויץ, מיידנק. ואמא שמחה מאוד לשמוע. חוקרת: חזרת עיף מהמסע?

- מרואיין: חזרתי מאוד עיף והלכתי לישון. אם תהיה עוד פעם משלחת כזאת אני רוצה לצאת.

- חוקרת: מה למדת במשלחת הזאת?

- מרואיין: למדתי מה היה ליהודים, הרביצו להם על כלום. על ארץ ישראל חוקרת: איך זה קשור לארץ ישראל?

- מרואיין: הם רצו שיגמר כבר ויוכלו לעלות לארץ.

- חוקרת: יש דברים שלמדת ולא ידעת קודם?

- מרואיין: על מיידנק לא ידעתי.

- חוקרת: זה הפתיע אותך?

- מרואיין: כן. הגודל מאוד הפתיע אותי.
- חוקרת: ואיך היה לך עם שאר החברים במשלחת?
- מרואיין: הקבוצה יחד היה כיף.
- חוקרת: היית רוצה לנסוע שוב עם קבוצה של בנות מאולפנות?
- מרואיין: כן, הן היו מאוד נחמדות.
- חוקרת: מה היה לך קשה במסע?
- מרואיין: לראות את המראות.
- חוקרת: איזה מראות?
- מרואיין: הבוטקה של החיילים. לראות איפה הם נכנסו.
- חוקרת: הסרטים שענת הקרינה לנו בנסיעות באוטובוס עזרו לך גם להבין?
- מרואיין: כן.
- חוקרת: מה היה השיא של המסע מבחינתך?
- מרואיין: להיות ביחד, הכיף, הדיבורים, הצחוקים.
- חוקרת: אתה יודע מה היה השיא מבחינתי לגביך במשא הזה?
- מרואיין: מה?
- חוקרת: הקדיש שהקראת בסוף הטקס שלנו ביער. אתה יודע למה?
- מרואיין: למה?
- חוקרת: כי זה מאוד ריגש את כולם, אתה ממש ריגשת אותנו, כולנו בכינו.
- מרואיין: כן. ביער, התחלתי לדמיין. איפה הם חיכו, אמרו להם לחכות ליד העצים. חוקרת: מה בדיוק דמיינת?
- מרואיין: דמיינתי אנשים, זקנים, ילדים, תינוקות.
- חוקרת: אתה זוכר שבמוצאי שבת השתתפנו בערב חסידי אומות עולם?
- מרואיין: כן.
- חוקרת: ואיך היה לך שם?

- מרואיין: כיף.
- חוקרת: מה היה לך כיף?
- מרואיין: הכיף, השמחה שהייתה, הריקודים, השירים.
- חוקרת: אתה חושב שזה הפך אותך לאדם אחר?
- מרואיין: כן.
- חוקרת: באיזה מובן? באיזה אופן זה הפך אותך לאדם אחר?
- מרואיין: אני יותר רגוע עכשיו. רוצה עוד פעם. היה לי כיף. בא לי לראות עוד. (צוחק). חוקרת: מה מצחיק?
- מרואיין: אני כל פעם נזכר באבטחה שאמרו לנו חכו, צריך אישור.
- חוקרת: אבל זה לא היה רק כיף. היו קטעים עצובים.
- מרואיין: כן, המשרפות, הטקס של הבנות ריגש אותי. חוקרת: לפני המסע, היית משתתף בטקסים ליום השואה?
- מרואיין: כן, אצלי בשכונה.
- חוקרת: ומעכשיו, איך תתנהג לדעתך בטקסים שיהיו?
- מרואיין: אני אהיה יותר רגוע. אני אקרא יותר נכון. חוקרת: אתה יודע שאנחנו צריכים לעשות את הטקס המרכזי ביום השואה בירושלים, נכון?
- מרואיין: כן.
- חוקרת: ותרצה לקרוא שוב את הקדיש?
- מרואיין: כן.
- חוקרת: מה הרגשת כשאמרת את הקדיש?
- מרואיין: הרגשתי "וואו". בכיתי. חוקרת: יאיר, יש עוד משהו שלא דיברנו עליו ואתה רוצה להוסיף?
- מרואיין: הסיפור שלך על סבתא שלך מאוד ריגש אותי וגם ענת ריגשה אותי עם הסיפורים שלה.

31.3 ראיין אישי עם אסנת (שם בדוי), משתתפת במשלחת "השחר", כחודש לאחר היציאה למסע

(מועד הריאיון 10/9/15)

- חוקרת: איך היה לך במסע?
- מרואיינת: חצי היה לי קשה. בבית הקברות היה לי מאוד מאוד קשה. אפילו שהתנהגתי לא יפה אני מתחרטת. בתוך הלב היה לי באמת קשה. אני לא מתחרטת שטסתי. אני גאה שטסתי. חוקרת: דיברת גם אז על נושא הגאווה. את יכולה לפרט על זה?
- מרואיינת: אני לא ראיתי אף פעם מחנות ריכוז והייתה לי גאווה לראות את זה. אני טסתי לפולין ועשיתי את המקסימום. ביום שחזרתי לארץ התחלתי לדבר עם אמא שלי על היטלר. קראתי באינטרנט על היטלר למה הוא רצח 6 מיליון יהודים. חוקרת: למה הוא רצח?
- מרואיינת: כי הוא לא אהב את היהודים. זה שנסעתי לפולין זה כאילו חתך לי את הלב. כשאת רואה את בית הקברות שם. חוקרת: בית הקברות היה לך הכי קשה?
- מרואיינת: כן. קצת. בכיתי. כעסתי. בפולין מוציאים את כל הג'ננות וכל הכעסים. חוקרת: ואת לא מצטערת שנסעתי?
- מרואיינת: לא.
- חוקרת: היית נוסעת עוד פעם?
- מרואיינת: בטח. אני רוצה לנסוע עוד פעם.
- חוקרת: מה למדת חדש שלא ידעת קודם? היה משהו שהפתיע אותך?
- מרואיינת: למדתי על הסרטים. מאוד עניין אותי שהרביצו להם עם המקלות. אמרו לי באוטובוס שזה לא אמיתי.
- חוקרת: הסרט הפתיע אותך.
- מרואיינת: כן.
- חוקרת: לא ידעת שזה היה ככה?
- מרואיינת: ידעתי. בהתחלה קצת פחדתי באמת. ראיתי מיטות שלהם. מקלחות. תאי גזים.
- חוקרת: איך הרגשת בתאי הגזים? איך היה לך?
- מרואיינת: ככה ככה. אבל בטקס שהיינו היה בסדר גמור, גאה על זה. חוקרת: מה היה מבחינתך השיא של המסע?

- מרואיינת: שעשינו את הטקס.
- חוקרת: נכון, אני מסכימה איתך.
- מרואיינת: וגם הכי חשוב שקיבלתי את המכתב של ההורים.
- חוקרת: נכון, זה היה מאוד מרגש. איך היה לך עם הבנות מהאולפנות?
- מרואיינת: טוב. אני שמחה שהדתיות באו איתנו. גם אני שומרת שבת וצניעות. חוקרת: היית רוצה לצאת איתן שוב?
- מרואיינת: כן. אם היו מראיינים אותי עוד פעם על פולין, הייתי מבקשת לצאת שוב.
- חוקרת: אם יבואו אליך חבר או חברה וישאלו אותך אם כדאי להם לנסוע לפולין, מה תעני?
- מרואיינת: אני אגיד להם שכן. גם אם הם עם מוגבלות וגם אם לא.
- חוקרת: למה את חושבת שאנשים עם מוגבלות שכלית צריכים לנסוע לפולין?
- מרואיינת: כי הם צריכים גם לדעת מה היה ליהודים בפולין. היה שם בחור נכה על כסא גלגלים והורדתי בפניו את הכובע. הייתי גאה לראות אותו במסע.

31.4 ראיון אישי עם עומר (שם בדוי), משתתף במשלחת "השחר", כחצי שנה לאחר היציאה למסע

(מועד הראיון- 1/3/16)

-דברי פתיחה והסבר-

- חוקרת: ספר לי על המסע לפולין ומה אתה זוכר ממנו?
- מרואיין: נסענו לפולין, ראינו איך חיו היהודים שם, איך הם חשבו שטוב שם ובסוף הם גילו שהכל לחינם.
- חוקרת: אתה יכול להסביר למה אתה מתכוון?
- מרואיין: לגברים אמרו תלכו להתקלח, זה היה זוועה לראות את המקלחות, תאי גזים, ראיתי אפילו בלון גז שהיה שם. כשראיתי את כל זה ואת המחנה ואת אושוויץ ואת המקומות שהם חיו בהם ושזרקו את כל המשקפיים, הכובעים וכלי האוכל שלהם, היה ממש כאב גדול לראות את זה. אני לא הייתי מוכן לחיות שם, אפילו אם היתה לי הזדמנות לא הייתי נוסע לשם.
- חוקרת: אתה מצטער שנסעת לפולין, או שהיית נוסע שוב למסע כזה?

- מרואיין: אני לא מצטער. הייתי יוצא שוב גם השנה.
- חוקרת: למרות שהיה לך קשה?
- מרואיין: כן, כי זה מעניין, מרתק, אפילו שהיו לי כאבים ברגליים, זה היה מסע טוב וכיף.
- חוקרת: מה היה לך קשה חוץ מהכאבים ברגליים?
- מרואיין: היה קשה העצירות בדרך. שעמדנו.
- חוקרת: כי אז כאבו לך הרגליים?
- מרואיין: כן. אבל היום האחרון היה הכי כיף.
- חוקרת: תזכיר לי מה היה ביום האחרון.
- מרואיין: שהתפצלנו לקבוצות עם המדריכות.
- חוקרת: אתה מתכוון ביום שישי בעיר העתיקה?
- מרואיין: כן. אחר כך הלכנו עם ב' למקדונלס. לא אכלנו באותו הערב בחדר האוכל. גם את הגן חיות מאוד אהבתי. וגם את הבנות שהכרנו שם. התרשמתי מהן מאוד.
- חוקרת: אם היית יכול לבחור, היית מוותר על כל הביקורים במחנות והולך רק לדברים הכיפיים?
- מרואיין: לא. החיות וכל הדברים הכיפיים לא היו חלק מהמסע. אבל היה מסקרן וחשוב להיות במחנות.
- חוקרת: איך היתה לך ההדרכה של ענת במסע? הצלחת להבין את כל מה שהיא הסבירה?
- מרואיין: הבנתי אותה. אפילו צילמתי אותה בטאבלט אבל הכול הלך כי נהרס לי הטאבלט. אבל אני רואה אותה במחשב (מתכוון לאתר האינטרנטי שנפתח במיוחד לצורך תיעוד המסע).
- אני כועס על ענת רק על דבר אחד- שהלכנו יום אחד למלון דפוק בלי מזגן. חם אש היה. את יודעת מה זה חם אש?!
- חוקרת: אבל אתה יודע שזאת לא ענת שהייתה אחראית למלונות.
- מרואיין: אז מי היה אחראי?
- חוקרת: מנהלת פולין הייתה אחראית.
- מרואיין: אה, הבנתי. ואת יודעת מה עוד היה טוב במסע?
- חוקרת: מה?
- מרואיין: כשעשינו את ההצגה היה ממש יפה.

- חוקרת: אתה מתכוון לטקס?

- מרואיין: כן. כשג' ניגן באורגן. אבל הכי צינר אותי שהמדריכה שלי נפצעה ברגל ולא יכלה לבוא איתנו. התבלבלתי בדרך. לא ידעתי לאן ללכת. בסוף א' לקחה אותי איתה. אבל המסע היה יפה. מפרך.

- חוקרת: מה היה השיא של המסע מבחינתך?

- מרואיין: השיחה עם הבנות.

- חוקרת: איזה שיחה עם הבנות?

- מרואיין: הבנות שהתיידדנו איתן ושמחנו להיות איתן.

- חוקרת: זאת אומרת שאם היית יכול, היית יוצא שוב עם אותה קבוצה של בנות!?

- מרואיין: בטח! מה נראה לך, שלא!?

- חוקרת: למה אתה חושב שצריך לקחת אנשים עם מש"ה לפולין?

- מרואיין: כי אולי זה יעניין אותם, הם ירגישו מה שהיהודים הרגישו וחשבו בראש כשהיו בגטאות. אנחנו שהיינו שם וראינו וחווינו, היינו צריכים לנסוע איתם שוב לפולין ולהסביר להם. לא צריך שוב חולצות ותיק. שמרתי הכול. רק ללכת איתם ולספר להם.

- חוקרת: אתה מרגיש סוג של שליחות בעצם?

- מרואיין: כן, אני מרגיש שצריך לספר להם מה היה שם ומה לא היה ואיך הרגשנו שם. הכי מרגש היה שקיבלנו את המכתבים מההורים. אני גם בכיתי בהתחלה, רק כשהקריאו לי את המכתב נרגעתי.

- חוקרת: בכית הרבה במסע?

- מרואיין: לא, כי היה מאוד מעניין, מסקרן והלכתי עם הבנות. עשינו גם שיחות סיכום.

- חוקרת: איך היו לך השיחות סיכום?

- מרואיין: בסדר גמור. ס' שאלה מה כל אחד הרגיש. הכי מעניין אותי שס' נתנה לי את הדגל שלה ושמתי אותו על הגב שלי.

- חוקרת: ומה הרגשת כשהדגל היה על הגב שלך?

- מרואיין: ראו שאנחנו מישראל ולא מארץ אחרת. לכל ארץ יש דגל משלה. הרגשתי שאני לא שייך לארץ פולין אלא לישראל. בפולין יש הרבה מה לראות. בישראל אין כל כך הרבה מה לראות.

- חוקרת: אם היינו מחליטים ללמוד בארץ על פולין?

- מרואיין: אפשר לקנות מחברת ולרשום- המסע לפולין "השחר"- לרשום שם מה שחוינו והרגשנו.

- חוקרת: אני מתכוונת שבמקום לנסוע לפולין נלמד על זה בארץ.

- מרואיין: אפשר.

- חוקרת: אני רואה שהבאת איתך את המחברת.

- מרואיין: זה לא מחברת, זה יומן (פותח אותו). ביומן רשום לי את השמות של אנשי הצוות, שמסרתי לכם ד"ש ברמקול באוטובוס. רשום לי על כל מה שהרגשתי, אבל לא על פולין, אלא על כל מיני דברים שקרו לי פה בארץ ובעבודה אחרי שחזרתי.

- חוקרת: איך היה לחזור לארץ?

- מרואיין: אחרי מסע כזה היה קשה מאוד.

- חוקרת: תוכל להרחיב?

- מרואיין: ב' וא' שאלו אותי- חוץ מהכאבים שהיו לך ברגליים, איך הרגשת? מה חווית שם? וענית להם שזה כאב בלב, הרגשתי מה שהאנשים הרגישו שם. המקלחות, תאי הגזים, המחנות, הפסל שלו עם הילדים (מתכוון לפסל של יאנוש קורצ'אק).

- חוקרת: ואיך התמודדת?

- מרואיין: התמודדתי. בהתחלה קשה, אבל אחר כך סיפרתי לבלה ואמיר והם אמרו לי- טוב שסיפרת.

- חוקרת: יש דברים שלמדת בנסיעה לפולין, שלא ידעת לפני הנסיעה?

- מרואיין: כן.

- חוקרת: תספר לי.

- מרואיין: לא ידעתי בכלל איך היהודים היו חיים שם עם כל המחנות, תאי הגזים והמקלחות. הכול היה סתם. הם הלכו להתקלח ואחר כך הרגו אותם ושרפו אותם חיים. לא היה מגיע להם. אז לא הייתה לנו ארץ ומדינה והיום ברוך השם אלוהים נותן לנו לחיות.

- חוקרת: ואיך זה קשור לשואה שיש לנו ארץ?

- מרואיין: כי אנחנו היהודים צריכים לחיות בישראל, לא בארץ זרה. אני מאמין שאם יאנוש קורצ'אק היה חי, הוא היה מעדיף להגיע לארץ ישראל. לא הגיע לו למות. הוא היה מורה טוב. הכל בגלל הנאצים. הם הרגו אותו. שרית תזכירי לי לאן הלכנו במוצאי שבת?

- חוקרת: הלכנו לערב חסידי אומות עולם. איך היה לך שם?

- מרואיין: היה ממש כיף. רקדתי עם ב'. אבל למה טסנו בלילה? הייתי מת מעייפות. הייתי רדום.

- חוקרת: אז היה קשה ומעייף?

- מרואיין: כן. אני לא רגיל לישון מאוחר. אני לא אוהב להישאר הרבה ער.

- דברי תודה ופרידה.

31.5 ראיון אישי עם שרה (שם בדוי), משתתפת במשלחת "השחר", כשנה ורבע לאחר היציאה למסע. (מועד הראיון- 1/12/16)

חוקרת: שרה, את זוכרת שנסענו לפולין והשתתפנו במסע?

מרואינת: כן.

חוקרת: תוכלי לספר לי על זה?

מרואינת: מה עשינו שם?

חוקרת: כן. מה עשינו? מה את זוכרת?

מרואינת: אוקי, אז ראינו דברים מה שהיה שם אז.

חוקרת: מה ראינו?

מרואינת: ראינו את ההשמדה.

חוקרת: ראינו את ההשמדה? מה היה שם?

מרואינת: נו, את ה... שנהרגו...

חוקרת: מי נהרג?

מרואינת: ה...נו... אנחנו.

חוקרת: מי זה אנחנו?

מרואינת: הישראלים.

חוקרת: הישראלים?

מרואינת: היהודים.

חוקרת: היהודים, נכון? כמה יהודים נהרגו?

מרואינת: מיליון.

חוקרת: מיליון? שישה מיליון.

מרואינת: שישה מיליון, נכון.

חוקרת: ומי הרג אותם?

מרואיינת: הגרמנים.

חוקרת: הגרמנים. ולמה הם הרגו אותם?

מרואיינת: כי הם לא אהבו אותנו.

חוקרת: ספרי לי איך היה לך המסע.

מרואיינת: עצוב מה שראיתי, כי גם סבא שלי היה שם ונזכרתי בו.

חוקרת: נזכרת בסבא שלך במסע... סבא שלך בחיים היום?

מרואיינת: הוא נפטר, אני לא מכירה אותו גם ככה, הוא נפטר שלא נולדתי בכלל.

חוקרת: הוא היה ניצול שואה?

מרואיינת: כן.

חוקרת: את רוצה לספר לי איך היה לך במסע?

מרואיינת: עצוב.

חוקרת: היה לך עצוב?

מרואיינת: ממש.

חוקרת: מה היה לך הכי עצוב במסע?

מרואיינת: שכאילו ראיתי את הדברים הזויים מאוד.

חוקרת: תסבירי...

מרואיינת: את כל הנעליים, את כל השערות ואת כל הדברים הנוראיים האלה.

חוקרת: כן? את זוכרת את כל הדברים האלה? וזה היה לך קשה ועצוב?

מרואיינת: ממש

חוקרת: אם זה היה כל כך קשה ועצוב, למה את חושבת שצריך לנסוע לשם?

מרואיינת: למה צריך לנסוע לשם? כדי לראות מה שקרה וזאת גם חוויה, לקחנו מהחוויה אפילו שזה עצוב. זה לא שמחה המקום הזה.

חוקרת: אז איך היתה לך החוויה?

מרואיינת: חוויה לספר הסיפורים המרגשים שאנחנו צריכים לדעת אותם.

חוקרת: את זוכרת את הסיפורים שסיפרו שם?

מרואיינת: את הסיפורים? פה ושם...

חוקרת: את הבנת את כל הסיפורים וכל ההסברים?

מרואיינת: כן, שהגרמנים לא אהבו אותנו ורצחו 6 מיליון.

חוקרת: ומה אנחנו לומדים מהסיפורים האלה?

- שתיקה.

חוקרת: יש איזשהו לקח שאת חושבת שלמדת?

מרואינת: למדתי בואי נאמר פחות מה שהיה שם.²⁸

חוקרת: מה זאת אומרת?

מרואינת: ש... שסיפור...²⁹

חוקרת: יש משהו שהפתיע אותך ולא ידעת לפני המסע ונדע לך בעקבות המסע?

מרואינת: כן.

חוקרת: מה?

מרואינת: שכאילו, למה כאילו הם הרגן 6 מיליון. אני לא הבנתי למה כאילו הם הרגו אותנו ושנאו אותנו.

חוקרת: זה משהו שהפתיע אותך?

מרואינת: כן

חוקרת: והצלחת להבין את זה במהלך המסע?

- שתיקה.

חוקרת: זה משהו שאפשר להבין בכלל?

- שותקת ועושה לא בתנועת ראש.

חוקרת: לא, אה?

מרואינת: לא.

חוקרת: נכון, גם לי קשה להבין למה הם חשבו שהם צריכים לעשות דבר כזה ומאיפה זה בא להם הרעיון הזה ולמה הם כל כך שנאו אותנו. נכון?

מרואינת: כן.

חוקרת: אוקי, אני רוצה לשאול אותך עכשיו איך היה לך עם החברים במסע?

מרואינת: בסדר, נחמדים.

חוקרת: כן? היה לך בסדר? הסתדרת עם כולם?

מרואינת: כן, הינה, אנחנו גם בתוך הקבוצה.

חוקרת: את מתכוונת לקבוצת הוואטס אפ?

²⁸ הערת החוקרת: מהתשובה שלה אני מבינה שאו שהיא לא הבינה את השאלה או שהפקת לקחים היא יכולת הדורשת רמה קוגניטיבית שהיא מעבר ליכולותיה.
²⁹ כנ"ל, אני מחליטה להניח לשאלה.

מרואיינת: כן. הייתי חברה טובה של אסנת אבל עכשיו כאילו אנחנו לא כל כך בקשר כי היא עשתה לי קטעים.

חוקרת: במסע היא עשתה לך קטעים?

מרואיינת: כן. מאז שעשינו את הבלאגן היא גררה אותי לצחוק וגררה אותי לעשות בלאגן ואז את תצעקי עליי.

חוקרת: את מתכוונת לבלאגן שעשיתם באוטובוס בספסל האחורי?

מרואיינת: כן, באוטובוס, ואמרת לי מספיק! היא פשוט אישה שאין לה גבולות ונגררתי אחריה וגם צעקת עליה וגם צעקת עליי, כי תראי, זה מקום עצוב ולמה היא עושה ממני צחוק?!

חוקרת: ואחרי שבעצם תפסת את עצמך והתרחקת ממנה, אז היו לך חברות אחרות במסע?
מרואיינת: כן.

חוקרת: עם מי התחברת?

מרואיינת: עם זאתי... איך קוראים לה? רבקה...

חוקרת: ואתם בקשר היום?

מרואיינת: לא.

חוקרת: ואיך היה לך עם הצוות במשלחת?

מרואיינת: עם ר'... (מחייכת מפה לאוזן).

חוקרת: עם ר', נקשרת אליה, נכון?

מרואיינת: כן.

חוקרת: אתם בקשר היום?

מרואיינת: אני לא בקשר עם אף אחד, רק מהקבוצה כשכותבים מזל טוב אז אני עונה.

חוקרת: והרגשת שר' עוזרת לך במהלך המסע?

מרואיינת: כן, היא עזרה לי מאוד.

חוקרת: במה היא עזרה לך?

מרואיינת: להתארגן, לקום בבוקר מוקדם.

חוקרת: מה היה לך קשה במסע שהיית צריכה עזרה?

מרואיינת: תראי, אני קשורה להורים שלי, היה לי מאוד קשה שלא הייתי עם ההורים שלי ואני יותר מתחברת לטיולים שמחים.

חוקרת: אז בעצם התגעגעת להורים, זה היה קושי אחד?

מרואיינת: כן.

חוקרת: ואמרת שגם היית צריכה לקום בבוקר מוקדם. זה היה לך בסדר, או שזה היה לך קשה?

מרואינת: תראי אני מתרגלת לקום מוקדם לבסיס, אין לי בעיה לקום מוקדם, אני לא עושה בעיות או משהו כזה.

חוקרת: ואמרת שאת מתחברת לטיולים שמחים, אז היה לך אולי קצת מדכא המסע?
מרואינת: כן.

חוקרת: ואיך התגברת על הקושי?

מרואינת: איך התגברתי...מתרגלים...

חוקרת: התרגלת?

מרואינת: כן, תראי, אני ממש רציתי לנסוע לפולין, לטוס, וגם בבית הספר שלמדתי היה מסע לפולין, ממש רציתי שייקחו אותי לזה והם לא לקחו אותי כי הם ראו שאני רגישה וזה...

חוקרת: היית גם יותר צעירה אולי?

מרואינת: כנראה. אז הבית ספר לא רצו שאני אלך לזה. בזכותכם יצאתי.

חוקרת: אז אנחנו בעצם ראינו אותן והחלטנו שאת כן מתאימה.

מרואינת: כן.

חוקרת: ו...? ואת שמחה שנסעת בסוף?

מרואינת: אני שמחה כי אני ממש רציתי לראות מה זה.

חוקרת: אז את לא מתחרטת שנסעת?

מרואינת: לא.

חוקרת: ואם היו מציעים לך עוד פעם לנסוע, היית נוסעת עוד פעם?

מרואינת: תראי, אנחנו בתקופה שדודה שלי נפטרה, אבא שלי עוד באבל, יכול להיות שבגלל שזה לא שמחה אז אני כן אסע לזה.

חוקרת: בעקרון כל בן אדם נוסע רק פעם אחת עם המשלחת שלנו. אבל אני מתכוונת בכאילו. נגיד ובכאילו היו מציעים לך לנסוע שוב?

מרואינת: אם אני לא הייתי שם הייתי נוסעת, אבל אני לא אטוס שוב פעם לפולין.

חוקרת: בסך הכל הייתה לך חוויה חיובית?

מרואינת: כן, הייתה ממש חוויה וטוב שיצאתי לזה.

חוקרת: למה? למה זה טוב שיצאת?

מרואינת: כי כמו שאמרתי לך, אני לא יצאתי לזה.

חוקרת: ולמה זה חשוב?

מרואינת: זה חשוב לראות מה קרה שם בתקופה הזאת.

חוקרת: אבל אולי אפשר ללמוד מה קרה דרך הטלויזיה, או דרך סרטים, או דרך מחשב?

מרואינת: כן, אבל עדיף ללכת לזה.

חוקרת: עדיף ללכת? כי מה?

מרואינת: לראות. לדעת את כל הסיפורים שהיו.

חוקרת: זה עזר לך שראית את זה בעיניים?

מרואינת: כן.

חוקרת: היו לך עוד דברים קשים חוץ מהגעגועים להורים והקימה בבוקר?

מרואינת: מה היה לי קשה? היה לי קשה לראות דברים נוראיים. קראתי על סבא שלי.

חוקרת: הקראת לנו במסע, נכון, זה היה מאוד מעניין.

מרואינת: תראי הוא נפטר צעיר.

חוקרת: איך הרגשת כשהקראת את הסיפור על סבא?

מרואינת: מאכזב מאוד.

חוקרת: למה?

מרואינת: כי לא הצלחתי להכיר אותו וכשאמא שלי התחתנה היא בכתה שהוא לא זכה להיות בחתונה שלה. הוא לא הצליח להכיר את הנכדים שלו, אותי ואת האחים שלי. והוא לא מכיר אותי.

חוקרת: אז זאת היתה האכזבה בעצם?

מרואינת: כן, זאת אכזבה.

חוקרת: אבל מצד שני הרגשת אולי איזושהי תחושה טובה כשסיפרת את הסיפור שלו?

מרואינת: כן. הייתה לי תחושה לקרוא עליו.

חוקרת: זה היה מאוד מעניין ששיתפת אותנו בסיפור שלו. יש לי עוד שאלה אליך – מה היה השיא מבחינתך במסע? הדבר הכי הכי חשוב שהיה לך במסע?

- שתיקה³⁰.

חוקרת: את יודעת מה זה שיא? הדבר הכי מוצלח שהיה לך במסע, הכי טוב, הכי גבוה, הנקודה הכי הכי משמעותית שהייתה לך במסע?

מרואינת: שעשינו עם כולם קידוש ואכלנו עם כולם. היה ממש נחמד והלכנו לקניון.

חוקרת: איך היו לך הארוחות המשותפות?

מרואינת: כיפי.

חוקרת: כיפי? הסתדרת עם האוכל?

מרואינת: כן, אין לי בעיה עם אוכל.

חוקרת: ואיך הסתדרת עם הבנות האחרות מהאולפנות ומהתיכון.

³⁰ הערת החוקרת: נראה שהיא לא הבינה את השאלה.

מרואיינת: סבבה.

חוקרת: סבבה, נכון? היית סבבה איתן, ראיתי.

מרואיינת: מסתכלת על עצמה ואומרת לי- את לא רואה שינוי?

חוקרת: רזית נורא.

מרואיינת: כן.

חוקרת: מה עשית?

מרואיינת: קודם כל האוכל אני כבר לא אוכלת הרבה.

חוקרת: את נראית נהדר.

מרואיינת: כן, למה ירדתי מהאוכל? כי אני רוצה להראות טוב. אמא שלי אמרה לי תפסיקי כבר עם האוכל, כי זה לא בריא.

חוקרת: את נראית מדהים. אז בואי נחזור רגע לעניין שלנו, בסדר? את חושבת שהמסע שינה אותך במשהו? את השתנית בעקבות המסע?

מרואיינת: כן.

חוקרת: במה?

מרואיינת: בהליכות אני הייתי ממש עצלנית ועכשיו מרוב שאני עושה דיאטה אני כל הזמן עושה פעילויות.

חוקרת: והפעילויות הגופניות שאת עושה זה בעקבות המסע לדעתך?

מרואיינת: כן.

חוקרת: יש עוד דברים חוץ מהספורט שהשתנית בעקבות המסע?

מרואיינת: רק הספורט.

חוקרת: ויש משהו שלמדת במסע שלא ידעת קודם?

מרואיינת: שלא ידעתי?

חוקרת: משהו חדש? משהו שהפתיע אותך אולי?

מרואיינת: להיות עצמאית כל כך.

חוקרת: לא חשבת שאת יכולה להיות עצמאית כל כך? ובמסע היית עצמאית?

מרואיינת: כן, אני יגיד לך למה, כי במסע הייתי בלי ההורים, ההורים שלי לא היו לידי ולא אמרו לי מה לעשות וכל מה שעשיתי זה נקרא לבד. בהתחלה היה לי קשה כי לא הלכתי אף פעם לחו"ל לבד ולא הלכתי לטיולים לבד.

חוקרת: ההורים היו איתך בקשר במהלך המסע?

מרואיינת: כן, בטח.

חוקרת: כל יום?

מרואינת: כן.

חוקרת: טלפונים וכאלה? ואני גם זוכרת שביום שישי קיבלת מכתב מהבית. איך היה לך עם זה?

מרואינת: וואי... בכיתי.. הייתי רגישה מאוד לגבי זה, ריגש אותי שהם שלחו לי את המכתב הזה והם לא לידי ביום שישי ותודה לאל שאני עכשיו לידם ואיתם. תראי זאת חוויה ממש נחמדה שעשיתם לנו.

חוקרת: שאת ממליצה עליה גם לאנשים אחרים? אם יבואו וישאלו אותך חברים אם כדאי להם לצאת למסע כזה, מה תגידי?

מרואינת: שתנסו ללכת לזה.

חוקרת: למה?

מרואינת: כי זה חשוב. שגם הם יראו את זה.

חוקרת: ואיך היה לך לחזור ארצה מפולין?

מרואינת: עצוב כי אני רציתי עוד להיות אתכם, כי אתם באמת ל הכיפאק, אבל קצת געגועים.

חוקרת: געגועים למי?

מרואינת: געגועים לפה, לבסיס, למשפחה, הביתה להורים שלי.

חוקרת: התגעגעת, אז מצד שני רצית כבר לחזור?

מרואינת: כן.

חוקרת: אנחנו מתקרבים לסיום של הראיון. את תוכלי לסכם לי בגדול איך היה המסע מבחינתך?

מרואינת: אני מה שאמרתי היה לי חוויה ממש טובה ותודה שהלכתי לזה כי ממש ממש רציתי לראות ולנסוע לזה ולראות את המקום ואהבתי להיות בוורשה כמובן וזהו. חוויה ממש נחמדה וכל מה שרציתי לדעת מה זה ידעתי.

חוקרת: הסבירו לך.

מרואינת: הסבירו לי. תראי, זה סיפור לא קל, ממש קשה מאוד לשמוע, אבל טוב שלמדנו מזה מהחוויה הזאת.

חוקרת: ויש משהו שלא שאלתי אותך או שלא דיברנו עליו ואת נזכרת עכשיו ורוצה להוסיף?

מרואינת: שקשור למסע?

חוקרת: כן, שקשור למסע.

מרואינת: לא. סיפרת לי הכול.

חוקרת: את סיפרת לי...

- דברי תודה ופרידה

31.6 ראיון אישי עם אור (שם בדוי), משתתפת במשלחת "השחר", כשנה ורבע לאחר היציאה למסע

(מועד הראיון- 6/12/16)

חוקרת: אור, את זוכרת שנסענו לפולין והשתתפת איתנו במסע?

מרואינת: כן.

חוקרת: תוכלי לספר לי על זה? מה את זוכרת על זה? איך היה לך?

מרואינת: את המסע עצמו? אני זוכרת שהיינו בגטאות וראינו את מקומות ההשמדה ואת כל המקומות שם שאנשים נשרפו שם בשואה.

חוקרת: את זוכרת את זה טוב לפי הפרצוף המחיך שלך?!

מרואינת: כן.

חוקרת: ואת זוכרת עוד דברים מהמסע?

מרואינת: את המלון, כי היה לנו מלון אחד עם מזגן ומלון אחד בלי מזגן שמתנו מחום.

חוקרת: נכון. אוקי, מה עוד את זוכרת?

מרואינת: את האנשים אני זוכרת טוב, את החברים אני זוכרת טוב.

חוקרת: איך היה לך עם החברים?

מרואינת: נחמד.

חוקרת: נחמד?

מרואינת: כן.

חוקרת: את שומרת איתם על קשרים?

מרואינת: חוץ מעם אסנת, לא.

חוקרת: ועם אסנת יש קשר?

מרואינת: כן, כן.

חוקרת: איך הקשר שלכם?

מרואינת: קשר טלפוני מדברות הרבה בטלפון כמעט כל שבוע, כמעט.

חוקרת: כל שבוע? יפה. ולמה בעצם את חושבת שהתחברת דווקא לאסנת במסע?

מרואינת: היא נראית לי אחת נחמדה.

חוקרת: נראתה לך נחמדה?

מרואינת: כן.

חוקרת: את יזמת את הקשר איתה או שהיא יזמה את הקשר?

מרואינת: שתינו יזמנו.

חוקרת: הרגשתי שיש לכן נושאים משותפים במסע?

מרואינת: כן, הרגשתי שיש לנו נושאים משותפים במסע.

חוקרת: איזה נושאים?

מרואינת: לראות את המקומות וכל מיני נושאים משותפים שלא קשורים למסע.

חוקרת: כמו מה?

מרואינת: כמו בני זוג. אפשר לדבר אחת עם השנייה ולספר.

חוקרת: לשתכן יש זוגיות?

מרואינת: לשתינו הייתה זוגיות וגם אם אין אפשר לספר אחת לשנייה על הזוגיות שיש ולהיות אוזן קשבת אחת לשנייה.

חוקרת: נכון... אתן גם פחות או יותר באותו הגיל אם אינני טועה.

מרואינת: כן, פחות או יותר.

חוקרת: אוקי, ואיך היה לך הביקור באתרים שהיינו בהם?

מרואינת: עצוב.

חוקרת: עצוב?

מרואינת: כן.

חוקרת: מה היה לך הכי עצוב?

מרואינת: להיות באתרים ולהיזכר במה שקרה למשפחה של סבא שלי, הוא איבד את הדודים שלו שזה האחים של אמא שלו.

חוקרת: אני זוכרת שדיברת על זה ביער. את זוכרת שמסרת את העדות של סבא שלך ביער לופחובה לפני שעשינו את הטקס?

מרואינת: כן.

חוקרת: זה היה מאוד מרגש.

מרואינת: זה גם היה מאוד מרגש ביער, גם היה עצוב לזכור את זה.

חוקרת: כן, אני מתכוונת התרגשות מלשון התרגשות עצובה ולא מלשון התרגשות שמחה.

מרואינת: כן, התרגשות עצובה זה היה כל פעם להיזכר במה שקרה לסבא.

חוקרת: ואיך זה היה לך כל פעם להיזכר במה שקרה לסבא?

מרואינת: עצוב ממש בלב.

חוקרת: את הכרת את סבא!?

מרואיינת: כן, את סבא הכרתי, אבל את המשפחה שלו שהוא איבד שם לא הכרתי.

חוקרת: לפני כמה זמן הוא נפטר?

מרואיינת: הוא נפטר מזקנה³¹.

חוקרת: בת כמה היית בערך?

מרואיינת: בגיל בית ספר אני חושבת זה היה.

חוקרת: את מתגעגעת אליו?

מרואיינת: כן.

חוקרת: והמסע בעצם הזכיר לך אותו?

מרואיינת: כן, הזכיר לי אותו ואני מצטערת שלא יצא לי להכיר את האמא שלו ואת הדודים שלו שנספו שם בשואה. אם הייתי יכולה להכיר אותם, זה היה יכול להיות יותר נחמד.

חוקרת: כן, ברור...

מרואיינת: אבל כנראה שזה החיים וזה מה שיצא...

חוקרת: כן, החיים מורכבים.

מרואיינת: זה מה שיצא, שלא יצא לי להכיר אותם ואת סבתא של אמא שלי.

חוקרת: אז בעצם זה מעציב אותך.

מרואיינת: כן, זה בעצם מעציב אותי.

חוקרת: אם המסע הוא כל כך עצוב וכל כך קשה, למה את חושבת שצריך לנסוע לשם?

מרואיינת: כדי לדעת מה שהיה במדינה?

חוקרת: מה שהיה במדינה? באיזו מדינה?

מרואיינת: בפולין, שקשור למדינת ישראל.

חוקרת: אוקי, איך זה קשור מדינת ישראל לפולין?

מרואיינת (מימיקת הפנים שלה מלמדת על ניסיון לחשוב): מה שהיהודים של ישראל עברו בפולין.

חוקרת: אוקי, מה שעבר בעצם העם היהודי בפולין, נכון? כי היהודים שחיים היום בישראל, חלקם באמת עלו ארצה מפולין כמו שאמרת וחלקם נולדו פה וחלקם עלו ממדינות אחרות, נכון?

מרואיינת: - מהנהנת לאות הסכמה-

חוקרת: את זוכרת שדיברנו על זה בעתלית שמדינת ישראל קמה אחרי השואה, גם בגלל מה שקרה בשואה, נכון?

מרואיינת: כן.

חוקרת: את זוכרת את זה?

³¹ הערת החוקרת: קושי התמצאות בזמנים כאחד ממאפייני האוכלוסייה ולכן אני משנה את נוסח השאלה.

מרואינת: כן. אני זוכרת שהוקמה מדינת ישראל לאחר השואה.

חוקרת: אז אמרת לי מקודם שעם החברים במשלחת היה לך בסדר. אני רוצה לשאול אותך עכשיו איך היה לך עם הצוות?

מרואינת: גם נחמד ובסדר.

חוקרת: הסתדרת עם כולם?

מרואינת: כן.

חוקרת: היו לך קטעים קצת יותר קשים, שפחות הסתדרת אליהם?

מרואינת: היו קטעים קשים שפחות הסתדרתי עם הצוות.

חוקרת: את יכולה לפרט?

מרואינת: כשלא התאים לי להשתתף אז היו קטעים שפחות הסתדרתי.

חוקרת: את מתכוונת להשתתף בשיחות ערב?

מרואינת: כן.

חוקרת: אוקי, למה לא התאים לך להשתתף בשיחות ערב?

מרואינת: זה נראה לי לא התאים לי להיכנס לרגש שלי של הדיכאון, אז לא רציתי להשתתף.

חוקרת: היה לך קשה?

מרואינת: היה לי קשה.

חוקרת: היה לך עמוס מידי השיחות ערב?

מרואינת: כן.

חוקרת: היית מורידה אותם?

מרואינת: כן. לגמרי. אם זה היה תלוי בי. בשבילי זה עמוס שיחות ערב לשבת ולדבר על העצבות והדיכאון. זה לא טוב.

חוקרת: את יודעת למה עשינו את השיחות ערב?

מרואינת: כדי לספר על ההרגשות שלנו?

חוקרת: נכון. למה את חושבת שהיה חשוב שתספרו על הרגשות שלכם?

מרואינת: כדי שתדעו אם עברנו יום טוב או לא טוב באותו יום?

חוקרת: נכון! ושאלה היא לכם מאוד קשה ועברתם יום לא טוב, אז אפשר לעזור לכם לדבר על הדברים ולפרוק את הדברים ושזה לא יושב לכם על הלב, כי כשיושב משהו כבד וחזק ועצוב על הלב, זה יכול להיות בעייתי אחר כך, נכון?

מרואינת: כן, אבל איך בדיוק זה היה עוזר לנו? נגיד היה לנו יום טוב, פרקנו את זה והלכנו לישון. איך זה עוזר לנו? אולי חלמנו על זה בלילה?

חוקרת: אז זהו, עצמם זה שדיברתם על הדברים זה כבר עוזר. את מבינה? זה מה שאנשי מקצוע כמו פסיכולוגים ועובדים סוציאליים חושבים. ברגע שאתה מדבר על הדברים יש לך הקלה.

מרואינת: אז נגיד ברגע שדיברנו אתכם והלכנו לישון אז מה קרה אם חלמנו?

חוקרת: כשהלכת לישון את חלמת על הדברים?

מרואינת: לא. ברגע שדיברתי אתכם אז לא.

חוקרת: אז לא. אז ישנת טוב בלילה?

מרואינת: כן.

חוקרת: יופי, מצוין, אז אולי שיחות הערב בכל זאת עזרו. יש בזה משהו?

מרואינת: כן.

חוקרת: אוקי. את כל הזמן מחייכת. כיף לראות אותך מחייכת. הייתה לך חוויה טובה בסך הכול?

מרואינת: כן. הייתה לי חוויה טובה בסך הכול.

חוקרת: היית ממליצה על זה לחברות שלך לעבור את החוויה הזאת?

מרואינת: כן.

חוקרת: כן? למה?

מרואינת: כי זה נחמד.

חוקרת: נחמד? למרות הקושי והכאב היה בסך הכול נחמד?!

מרואינת: כן, כן.

חוקרת: ואם נניח היו מציעים לך שוב לנסוע לפולין ולהשתתף במסע, היית נוסעת שוב?

מרואינת: כן.

חוקרת: כן?

מרואינת: כן, ברור, הייתי נוסעת שוב.

חוקרת: מה היה לך כיף בנסיעה לפולין?

מרואינת: הגטאות, היה טוב לדעת על הגטאות ולהכיר חברות.

חוקרת: ומה היה לך הכי קשה?

מרואינת: ללכת כמעט כל יום ברגל.

חוקרת: זה היה לך הכי קשה?

מרואינת: כן.

חוקרת: איך הרגשת עם הרגליים? עם ההליכה?

מרואינת: אני לא אחת כזאת שאוהבת ללכת הרבה, הרגשתי קצת קושי.

חוקרת: הרגשת קושי בהליכה?

מרואינת: כן.

חוקרת: היית מעדיפה נניח לשבת בארץ וללמוד את הדברים דרך סרטים וספרים בישיבה, או שהיית מעדיפה ללכת לפולין ולראות את הדברים בעצמך?

מרואינת: הייתי מעדיפה לעשות את זה עוד הפעם אם הייתי יכולה וללכת מאשר ללמוד בישיבה מסרטים.

חוקרת: כי מה?

מרואינת: כי למרות שהיה קשה ללכת זה היה חוויה.

חוקרת: ומה למדת מהחוויה הזאת?

מרואינת: למרות שקשה ללכת, אתה רואה דברים ואתה לומד מהדברים שאתה רואה.

חוקרת: מה אתה לומד?

מרואינת: זה לא כמו בטלוויזיה שאתה רואה. זה דברים שונים ממה שאתה רואה בטלוויזיה.

חוקרת: במה זה שונה?

מרואינת: שאתה רואה יותר מקרוב את מה שעברו בגטאות. זה לא מה שאתה רואה בטלוויזיה. זה לא מה שמראים לך בטלוויזיה. הם לא מראים לך את המיטות שלהם, את הנעליים שלהם, את המקלחות שהם נשרפו בהם, את הגזים, את השירותים שלהם, הם לא מראים לכם את זה בטלוויזיה. בטלוויזיה הם מנסים לחסוך לפעמים מאיתנו את הדברים האלה.

חוקרת: כן? זה מה שאת חושבת?

מרואינת: כן, הם עושים דילוג על כאלה דברים וחוסכים.

חוקרת: יש דברים שלמדת תוך כדי המסע שהפתיעו אותך? שלא ידעת עליהם?

מרואינת: לא.

חוקרת: לא? ידעת הכול?

מרואינת: כן.

חוקרת: לא היה שום דבר שהפתיע אותך? שחידשנו לך אולי?

מרואינת: לא נראה לי.

חוקרת: הרגשת שהגעת מוכנה למסע?

מרואינת: לא הייתי מוכנה בהתחלה, אבל בזכותכם הגעתי מוכנה למסע.

חוקרת: זאת אומרת ההכנה עזרה לך בעצם?

מרואינת: כן.

חוקרת: מה היה השיא מבחינתך במסע?

מרואינת: לטייל הרבה ברגל ולבלות עם חברות.

חוקרת: הפתעת את עצמך שהצלחת לטייל כל כך הרבה ברגל?

מרואינת: כן. הפתעתי את עצמי.

חוקרת: אני יכולה להבין אותך. גם אני הפתעתי את עצמי בעניין הזה.

- שתינו מצחקקות-

חוקרת: את חושבת שהמסע שינה אותך במשהו? שינה את אור?

מרואינת (חושבת לפני שמשיבה): יש משהו שהוא שינה אותי בו. שאני אולי כבר יותר מפעמיים- שלוש, באה לאמא ומבקשת ממנה לנסוע לשם עוד הפעם כדי לראות ממש איפה הדודים של אבא קבורים.

חוקרת: אז בעצם אולי המסע שינה אותך בזה שאת מתעניינת יותר בסיפור המשפחתי שלך?

מרואינת: כן. אבל היא כל פעם מתחמקת: 'אני לא יודעת, אני צריכה לשאול את סבתא, לא בא לי, כן בא לי, לא מתאים לי, כן מתאים לי'.

חוקרת: אמא הייתה פעם בפולין?

מרואינת: היא הייתה פעם נראה לי בזמנו כשאבא שלה היה בחיים. אבל היא כל הזמן מנסה למצוא תירוצים... לא בא לה... כן בא לה...

חוקרת: ולמה את חושבת שהיא מנסה למצוא תירוצים?

מרואינת: אולי לא מתאים לה לנסוע לשם עוד הפעם כי היא מפחדת שהיא לא תדע איפה הקברים שלהם.

חוקרת: יכול להיות. ויכול להיות אולי משהו אחר גם?

מרואינת: מה?

חוקרת: יכול להיות שקשה לה? זה מסע קשה מבחינה רגשית... את יודעת...

מרואינת: אולי באמת הקשה לה. היא אומרת לי לא איכפת לי לנסוע איתך, רק בואי ניסע למקום אחר.

חוקרת: כן, יכולות להיות הרבה סיבות למה היא לא רוצה לנסוע לפולין, את תצטרכי לשאול אותה בעניין הזה מה הסיבה האמיתית.

מרואינת: מבחינתי אם זה תלוי בי, אין לי בעיה לנסוע לשם ולראות איפה הם קבורים.

חוקרת: כן? אין לך בעיה לנסוע?

מרואינת: אין לי בעיה. אם היא מסכימה אין לי בעיה.

חוקרת: כן? את היית עושה את זה עוד פעם?

מרואינת: כן.

חוקרת: וואו, מדהים... אור, מה לדעתך הלקחים שניתן ללמוד מהשואה?

מרואינת: שצריך להיזהר מהיטלר³².

חוקרת: היטלר אבל כבר מת, נכון? היטלר מת, השואה נגמרה. מה צריך ללמוד מהשואה שהייתה לתקופה שאנחנו חיים בה. אנחנו כבר בדור אחר. מה אנחנו יכולים ללמוד בדור הזה מהשואה שהייתה ונגמרה?

מרואינת: שלא תהיה שואה שנייה. להיזהר שלא תהיה שואה שנייה.

חוקרת: איך אפשר להיזהר לדעתך שלא תהיה שואה שנייה?

מרואינת: להיזהר שלא יהיה לנו מקרה כזה עם הערבים, עם ה"חמאסניקים".

חוקרת: אוקי, יש לך רעיונות איך אפשר שלא יקרה מקרה כזה?

מרואינת: פשוט לשים לב שלא פתאום בא איזה מישהו כמו היטלר שמחליט פתאום שהוא רוצה לסגור אותנו בגטאות ולעשות איתנו את כל מה שעשו שם.

חוקרת: מה דעתך על היטלר?

מרואינת (אומרת בטון כועס): הוא היה איש רע!

חוקרת: איש רע מאוד! נכון?!

מרואינת: רע מאוד!

חוקרת: איך היה לך לחזור ארצה?

מרואינת: היה מצד אחד שמח, מצד שני עצוב שנגמר המסע ונפרדים מהחברים ומהמדריכים.

חוקרת: אז זה היה החלק העצוב, להיפרד מכולם. ומה היה החלק השמח?

מרואינת: רואים סוף סוף את אבא ואמא.

חוקרת: התגעגעת אליהם?

מרואינת: כן... התגעגעתי...

חוקרת: את זוכרת את החזר שלך הביתה?

מרואינת: כן.

חוקרת: מה היה כשחזרת?

מרואינת: הלכתי לישון, אחרי זה קמתי.

חוקרת: כמה זמן ישנת?

מרואינת: ישנתי מארבע לפנות בוקר עד הצהריים. קמתי, אכלתי צהריים, הייתי קצת עם אבא ואמא ואחר הצהריים חזרתי לדירה להיות עם החברים שלי. הם גם כן התגעגעו אליי בדירה. שבוע שלם הם לא ראו אותי. וגם הכלבה וונדי התגעגעה אליי.

³² הערת החוקרת: לפי התשובה שלה אני מחליטה שיש לחדד את השאלה ולכוון את החשיבה שלה.

חוקרת: שיתפת את החברים בחוויה שעברת?

מרואינת: כן. שיתפתי אותם במה שעברתי. כל אחד התגעגע אליי. גם בעבודה התגעגעו אליי.

חוקרת: איזה יופי. איך היה לך בטקס אור? את זוכרת שהיית סולנית בטקס.

מרואינת: כן, היה מרגש. ממש מרגש לשיר. ממש נהייתי לשיר.

חוקרת: יופי. את יכולה לסכם לי לסיום איך היה המסע בשבילך?

מרואינת: מרתק. מהנה. חבל שהוא נגמר ואני מקווה שיהיה עוד אחד.

חוקרת: הראיון שלנו עומד להסתיים. יש עוד משהו שלא דיברנו עליו או שלא שאלתי אותך ותרצי להוסיף?

מרואינת: לא.

חוקרת: לא? את מרגישה שדיברנו על כל הדברים שהיו במסע?

מרואינת: כן. דיברנו על כל הדברים שהיו במסע.

- דברי תודה ופרידה

31.7 ראיון אישי עם יעקב (שם בדוי), משתתף במשלחת "השחר", כשנה וחצי לאחר היציאה למסע

(מועד הראיון-26/1/17)

חוקרת: יעקב, אתה יודע למה באתי לפה היום?

מרואיין: בקשר לפולין.

חוקרת: בקשר לפולין, נכון. אני עושה עבודה באוניברסיטה ומעניין אותי לדעת איך הייתה לכם החוויה בפולין.

מרואיין: יפה לך.

חוקרת: אז בוא תספר לי מה אתה זוכר מהמסע לפולין.

מרואיין: מהמסע לפולין אני זוכר שהיינו במחנות השמדה, ראינו את הנעליים, ראינו את כל הבגדים של כל היהודים שנרצחו בגטו, היינו גם ביער... יער... (מנסה להיזכר בשם).

חוקרת: יער לופוחובה.

מרואיין: כן. לופו... משהו כזה... היו כמה בתי ספר שעשו טקסים. היה מאוד מרגש. הקבוצה שלנו עשתה את הטקס ביער... ביער... שקוראים לו... (מנסה להיזכר בשם).

חוקרת: לופוחובה. הטקס היה בלופוחובה.

מרואיין: זה היה מאוד מרגש הטקס שלנו.

חוקרת: נכון. איך היה לך המסע?

מראיין: היה מרגש. היה מרגש כשקיבלתי את המכתב מאמא שלי. שאמרתם לכל ההורים שירשמו מכתבים לילדים שלהם שטסו לפולין. ראיתי את המכתב ומה זה בכיתי. היה איזה מדריך שחייג מהטלפון האישי שלו ודיברתי עם אמא שלי ובכיתי. בכיתי גם מגעגועים על הכלב שלי. היה מה זה יפה. התרגשתי. היה מה זה יפה...

חוקרת: אתה חושב שצריך לנסוע לפולין?

מראיין: ברור. כל יהודי חייב לנסוע לפולין. חוויה מרגשת. כל יהודי חייב לנסוע לפולין.

חוקרת: למה? למה אתה חושב ככה?

מראיין: זה חוויה לפעם בחיים. לחוות מה שהיהודים חוו בפולין. מה שהם הרגישו. מה הם חוו. זה טיול ממש מרגש. זה טיול חבל על הזמן. אני זכיתי לצאת לטיול הזה.

חוקרת: אם היו מציעים לך לנסוע שוב, היית יוצא שוב?

מראיין: אה... אה... (חושב)... למה לא? בכיף...

חוקרת: כן? היית נוסע שוב למסע לפולין?

מראיין: כן.

חוקרת: אוקי. מה הרגשת במסע?

מראיין: קצת עצב בגלל מה שעברו היהודים. היו לנו מדריכים חבל על הזמן.

חוקרת: אני מבינה ממך שהם היו טובים. למה הם היו טובים?

מראיין: הם התייחסו אלינו יפה. היה מדריך אחד שהיה לי כיף איתו, שכחתי איך קוראים לו כבר.

חוקרת: אתה מתכוון לא'?

מראיין: כן. א'.

חוקרת: הוא לקח אותך למסעדה, נכון?

מראיין: כן (מחייך מפה לאוזן).

חוקרת: גם לו היה כיף איתך, אתה יודע?

מראיין: אני יודע.

חוקרת: אז אני מבינה שעם הצוות היה לך טוב. איך היה עם החברים במשלחת?

מראיין: בסדר גמור גם. בסדר גמור.

חוקרת: מה היה בסדר? אתה יכול לפרט קצת?

מראיין: היה לי כיף להכיר אנשים חדשים. יצאנו עם בית ספר דתי. היו תלמידות דתיות ששומרות שבת. גם אני בעקרון שומר שבת ולא מדליק אש בשבת. היה לי כיף.

חוקרת: אז בעצם הצלחת להתחבר גם לקבוצה של הבנות?

מראיין: כן.

חוקרת: וגם לחברים בקבוצה שלך?

מראיין: כן.

חוקרת: היה לך משהו במסע שהיה לא נעים, או קשה?

מראיין: --שתיקה---

חוקרת: המסע היה קל?

מראיין: המסע היה קצת כבד לי בגלל שהרגשתי מה שעברו כל היהודים שם.

חוקרת: אז זה היה הקושי?

מראיין: כן.

חוקרת: היו לך עוד קשיים?

מראיין: לא.

חוקרת: מה היה השיא מבחינתך במסע?

מראיין: מה זאת אומרת שיא?

חוקרת: שיא זה הדבר "הכי הכי הכי" שהיה לך.

מראיין: היינו גם בבית כנסת כזה גדול ענק.

חוקרת: וזה מה שהיה מבחינתך השיא במסע? זה מה שאתה הכי זוכר? מה נחרט לך בזכרון?

מראיין: --חושב ארוכות--- שאחת המדריכות סיפרה שם על אמא שלה מה שהיא עברה שם
במקלחות, ראינו את המקלחות. המקלחות נשארנו אותו דבר. כמו שהיה פעם, כך זה נשאר בדיוק.

חוקרת: נכון. ומה זה עשה לך כשנכנסת למקלחות האלה?

מראיין: זה עשה לי הרבה עצב. דחפו כמה יהודים בבת אחת להתקלח, היה להם צפוף שם חבל על
הזמן.

חוקרת: הם נכנסו להתקלח היהודים?

מראיין: נראה לי שכן.

חוקרת: אתה חושב שהמסע שינה אותך במשהו?

מראיין: כן. בהתנהגות. מסכנים היהודים מה שהם עברו. הם עברו הרבה בפולין.

חוקרת: רגע, אבל מה זה קשור להתנהגות? אותך? אותך יעקב המסע שינה? אתה חושב שעברת
איזשהו שינוי בעקבות המסע?

מראיין: --שתיקה ארוכה--- זה שינה אותי הרבה. אני מתנהג עכשיו יפה לכולם. מתנהג יפה לאמא
שלי.

חוקרת: רגע, בוא תסביר לי למה אתה מתכוון, איך היית מתנהג אליה לפני המסע ואיך אתה מתנהג
אליה עכשיו?

מרואיין: אה... אה... ---שתיקה---

חוקרת: תן לי דוגמא אולי.

מרואיין: ---שתיקה---

חוקרת: אתה מאוד קשור לאמא, נכון?

מרואיין: כן! מאוד מאוד! היא עברה איתי הרבה...

חוקרת: אתה רוצה לספר לי איך היה כשחזרת הביתה לאמא? מה היה?

מרואיין: איך שחזרתי מפולין נתתי לה חיבוק ענק. לא ראיתי אותה איזה שבוע. חיבוק. נשיקה.

חוקרת: לפני המסע גם היית נותן לה חיבוק ונשיקה?

מרואיין: ברור. ברור. עכשיו אני מתנהג אליה אחרת בגלל מה שעברתי בפולין. אני לא יודע להסביר.

חוקרת: לא נורא, תחשוב, זה בסדר, יש לנו זמן.

מרואיין: ---שתיקה---

חוקרת: אם היו שואלים את אמא במה השתנית, מה אתה חושב שהיא היתה אומרת?

מרואיין: היא היתה אומרת הרבה דברים.

חוקרת: מה למשל?

מרואיין: ---שתיקה--- אני אתן לך דוגמא מהחיים מה היא תגיד: כל פעם שאני חוזר מהעבודה אני נותן לה חיבוק ונשיקה ושואל אותה איך היא מרגישה. עכשיו היא קצת לא מרגישה טוב. הגב שלה קצת נתפס.

חוקרת: וזה משהו חדש שפעם לא היית עושה?

מרואיין: לא.

חוקרת: אז זה שינוי בעצם?

מרואיין: כן.

חוקרת: יש עוד דברים שאתה מרגיש שהשתנית בהם?

מרואיין: לא.

חוקרת: אוקי, בסדר. היה משהו שהפתיע אותך במסע, שלא ידעת ושיגילית במסע?

מרואיין: מה זאת אומרת?

חוקרת: משהו שהפתיע אותך. הגעת למסע ויגילית משהו שבאמת לא ידעת קודם. משהו חדש שמאוד הופתעת לדעת אותו.

מרואיין: על הנעליים והבגדים אני לא ידעתי. ראיתי כמה זוגות נעליים ובגדים.

חוקרת: ולא ידעת שזה קיים?

מרואיין: לא.

חוקרת: ידעת שנרצחו כל כך הרבה יהודים?

מראיין: זה כן, ידעתי.

חוקרת: זה ידעת.

מראיין: כן. 6.5 מיליון יהודים. זה המון.

חוקרת: זה המון. נכון. מה לדעתך הלקחים שאפשר ללמוד מהשואה?

מראיין: ---שתיקה---

חוקרת: אתה יודע מה זה לקחים?

מראיין: כן, זה ללמוד להבא.

חוקרת: בדיוק! מה אנחנו יכולים ללמוד ממה שקרה להבא. בדיוק.

מראיין: להתנהג אחרת ליהודים.

חוקרת: רק ליהודים?

מראיין: כן, בעיקר ליהודים, מה שהם עברו. הם עברו הרבה.

חוקרת: ומה עם האנשים האחרים בעולם, אלה שלא יהודים?

מראיין: מי זה האנשים בעולם?

חוקרת: גויים למשל, ערבים למשל.

מראיין: אה... הערבים לא צריכים להתנהג אליהם, רק ליהודים מבחינתי.

חוקרת: אוקי. עוד לקחים שאפשר ללמוד מבחינתך?

מראיין: לא.

חוקרת: לסיכום יעקב, תוכל לסכם לי איך היה המסע מבחינתך?

מראיין: היה כיף! היה מרגש! בכינו, צחקנו... חוויה של פעם בחיים! כל יהודי חייב לטוס פעם אחת לפולין. היה כיף, נהנינו ונגמר.

חוקרת: יפה... אנחנו עומדים לסיים את הראיון. יש עוד משהו שלא שאלתי אותך או עוד משהו שתרצה להוסיף?

מראיין: לא. הכול בסדר. הכול בסדר גמור

- דברי תודה ופרידה-

31.8 ראיון אישי עם רחל (שם בדוי), משתתפת במשלחת "השחר", כשנה וחצי לאחר היציאה למסע

(מועד הראיון-26/1/17)

חוקרת: רחל, את זוכרת שנסענו לפולין?

מראיינת: כן. לפני שנתיים.

חוקרת: לפני שנתיים. אוקי. אז בואי תספרי לי מה את זוכרת.

מראיינת: אני זוכרת שהיה קשה ביום הראשון עד שהגענו.

חוקרת: מה היה קשה?

מראיינת: היה קשה. איך שהגענו מיד התחלנו עם הסיור. עם המקומות שהיינו בהם. התעייפנו בדרך.

חוקרת: למה התעייפנו? מה היה מעייף?

מראיינת: כי לא ישנו במטוס, אז בטח שנהיה עייפים.

חוקרת: נכון. ומה עוד? את זוכרת מה עוד היה?

מראיינת: הלכנו הרבה ברגל והיה חם.

חוקרת: ומה עוד היה? את זוכרת?

מראיינת: היינו בבתי קברות, בבתי כנסת.

חוקרת: אז בעצם את אומרת שהיום הראשון היה הכי קשה?

מראיינת: כן, כן, הכי קשה.

חוקרת: ואת זוכרת איך היו שאר הימים?

מראיינת: גם היה חם, אבל יום אחד ירד גשם.

חוקרת: נכון.

מראיינת: וגם יום אחד עשינו את הטקס איתך ועם ענת.

חוקרת: איך היה לך הטקס?

מראיינת: עשיתי מתוך ספר של חברה שלי על האבא שלה.

חוקרת: ואיך הרגשת כשעשית את זה?

מראיינת: הרגשתי שאני עושה כבוד לחברה שלי.

חוקרת: וואו... וכשחזרת ארצה סיפרת לה?

מראיינת: היא כבר ידעה כי היא הייתה איתנו בירושלים לפני שנה

חוקרת: אה... ומה היא אמרה לך על זה?

מראיינת: שעשיתי את זה כמו שצריך את הקטע קריאה.

חוקרת: יפה. התאמנת הרבה על הקטע קריאה?
מרואינת: כן. התאמנתי חודש לפני.
חוקרת: חודש לפני? זה היה לך קשה?
מרואינת: לא. הסתדרתי וגם איתך עשיתי קטע.
חוקרת: ומה זה עשה לך שהקראת לאנשים אחרים קטע קריאה?
מרואינת: אני חושבת שריגש אותם.
חוקרת: ריגש אותם? וגם אותך?
מרואינת: כן.
חוקרת: אוקי. ממה התרגשת במסע?
מרואינת: אהה... לראות מקומות איפה שהיו אנשים.
חוקרת: היו מקומות שהפתיעו אותך?
מרואינת: המקום הזה עם הנעליים.
חוקרת: המחנה עם הנעליים?
מרואינת: כן.
חוקרת: איך היה לך עם הנעליים?
מרואינת: היה מלא נעליים.
חוקרת: זה הפתיע אותך?
מרואינת: הפתיע. כן.
חוקרת: לא חשבת שיכלו להרוג כל כך הרבה אנשים?
מרואינת: לא!
חוקרת: את ידעת לפני המסע שנרצחו 6 מיליון יהודים?
מרואינת: ידעתי שזה בפולין הכול.
חוקרת: והיה עוד משהו שהפתיע אותך במסע חוץ מהנעליים?
מרואינת: לא.
חוקרת: היה משהו חדש שלמדתי, שלא ידעת קודם?
מרואינת: למדתי על המקומות שהיינו בהם, על בתי הקברות, על הטקס של האנשים האחרים שעשו בשבילנו.
חוקרת: איך היו לך הטקסים של הבנות?
מרואינת: היה בסדר.

חוקרת: ואיך היה לך בבית הקברות?

מרואיינת: אני השתדלתי, כי שבוע לפני שטסנו דודה שלי נפטרה.

חוקרת: היה לך קשה שהנסיעה לפולין היתה קרובה לזה שדודה שלך נפטרה?

מרואיינת: כן. היה קרוב. שבוע לפני.

חוקרת: וזה היה לך קשה? זה הזכיר לך את דודה שלך שנפטרה?

מרואיינת: היה טיפה קשה אבל הסתדרתי. נ' (המדריכה) היתה איתי בשבוע ההוא. כל יום בצהריים היינו מדברות.

חוקרת: אה, הבנתי. נ' עזרה לך גם במסע?

מרואיינת: היא עזרה לי מאוד הרבה. ביום הראשון אני נפלתי מהמדרגות שם.

חוקרת: וואו. לא זכרתי את זה.

מרואיינת: כן. היה עקום משהו, נפלתי וא' ונ' (מדריכות) הרימו אותי.

חוקרת: עזרו לך לקום?

מרואיינת: כן.

חוקרת: ובמה עוד נ' עזרה לך?

מרואיינת: אה... עזרה לי בהליכה קצת. אבל השתדלתי ללכת כמה שיותר מהר.

חוקרת: את השתדלתי! למרות שלא היה קל את השתדלתי!

מרואיינת: כן! כן! (מחייכת, מזדקפת ואומרת בהתלהבות).

חוקרת: יפה מאוד. באמת יפה מאוד. ואני רוצה לשאול אותך, איך היה לך עם שאר החברים?

מרואיינת: היה בסדר. אין לי שום בעיה עם אף אחד.

חוקרת: את מסתדרת עם כולם?!

מרואיינת: כן.

חוקרת: את חושבת שצריך לנסוע לפולין?

מרואיינת: כן. צריך.

חוקרת: למה לדעתך צריך לנסוע לפולין?

מרואיינת: לראות את המקומות איפה שקרו כל הדברים.

חוקרת: למה זה חשוב לנסוע לראות את המקומות?

מרואיינת: כי זה אנשים חשובים.

חוקרת: אנשים חשובים?

מרואיינת: כן.

חוקרת: למה הם חשובים?

מרואינת: כי המשפחות... שקרה להם... הסיפור...

חוקרת: אוקי, מה עוד?

מרואינת: חשוב לדעת איפה היהודים היו.

חוקרת: למה זה חשוב לדעת איפה היהודים היו?

מרואינת: כי הם נהרגו. הרגו אותם. הם מתו.

חוקרת: ו...? למה זה קשור אלינו בעצם?

מרואינת: זה קשור ליום השואה.

חוקרת: ומה קורה ביום השואה?

מרואינת: נזכרים בחיילים.

חוקרת: נזכרים בחיילים?

מרואינת: כן.

חוקרת: אוקי. ונזכרים באלו שמתו בשואה?

מרואינת: כן.

חוקרת: יש את יום הזיכרון לחיילים ויש את יום הזיכרון לשואה, נכון?

מרואינת: כן, כן, כן.

חוקרת: זה קצת מבלבל. יש שני ימי זיכרון במדינת ישראל.

מרואינת: נכון.

חוקרת: ואת בעצם אומרת שחשוב שנזכור את אלו שמתו, נכון?

מרואינת: בדיוק!

חוקרת: אם החברים שלך היו שואלים אותך אם כדאי להם לצאת למסע לפולין, מה היית אומרת להם?

מרואינת: חלק כן חלק לא. לפי המצב שלהם.

חוקרת: איזה מצב?

מרואינת: יש חלק שלא יכולים לנסוע.

חוקרת: כי?

מרואינת: כי זה הרבה הליכות והם לא יכולים ללכת הרבה.

חוקרת: ויש חלק שכן יכולים לנסוע?

מרואינת: יש חלק שכן.

חוקרת: ואלה שכן יכולים לנסוע, יש איזה טיפ שהיית נותנת להם לפני הנסיעה?
מרואינת: שיהיה להם מאוד מאוד קשה, אבל הם יתגברו על זה.
חוקרת: איך הם יתגברו על זה?
מרואינת: אולי ירדו להם קצת דמעות כשיראו את המקומות האלה.
חוקרת: ואיך הם יתגברו לדעתך?
מרואינת: --שתיקה--
חוקרת: איך את התגברת?
מרואינת: אני התגברתי! היה קצת קשה אבל התגברתי! והנה השנה האחיין שלי הגדול נוסע לפולין.
חוקרת: יפה! אז מה אמרת לו כששמעת שהוא נוסע?
מרואינת: הראיתי לו את האלבום שהבאת לנו.
חוקרת: ומה הוא אמר?
מרואינת: שהוא ישתדל להיות במקומות איפה שאני הייתי.
חוקרת: זה חשוב לך?
מרואינת: כן.
חוקרת: למה זה חשוב לך?
מרואינת: כי זה... אני רוצה שהאחיין שלי יראה את המקומות האלה.
חוקרת: כי מה?
מרואינת: כי הוא כבר בן 16, הוא רוצה לראות את המקום.
חוקרת: למה לדעתך הוא רוצה לראות את המקום?
מרואינת: כי זה מבית הספר שלו.
חוקרת: אם היו מציעים לך שוב לנסוע עם המשלחת, היית נוסעת לפולין?
מרואינת: אין לי שום בעיה. אין לי בעיה לנסוע.
חוקרת: למרות שהיה לך קשה היית מוכנה לנסוע שוב?
מרואינת: למרות שהיה קשה, אין לי בעיה.
חוקרת: חוץ מהקושי של ההליכה במסע, היו לך עוד דברים שהיו קשים?
מרואינת: לא.
חוקרת: לא? כל השאר היה בסדר?
מרואינת: כן. כל השאר היה בסדר.

חוקרת: מה היה הכי טוב מבחינתך במסע?

מרואיינת: הכי טוב היה ביום האחרון, כשלקחתם אותנו לקניון הענק. עשינו קניות וראינו חנויות.

חוקרת: אז זה היה כיף?

מרואיינת: כן.

חוקרת: את חושבת שהמסע שינה אותך במשהו?

מרואיינת: הוא שינה אותי בגדול כי היו הרבה דברים שלא ידעתי עליהם.

חוקרת: מה למדת שלא ידעת?

מרואיינת: על המקומות, על האנשים שנרצחו שם, על הסיפור שאת סיפרת לנו על ההורים שלך.

חוקרת: של סבא וסבתא שלי.

מרואיינת: כן, נכון, של הסבא והסבתא.

חוקרת: אבל אותך, את רחל, המסע שינה במשהו? חוץ מהידע שלמדת, את השתנית במשהו?

מרואיינת: אותו דבר. לא השתנתי.

חוקרת: יש משהו שהפתיע אותך מאוד במסע? משהו שלא ידעת בכלל?

מרואיינת: לא.

חוקרת: מה לדעתך הלקחים שאפשר ללמוד מהשואה?

מרואיינת: צריכים ללמוד הרבה מהשואה.

חוקרת: מה?

מרואיינת: כל האנשים שנהרגו, שנרצחו, שהיו במלחמות..

חוקרת: מה אנחנו צריכים ללמוד מהשואה? את יודעת מה זה לקח?

מרואיינת: לא.

חוקרת: לקח זה משהו שאנחנו צריכים ללמוד לעכשיו ולעתיד, לפי מה שהיה בעבר, פעם... נניח למשל איך אנחנו הישראלים היום, צריכים ללמוד ממה שקרה להם?

מרואיינת: אנחנו צריכים להיות יותר זהירים.

חוקרת: יותר זהירים? למה את מתכוונת?

מרואיינת: שלא יקרו לנו דברים כאלה.

חוקרת: איך אנחנו יכולים להיות יותר זהירים?

מרואיינת: לפעמים נהרגים חיילים פה ושם. אנחנו בתקופה של מלחמות.

חוקרת: אז איך לדעתך אנחנו צריכים להתנהג בתקופת מלחמה?

מרואיינת: להתנהג בהתאם.

חוקרת: מה זאת אומרת?

מרואיינת: לעשות כל מה שאומרים לנו.

חוקרת: לדוגמא?

מרואיינת: אם אומרים לנו להישאר בבית ולא לצאת מהבית, אז לא יוצאים.

חוקרת: אוקי, הבנתי. שאלה אחרת- איך היה לך לחזור ארצה מפולין?

מרואיינת: היה כיף, אבל קצת מעייף. הייתי כמה ימים אצל אמא ולא הייתי פה (מתכוונת לדיור המוגן)

חוקרת: היית כמה ימים אצל אמא? מה עשית שם?

מרואיינת: נחתי כמה ימים אצלה בבית.

חוקרת: היית צריכה לנוח? היה לך מאוד מעייף?

מרואיינת: כן, כן... ..

חוקרת: מה עוד עשית חוץ מלנוח אצל אמא?

מרואיינת: היה לי משעמם, התגעגתי לעבודה אז חזרתי לעבוד לפני הזמן שנ' (המדריכה) אמרה לי.

חוקרת: איך קיבלו אותך בעבודה?

מרואיינת: קיבלו אותי מאוד יפה.

חוקרת: איזה כיף. מדהימה את. לסיום, תוכלי לסכם ולהגיד לי איך היה המסע לפולין מבחינתך?

מרואיינת: המסע היה בסדר גמור. היה קשה וחם מאוד ולמי שיסע בשנה הבאה נאחל הצלחה.

חוקרת: אמן... רחל הריאיון שלנו עומד להסתיים. יש עוד משהו שלא דיברנו עליו או שלא שאלתי אותך ואת רוצה להוסיף?

מרואיינת: לא. שאלת אותי הכול.

- דברי תודה ופרידה-

31.9 ראיון אישי עם רבקה (שם בדוי), משתתפת במשלחת "השחר", כשנה וחצי לאחר היציאה למסע

(מועד הריאיון- 26/1/17)

חוקרת: רבקה, את זוכרת שנסענו לפולין?

מרואינת: כן.

חוקרת: אוקי, בואי תספרי לי מה את זוכרת?

מרואינת: אני זוכרת שהיינו במחנות, זוכרת את הערים, זוכרת איך שהיהודים ניספו בשואה, איך שהם נשרפו.

חוקרת: אז את זוכרת בעצם את סיפור השואה שסיפרנו, איך שהם ניספו ונשרפו.

מרואינת: כן, כן.

חוקרת: אוקי.

מרואינת: אה... אה... אני זוכרת שהיינו גם בבית קברות של הזה... ושהמדריכה הסבירה על ההורים שלה שנשרפו בשואה וגם מלכה על הסבים וגם הסבים של ההורים של שרה וגם הסבים של אור אם אני לא טועה.

חוקרת: נכון, לא, את לא טועה.

מרואינת: וזהו. זה מה שאני זוכרת.

חוקרת: אז איך היה לך? איך הרגשת במסע?

מרואינת: קצת קשה אבל התגברתי.

חוקרת: מה היה לך קשה?

מרואינת: לראות איך שהיהודים ניספו בשואה בסרטים, שהם היו כלואים, שהם לא יכלו לצאת, להסתובב בארץ שלהם, בבתיים שלהם, להיות כמו שאנחנו חופשיים.

חוקרת: אוקי, אז זה בעצם היה לך קשה, נכון?

מרואינת: כן.

חוקרת: ואמרת שהתגברת. איך התגברת?

מרואינת: התגברתי לאט לאט. מה שאנשים חווים זה עובר גם עלינו.

חוקרת: את יכולה להסביר למה את מתכוונת?

מרואינת: אה... איך אני אסביר את זה? ... שראיתי בסרט שהרומנים, אה... שהגרמנים לקחו את הפולנים וההונגרים והאלה למחנות השמדה, לבתיים שלהם, מהבתיים שלהם, מזה... רק היא נשארה בחיים והם לא מצאו אותה וזה...

חוקרת: מי נשארה בחיים?

מרואינת: הזאתי ש...

חוקרת: היתה מישהי שנשארה בחיים?

מרואינת: כן.

חוקרת: בסרט את מתכוונת?

מרואינת: כן בסרט.

חוקרת: ומה זה עשה לך? מה חשבת על זה אחרי שראית את זה?

מרואינת: אה... זה עשה לי קצת טראומה כי לא ידעתי מה שקרה בארץ זהו, לאט לאט התגברתי ומאוד מאוד נהייתי מהמסע, מהסרט וזה.

חוקרת: אם היו מציעים לך לנסוע שוב לפולין, היית רוצה לנסוע שוב?

מרואינת: כן.

חוקרת: כן. את חושבת שאנשים צריכים לצאת לפולין?

מרואינת: צריכים לדעת מה קורה במחנות השמדה וזה...

חוקרת: מה עוד? יש סיבות נוספות שבגללן צריכים לדעתך לנסוע לפולין?

מרואינת: לראות מה עבר על היהודים, איך שהם נשרפו, איך שהם נהרגו. גם סבתא שלי נולדה בפולין ויש לי מזל שסבתא שלי לא נספתה בשואה.

חוקרת: סבתא שלך עדיין בחיים?

מרואינת: לא, סבתא שלי נפטרה.

חוקרת: אני מבינה. רבקה, איך היה לך עם שאר החברים במשלחת?

מרואינת: כיף!

חוקרת: כיף?

מרואינת: כן.

חוקרת: הייתה קבוצה טובה?

מרואינת: כן.

חוקרת: מצאת שם חברים?

מרואינת: כן, אבל שרה כבר לא מדברת איתי.

חוקרת: והשאר? את בקשר איתם?

מרואינת: אין לי את הטלפון שלהם ואין לי כל כך זמן. עם חנן אני בקשר, עם רחל אני בקשר.

חוקרת: אני רואה שאת גם קצת בוואטס אפ. נכון?

מרואינת: כן, אני הרבה בקבוצה בוואטס אפ.

חוקרת: וראיתי שנוצרו גם קשרים בינך לבין הבנות מהאולפנה, נכון?

מרואינת: נכון. ביני לבין ר'.

חוקרת: יש קשר ביניכן היום?

מרואינת: כן, אני מדברת עם ר' לפעמים, אבל היא חסמה אותי בוואטס אפ.

חוקרת: למה היא חסמה אותך לדעתך בוואטס אפ?

מרואינת: לא יודעת. אין לי מושג. אסנת גם חסמה אותי.

חוקרת: וואלה... איך היה לך עם הצוות במסע?

מרואינת: כיף!

חוקרת: כיף? את יכולה לפרט?

מרואינת: מאוד נהייתי, בעיקר עם נ' וא' (2 מדריכות ממערך הדיור שלה שהתלוו למשלחת) וגם איתך היה מאוד כיף. נהייתי מכל החוויות של הצוות, של המשלחות... נהייתי...

חוקרת: יופי. נהדר. היית מציעה לחברים אחרים שלך להשתתף במסע הזה?

מרואינת: כן.

חוקרת: כן? למה?

מרואינת: שהם יעברו את החוויה מה שאני עברתי.

חוקרת: ומה היית אומרת להם לפני שהם נוסעים? איזה טיפ היית נותנת להם בתור חברה?

מרואינת: שתקשיבו טוב טוב ותלמדו מה שקורה בפולין וזה... אני למדתי ואני גם ראיתי בטלוויזיה מה קורה בפולין, במחנות השמדה, הכל...

חוקרת: יש דברים חדשים שלמדת שלא ידעת?

מרואינת: שהרבה יהודים נספו בשואה ולא ידעתי את זה שאלף ומשהו נספו.

חוקרת: 6 מיליון.

מרואינת: 6 מיליון ולא ידעתי.

חוקרת: לא ידעת שנרצחו 6 מיליון? לא למדו אותך בבית הספר? לא סיפרו לך במקום אחר?

מרואינת: סיפרו אבל אני שכחתי.

חוקרת: אה, שכחתי... אוקי. ויש עוד דברים שלא ידעת ולמדת?

מרואינת: למדתי על המחנות השמדה אבל לא ראיתי אותם במציאות, אז רציתי לראות אותם במציאות.

חוקרת: וראית?

מרואינת: כן וזה היה די קשה.

חוקרת: איך הרגשת כשנכנסת למחנה ההשמדה?

מרואינת: אה... טראומה...

חוקרת: טראומה? הרגשת טראומה? למה את מתכוונת כשאת אומרת טראומה?

מרואינת: טראומה זה לראות את היהודים נהרגים.

חוקרת: אבל בואי תנסי להסביר מה זה טראומה? לא רק בהקשר של השואה.

מרואינת: טראומה זה למשל לראות מישהו שלא מרגיש טוב בבית חולים, זה עושה טראומה.

חוקרת: ואיך הצלחת לדעתך להתגבר על הטרומה?

מרואינת: זה לוקח זמן לטראומה.

חוקרת: לאט לאט זה נרגע?

מרואינת: כן.

חוקרת: היה לך משהו במסע שהיה לך קשה, חוץ מהכניסה למחנות השמדה?

מרואינת: לא.

חוקרת: לא? לא היה לך קשה? איך היה לך עם ההליכות בניח?

מרואינת: בסדר.

חוקרת: עם האוכל הסתדרת?

מרואינת: כן.

חוקרת: הנסיעות באוטובוס?

מרואינת: גם כן, הסתדרתי.

חוקרת: אחלה. מה היה השיא מבחינתך במסע?

מרואינת: להתחבר לחברות חדשות, להתחבר לאנשים חדשים שאת לא מכירה וזה... זה לקח קצת זמן וזה...

חוקרת: אז זה היה הדבר שהיה לך הכי הכי מבחינתך במסע?

מרואינת: כן.

חוקרת: זה היה טוב לך שהתחברת לחברות חדשות?

מרואינת: כן.

חוקרת: את חושבת שהמסע שינה אותך במשהו? גרם לך לאיזשהו שינוי אישי?

מרואינת: לא לחשוב על מה שקרה וצריך לחשוב שמה שקרה לא יקרה עוד פעם.

חוקרת: שזה לא יקרה עוד פעם? את מתכוונת שזה לקח שלמדת?

מרואינת: כן.

חוקרת: איך אפשר לעשות שזה לא יקרה עוד פעם?

מרואינת: שלא תהיה עוד פעם מלחמה בין המדינות.

חוקרת: איך אפשר לגרום לזה שלא תהיה עוד פעם מלחמה בין המדינות.
מרואינת: שצריך להיות חברים משני המדינות, שלא יהיו אנשים רעים, שלא יהיו פיגועים.
חוקרת: אני מבינה. אז אלו הלקחים שלמדת בעצם מהמסע?
מרואינת: כן.
חוקרת: ואת? יש לך איזה שינוי שאת רבקה עברת, חוץ מהלקחים שדיברנו עליהם?
מרואינת: שהייתי שמחה להכיר את פולין וטוב שהכרתי אותה. יש בה אנשים טובים והחברה טובה ומקומות יפים...
חוקרת: אוקי. היה משהו שהפתיע אותך במסע?
מרואינת: כן.
חוקרת: מה?
מרואינת: לראות את המחנות השמדה.
חוקרת: זה הפתיע אותך?
מרואינת: כן.
חוקרת: את יכולה להסביר במה זה הפתיע אותך?
מרואינת: לראות את המחנה איפה שורשה, איפה שהמחנה הכי גדול בורשה, אז שמה זה מאוד הפתיע אותי. למחנות השמדה השניים לא כל כך התחברתי. לשם בורשה יותר התחברתי.
חוקרת: מה בעצם הרשים אותך שם?
מרואינת: פסי הרכבת, איך שהם העלו את האנשים לקרונות, שמה זה יותר הפתיע אותי
חוקרת: את השתפת גם בטקס, נכון?
מרואינת: נכון.
חוקרת: ואיך זה היה לך?
מרואינת: בסדר.
חוקרת: איך היה לחזור ארצה מפולין?
מרואינת: כיף. התגעגתי לאמא.
חוקרת: כן? התגעגעת לאמא? את קשורה אליה?
מרואינת: כן.
חוקרת: ואז באת הביתה ומה?
מרואינת: הראיתי לה את כל הדברים, הראיתי לה את המתנות שקניתי... אחותי התלהבה מהחולצה שקניתי לה...
חוקרת: אה, יפה.

מרואינת: הייתי הרבה עם אמא בקשר.

חוקרת: במהלך המסע את מתכוונת שהייתן בקשר?

מרואינת: כן. שדיברתי איתה.

חוקרת: בטלפון דיברתן? כל יום?

מרואינת: כן. כל ערב. דרך הוויבר, דרך הוואטס אפ. כל יום לפני השינה התקשרתי לאמא להגיד לה שאני מתגעגעת אליה וזה...

חוקרת: התגעגעת הרבה?

מרואינת: את חושבת שזה קל להיות 8 ימים רחוקה מהבית, מהארץ?

חוקרת: זה היה קשה?

מרואינת: כן.

חוקרת: ואיך היה לחזור לארץ?

מרואינת: כיף!!!

חוקרת: הראיון שלנו עומד להסתיים, אני אשמח אם תוכלי להגיד לסכום איך היה המסע מבחינתך.

מרואינת: המסע היה כיף. נהייתי גם מהטיסה, גם מהחברה של הטיסה. נהייתי בקימור מהכול וזהו.

מרואינת: הראיון שלנו עומד להסתיים. יש עוד משהו שלא דיברנו עליו או שלא שאלתי אותך ואת רוצה להוסיף?

מרואינת: לא. תודה.

- דברי תודה ופרידה-

31.10 ראיון אישי עם חנן (שם בדוי), משתתף במשלחת "השחר", כשנה וחצי לאחר היציאה למסע

(מועד הראיון- 26/1/17)

חוקרת: חנן, אתה יודע למה אני פה?

מרואיין: כי את רוצה לראיין אותנו.

חוקרת: נכון. על מה?

מרואיין: על המשלחת.

חוקרת: על המשלחת, נכון. על המסע לפולין. אז בוא תספר לי מה אתה זוכר מהמשלחת שלנו לפולין.

מרואיין: שהיינו במחנות השמדה.
חוקרת: אוקי, מה עוד?
מרואיין: בגטו ורשה וראינו תנורים.
חוקרת: נכון. מה עוד אתה זוכר?
מרואיין: היינו בבית כנסת ושרנו שירים.
חוקרת: שרנו שירים. נכון. ואיך זה היה בשבילך?
מרואיין: היו רגעים שהיה בסדר והיו רגעים שלא היה בסדר.
חוקרת: אתה יכול לפרט? מה היה בסדר? מה היה לא בסדר?
מרואיין: --שתיקה--
חוקרת: נתחיל אולי ממה שהיה בסדר?
מרואיין: ---צוחק ושותק---
חוקרת: מה היה טוב במסע?
מרואיין: --צוחק ושותק--
חוקרת: חופשי חנן, אתה לא צריך להתבייש.
מרואיין: שהיינו עם החברים.
חוקרת: שהיינו עם החברים היה טוב?
מרואיין: כן.
חוקרת: הסתדרת עם החברים?
מרואיין: כן.
חוקרת: הם היו נחמדים?
מרואיין: כן.
חוקרת: אז זה היה החלק הטוב? החלק הכיפי? החברים?
מרואיין: כן.
חוקרת: אוקי. ואיזה חלקים היו פחות טובים או יותר קשים בשבילך?
מרואיין: שסיפרו לנו איך הרגו את היהודים.
חוקרת: זה היה קשה.
מרואיין: כן.
חוקרת: מה הרגשת כשסיפרו לך את זה?

מרואיין: רע בלב.

חוקרת: רע בלב. אוקי. מה עוד היה לך קשה במסע?

מרואיין: ---שתיקה---

חוקרת: לאט לאט, אין לחץ... אתה זוכר מה עוד היה לך קשה?

מרואיין: לא.

חוקרת: לא זוכר. לא נורא. נמשיך. איך היה לך עם הצוות במשלחת?

מרואיין: בסדר גמור.

חוקרת: למה לדעתך צריך לנסוע לפולין?

מרואיין: שנדע.

חוקרת: שנדע? מה שנדע?

מרואיין: מה שהם עברו. מה שעם ישראל עבר.

חוקרת: למה זה חשוב?

מרואיין: כדי לספר את זה לדור הבא.

חוקרת: היית ממליץ לחברים שלך לנסוע למסע?

מרואיין: כן.

חוקרת: כן? מה היית אומר להם?

מרואיין: שידעו מה שעבר על היהודים.

חוקרת: ויש איזה טיפ שהיית רוצה לתת להם לפני שהם נוסעים?

מרואיין: לא.

חוקרת: לא. אוקי. אם היו מסיעים לך לנסוע שוב לפולין, היית נוסע עוד פעם למסע?

מרואיין: כן.

חוקרת: מה היה השיא מבחינתך במסע?

מרואיין: --שתיקה--

חוקרת: אתה יודע מה זה שיא?

מרואיין: לא.

חוקרת: זה הדבר שהכי הכי היה לך במשא. הכי שווה, הכי טוב, הכי "וואוו" שהיה לך במסע.

מרואיין: הכול היה טוב.

חוקרת: הכול היה טוב? ומה היה לך הכי קשה?

מרואיין: ---צוחק ושותק---

חוקרת: למה אתה צוחק? מה היה לך הכי קשה? אתה רוצה להגיד?

מרואיין: שקמנו בחמש בבוקר.

חוקרת: צודק, גם לי היה מאוד קשה לקום בחמש בבוקר... זה נכון... היה משהו שהפתיע אותך במסע?

מרואיין: --שתיקה--

חוקרת: אני מתכוונת למשהו שלא חשבת שיקרה וקרה או שלא חשבת עליו וגילית שהוא קיים, משהו שלא ציפית והפתיע אותך.

מרואיין: לא.

חוקרת: לא? ידעת לאן אתה מגיע? ככה תיארתי לך את המסע?

מרואיין: כן.

חוקרת: לא היו הפתעות מבחינתך?

מרואיין: לא.

חוקרת: אוקי. חנן, המסע שינה אותך במשהו?

מרואיין: --שתיקה--

חוקרת: אתה חושב שהשתנת במהלך המסע? אני אתן לך דוגמא- אתה זוכר שעזרת מאוד לחברים לסחוב את המזוודות?

מרואיין: כן. כן.

חוקרת: זה משהו שתמיד אתה עוזר לחברים, או שזה משהו שהיה חדש במסע?

מרואיין: תמיד.

חוקרת: תמיד אתה כזה נחמד ועוזר לכולם?

מרואיין: כן.

חוקרת: וואו. כל הכבוד לך. ויש אולי בכל זאת משהו שקרה במסע ולא מאפיין אותך תמיד.

מרואיין: לא.

חוקרת: לא. אוקי. יש משהו שלמדת במסע שלא ידעת לפני שיצאת? למדת שם משהו חדש?

מרואיין: --שתיקה--

חוקרת: ידעת הכול? כל מה ש'ע' (המדריכה) לימדה ידעת?

מרואיין: לא.

חוקרת: אז מה למדת מ'ע' (המדריכה) שלא ידעת?

מרואיין: האמת שאני לא זוכר.

חוקרת: אתה לא זוכר? אני מבינה. מה לדעתך הלקחים שאפשר ללמוד מהשואה?

מראיין: לקחים?

חוקרת: אתה יודע מה זה לקחים? לקחים זה להסתכל על מה שקרה בעבר וללמוד ממנו על מה שקורה היום או על מה שיקרה בעתיד. יש משהו שאתה חושב שאפשר ללמוד מהשואה?

מראיין: כן.

חוקרת: כן מה? מה לדעתך אפשר ללמוד מהשואה?

מראיין: היה שם בית של הרופא.

חוקרת: נכון, נזכרת עכשיו בבית של הרופא?

מראיין: כן.

חוקרת: מה עוד?

מראיין: האנשים שעזרו ליהודים

חוקרת: אה, אתה מתכוון לחסידי אומות עולם?

מראיין: כן.

חוקרת: יש משהו שאנחנו יכולים ללמוד מאיך שהתנהגו אז חסידי אומות העולם, לגבי מה שקורה היום, או מה שיקרה בעתיד?

מראיין: --שתיקה--

חוקרת: יש איזה לקח שאפשר ללמוד מהסיפור של השואה וחסידי אומות העולם?

מראיין: שכל עם ישראל יהיו ביחד. שיהיו מגובשים.

חוקרת: מעניין מה שאתה אומר. אתה מתכוון פה בארץ ישראל או בכלל?

מראיין: בכלל.

חוקרת: אתה מתכוון שיעזרו אחד לשני? שתהיה עזרה הדדית?

מראיין: כן.

חוקרת: מעניין... חנן, איך היה לך לחזור ארצה מפולין?

מראיין: כיף.

חוקרת: כיף?

מראיין: כן.

חוקרת: התגעגעת?

מראיין: כן.

חוקרת: ואז באת הביתה ו...?

מרואיין: הראיתי לאמא שלי את התמונות.

חוקרת: הראית לאמא שלך את התמונות. ומה היא אמרה?

מרואיין: כל הכבוד.

חוקרת: כל הכבוד?! היא הייתה גאה בך שנסעת?

מרואיין: כן.

חוקרת: היא שמחה שנסעת? היא עודדה אותך לנסוע?

מרואיין: אני אמרתי לה שאני נוסע לפולין והיא אמרה תיסע, מגיע לך.

חוקרת: אה, יפה, יפה. אז הכי התגעגעת לאמא?

מרואיין: לחברים גם.

חוקרת: לחברים התגעגעת... איך החברים קיבלו אותך כשחזרת?

מרואיין: בשמחה.

חוקרת: לסיום חנן, תוכל להגיד ולסכם לי איך היה המסע מבחינתך?

מרואיין: היה בסדר.

חוקרת: הראיון שלנו עומד להסתיים. יש עוד משהו שלא דיברנו עליו או שלא שאלתי אותך ותרצה להוסיף?

מרואיין: לא.

--דברי תודה ופרידה --

- כל הראיונות יוקלטו (במטרה לשלוח אותם לתמלול)
 - כל ראיון יתחיל בדברי הסבר על מטרת המפגש ועל כך שאני רוצה לדבר עם המראיין על החוויות שלו במסע לפולין, במטרה ללמוד על הנושא .
 - כל ראיון יתנהל בסגנון של שיחה פתוחה, המאפשרת לאדם להביא בצורה מפורטת ככל שניתן את החוויות שלו ואת עולמו הפנימי סביב הנושא המדובר.
 - כל ראיון יפתח בשאלה כללית המאפשרת שיח רציף ועשיר בפרטים ככל שניתן:
את/ה זוכרת/ת שנסענו לפולין והשתתפנו במסע? תוכלי לספר לי על כך?
- ע"פ הצורך אשתמש במילות עידוד והכוונה, כמו:
"מה עוד?" "מה זה עשה לך?", "למה אתה חושב כך?" "תוכל לפרט?" "תוכל לתת דוגמא?", "למה התכוונת כשאמרת... וכו'".
- לאחר סיום הבאת תכנים מצד המראיין / מיצוי הנושאים מבחינתנו ובמידה ולא הועלו כל התכנים הרלבנטיים, איעזר בשאלות הבאות:

1. איך היה המסע בשבילך?
2. מה לדעתך המטרות של המסע לפולין? בשביל מה צריך לנסוע לשם?
3. מה הרגשת במסע?
4. איך היה לך עם שאר חברי המשלחת?
5. איך היה לך עם הצוות במשלחת?
6. אם יציעו לך לנסוע שוב עם משלחת השחר לפולין, היית/ה רוצה לנסוע?
7. היית מציע/ה לחברים אחרים להשתתף במסע כזה?
8. האם היה במסע משהו לא נעים/קשה??
9. מה היה השיא מבחינתך במסע?
10. את/ה חושב/ת שהמסע שינה אותך במשהו?
11. היה משהו שהפתיע אותך במסע?
12. מה למדת במסע שלא ידעת?
13. מה לדעתך הלקחים שניתן ללמוד מהשואה?
14. איך היה לחזור ארצה מפולין?
15. לסיים, תוכלי/י לסכם לי איך היה המסע מבחינתך?
16. הראיון שלנו עומד להסתיים. יש דברים שלא דיברנו עליהם ותרצה/י להוסיף?

³³ הערת החוקרת: כיוון שמדובר באנשים עם מוגבלות שכלית, חשוב היה שהשאלות יהיו מונגשות לשונית, כלומר ישאלו בצורה ברורה ופשוטה, שכל פעם יופיע עניין אחד בכל שאלה שיהיה מובן עבורם וכו'.

The Journey to Poland of People with Intellectual Disability Disorder- "Hashahar" Delegation

Volume II - Appendices

Sarit Tilovich Levi

Supervision by: Prof Zehavit Gross

Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Master's degree
the School of Education
Bar Ilan University

This work was supported by a grant from Shalem Fund for
Development of Services for People with Intellectual
Disabilities in the Local Councils in Israel

2017

קרן שלם/2017/641